

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ»

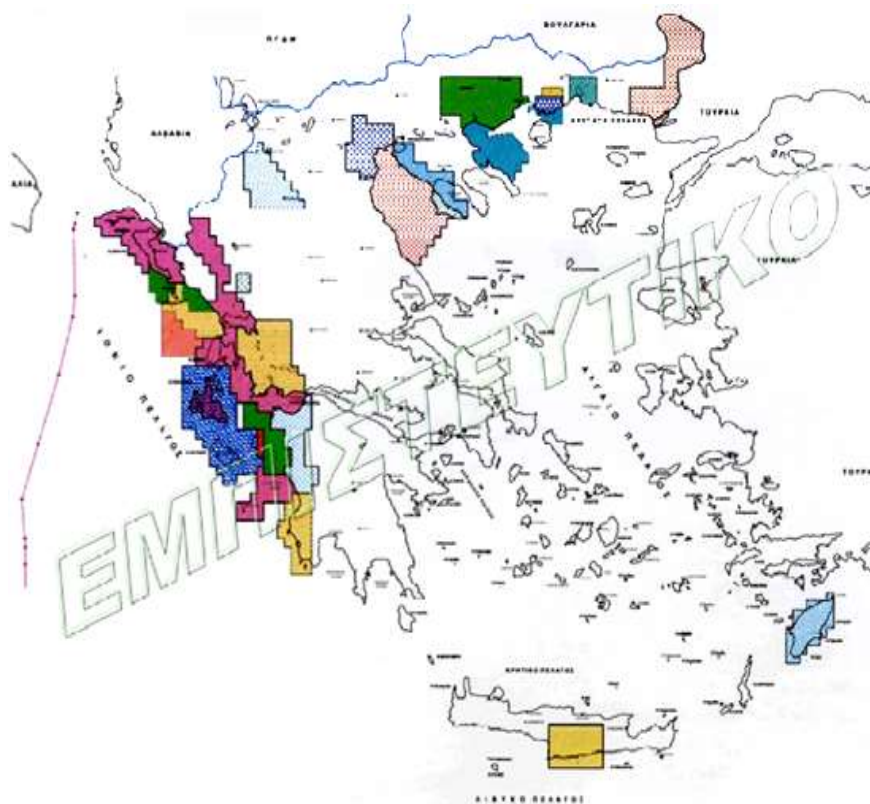
Διπλωματική Εργασία

Με θέμα:

**«Νομοθετική και Συμβατική ρύθμιση των διαδικασιών
εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα»**

Επιμέλεια:

Ευανθία Δ. Τσιτλακίδου

Θεσσαλονίκη, 2017

(Υπογραφή)

.....

Ευανθία Τσιτλακίδου

Δικηγόρος, απόφοιτος Νομικής Δ.Π.Θ.

Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος (MSc) στο Ποινικό Δίκαιο και Ποινική Δικονομία
Δ.Π.Θ

© 2017 – All rights reserved.

*Αφιερωμένο σε κάθε έναν που πράττει
κατά τον δαίμονα εαυτού*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερος τους καθηγητές μου Παναγιώτη Γκλαβίνη και Δημοσθένη Αγγελίδη στους οποίους οφείλω κάθε τι που κέρδισα το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, όχι μόνον για τις γνώσεις που οι ίδιοι μας μεταλαμπάδευσαν, αλλά και για το μεστό και ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών που οργάνωσαν, καθώς και για το διδακτικό δυναμικό που εξασφάλισαν για τους φοιτητές του καινοτόμου αυτού μεταπτυχιακού προγράμματος.

Προσδοκία μου είναι, κλείνοντας με την παράδοση της παρούσας εργασίας, την πόρτα του εν λόγω μεταπτυχιακού προγράμματος, να ανοίξω μία νέα που θα σημάνει για εμένα έναν νέο επαγγελματικό ορίζοντα μακριά από την εικόνα της δικηγορίας, όπως μέχρι τώρα η ελληνική πραγματικότητα επέμενε να αποδίδει σε αυτήν.

Δεν πρέπει να λησμονήσω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και σε όλους τους ανθρώπους, οικογένεια και φίλους, που μου συμπαραστάθηκαν σε αυτή μου την προσπάθεια, όπως επίσης και για την υπομονή και κατανόηση που επέδειξαν, όταν αδυνατούσα να ανταποκριθώ στις δικές τους προσδοκίες.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	4
1.1 Η ιστορία αναζήτησης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα. Γεγονότα και νομοθετικές εξελίξεις	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Η νομοθετική εξέλιξη από το 1959 έως σήμερα. Ισχύον δίκαιο.	9
2.1 Νόμος 3948/1959 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αερίωδαι καταστάσει.....	9
2.2 Νόμος 468/1976 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Ισχύον νομοθετικό καθεστώς.....	30
3. Ευρωπαϊκές νομοθετικές εξελίξεις για τους Υδρογονάνθρακες.	30
3.1.α. Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας.....	30
3.1.β. Ευρωπαϊκή Οδηγία 94/22/ΕΚ	32
3.2.α. Νόμος 2289/1995 «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»	33
3.2.β. Ειδικότερα ο Νόμος 2289/1995. Αναλυτική επισκόπηση επιμέρους διατάξεων.	34
3.2.γ. Παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων- Τύποι συμβάσεων.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Συμβάσεις παραχώρησης	59
4.1. Συμβάσεις Παραχώρησης. Ελληνική συμβατική πρακτική.	59
4.2.α. Ειδικότερα οι συμβάσεις του 1ου γύρου αδειοδοτήσεων για «Κατάκολο», «Πατραϊκό Κόλπο (Δυτικά)» και «Ιωάννινα». Μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές.	64
4.2.β. Αποκλίσεις των συμβάσεων από τις διατάξεις του Ν. 2289/1995	68
4.2.γ. 2ος Γύρος Αδειοδοτήσεων- Συμβάσεις	73
ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	80

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία στόχο έχει να προσεγγίσει το πώς οι δραστηριότητες αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αντιμετωπίστηκαν στο πέρασμα των χρόνων, μέχρι και σήμερα, στον ελλαδικό χώρο. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, στα κεφάλαια που ακολουθούν, γίνεται μία λεπτομερής καταγραφή του νομοθετικού περιβάλλοντος από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, οπότε και για πρώτη φορά ο έλληνας νομοθέτης επιδίωξε να προσελκύσει ξένες επενδύσεις, προκειμένου για την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων, μέχρι και τις πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις που επέδρασαν στη διαμόρφωση του σύγχρονου νομικού πλαισίου γύρω από τις δραστηριότητες αυτές.

Όπως ήδη υπαινιχθήκαμε ανωτέρω, από την ανάπτυξη που ακολουθεί, ο αναγνώστης θα διαπιστώσει, πόσο σημαντικό ρόλο, για τη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου, είχαν γεγονότα συνδεδεμένα άμεσα με τις εκάστοτε πολιτικές εξελίξεις, και μάλιστα όχι μόνον στα στενά γεωγραφικά όρια της Ελλάδας. Μία καταρρακωμένη ελληνική οικονομία στη δεκαετία του '50, η γενικότερη πολιτική αστάθεια για πολλές δεκαετίες με τη διαδοχική ανάληψη της εξουσίας από κυβερνητικά σχήματα διαφορετικών πολιτικών κατευθύνσεων, και τέλος, η μετέπειτα ανάγκη για την ενίσχυση της οικονομικής ανόρθωσης των κρατών μελών της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη βελτίωση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού αυτών, επέδρασαν καίρια στο, πώς κάθε φορά ο νομοθέτης επενέβαινε στις δραστηριότητες αυτές.

Στις παραμέτρους δε, που επηρέασαν και επηρεάζουν μέχρι και σήμερα τον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, δεν πρέπει να λησμονήσουμε να συμπεριλάβουμε και τα δεδομένα, οικονομικά και τεχνικά, που απαρτίζουν εν στενή έννοια τον τομέα αυτής της δραστηριότητας. Η έρευνα και η παραγωγή υδρογονανθράκων από τη σκοπιά της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποδεικνύεται ιδιαίτερος απαιτητική, τόσο σε επίπεδο τεχνολογικό, όσο και σε επίπεδο κεφαλαίων. Ειδικότερα, η ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας ενέχει υψηλό ρίσκο αποτυχίας, κατ' αρχήν για λόγους γεωλογικούς, τεχνικούς και

περιβαλλοντολογικούς, και έπειτα για λόγους εμπορικούς ή και πολιτικούς. Με τα δεδομένα αυτά, μία τέτοια ιδιαίτερα υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου επιχείρηση μπορεί να υποστηριχθεί μόνον από έμπειρους και οικονομικά εύρωστους επενδυτές.

Ωστόσο, η κατηγορία αυτή των σοβαρών επενδύσεων απαιτεί την ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου που θα διασκεδάζει κάθε υπόνοια νομοθετικού κενού ή αμφιβολίας, ένα δηλαδή ξεκάθαρο νομοθετικό περιβάλλον, που θα διασφαλίζει ίση μεταχείριση και κατάργηση γραφειοκρατικών διαδικασιών που μόνον σε βάρος της επένδυσης μπορούν να επιδράσουν. Πέραν της «νομοθετικής ασφάλειας», οι επενδυτές επιζητούν και επιπλέον κίνητρα προκειμένου να πεισθούν να επενδύσουν τόσο μεγάλα μεγέθη κεφαλαίων που απαιτούνται για τη δραστηριότητα της έρευνας και της παραγωγής υδρογονανθράκων. Η παρούσα εργασία, σε όλη την ανάπτυξη που ακολουθεί, θα εστιάσει στο ποια είναι τα κίνητρα που κάθε φορά ο νομοθέτης επέλεξε να εντάξει στο νομικό πλαίσιο, και συγκρίνοντάς τα με τις ιστορικές εξελίξεις, εύκολα ο αναγνώστης θα μπορέσει να καταλήξει στο κατά πόσο τα κίνητρα αυτά ήταν ικανά να πετύχουν τον κυριότερο νομοθετικό στόχο, δηλαδή κατά πόσο τελικώς πέτυχαν να πείσουν σοβαρούς επενδυτές στο να αναλάβουν το επιχειρηματικό ρίσκο και να επιλέξουν να επενδύσουν στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Η ιστορία αναζήτησης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα. Γεγονότα και νομοθετικές εξελίξεις¹

Η πρώτη επιχείρηση αναζήτησης υδρογονανθράκων στον ελλαδικό χώρο μετρά περισσότερο από εκατό έτη. Ήταν το έτος 1903, όταν για πρώτη φορά εκδηλώθηκε ενδιαφέρον από εταιρία αγγλικών συμφερόντων, την «London Oil Development», για διεξαγωγή ερευνών στην περιοχή της Ζακύνθου, της Βορειοδυτικής Πελοποννήσου και του Έβρου. Ωστόσο, οι έρευνες διεκόπησαν λόγω των πολέμων και όσες συνεχίστηκαν μέχρι το 1957 με τη συμμετοχή και άλλων εταιριών δεν είχαν κανένα ενθαρρυντικό αποτέλεσμα.

Ήταν το 1952, όταν ο νομοθέτης, κατά τη θέσπιση του Συντάγματος, περιέλαβε για πρώτη φορά διάταξη που σκοπούσε στην παροχή προστασίας ξένων κεφαλαίων, σε μια προσπάθεια να προσελκύσει ξένους επενδυτές². Μόλις ένα χρόνο μετά, εκδόθηκε το Ν.Δ. 2687/1953³ με το οποίο καθοριζόταν, ποιες επενδύσεις υπάγονταν στην συνταγματική προστασία του άρθρου 112 του Συντάγματος. Με τον τρόπο αυτό συμπληρώθηκε και ενισχύθηκε το άρθρο 112 του Συντάγματος του 1952, ενώ με την πρωτοφανή για τα χρονικά αυτή νομοθετική επιλογή, αποδόθηκε αυξημένη τυπική ισχύς, λόγω εκδόσεως κατόπιν συνταγματικής επιταγής, και εισήχθη καθεστώς ειδικών ρυθμίσεων που απέκλιναν από τις διατάξεις του τότε ισχύοντος κοινού δικαίου⁴. Λίγα χρόνια μετά, το έτος 1959 δημοσιεύθηκε και ο πρώτος ελληνικός

¹ Για την συγγραφή του παρόντος κεφαλαίου, αντλήθηκαν πληροφορίες τόσο από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, όσο και από δημοσιεύματα έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου.

² άρθρο 112 του Συντάγματος 1952 (τ.Α' 1/1-1-1952) «*Νόμος εφ' άπαξ εκδιδόμενος θέλει ρυθμίσει την προστασία των εκ της αλλοδαπής εισαγομένων προς τοποθέτησιν εις την Χώραν κεφαλαίων*»

³ Νομοθετικό διάταγμα 2687/1953 «*περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού*»

⁴ Σύμφωνα με το αρ. 3 § 2 και 3 του ν.δ. 2687/1953 προβλέπεται ότι «2. Πάσα εισαγωγή, κατά τα ανωτέρω, κεφαλαίων εξωτερικού δια παραγωγικάς επενδύσεις και οι καθ' έκαστον όροι αυτής εγκρίνονται αναλόγως της σημασίας της επενδύσεως δια Β. Διατάγματος, προκαλουμένου υπό των Υπουργών Συντονισμού, Οικονομικών και του αρμόδιου εκάστοτε Υπουργού ή δι' αποφάσεως εκδιδομένης υπό των αυτών Υπουργών και δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 3. Η δια των ως άνω διοικητικών πράξεων χορηγουμένης έγκρισις, ούσα **ανέκκλητος** ως προς τους όρους υφ' ους εκάστοτε παρέχεται, αποτελεί και την εγγύησιν του Ελληνικού Κράτους, έναντι του

νόμος που ρύθμιζε το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ο νόμος 3948/1959, με τον οποίο η Ελληνική Πολιτεία επιχείρησε να δώσει περισσότερα κίνητρα σε ξένους επενδυτές που θα τους ενδιέφερε η ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα των υδρογονανθράκων. Σε επόμενο κεφάλαιο θα ακολουθήσει αναλυτική επισκόπηση στα σημαντικότερα άρθρα του εν λόγω νομοθετήματος, προκειμένου να διευκολυνθεί η νομοθετική μεταβολή και ο εκσυγχρονισμός των διατάξεων στο πέρασμα των χρόνων.

Αυτό που σχεδόν με βεβαιότητα μπορεί ιστορικά να ειπωθεί είναι, πως τόσο η διάταξη του αρ. 112 του Συντάγματος του 1952 και το ν.δ. 2687/1953, όσο και ο Ν. 3948/1959, φαίνεται αρχικά να εκπλήρωσαν τις προσδοκίες των συντακτών τους. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο τότε αρμόδιος Υπουργός Βιομηχανίας σε συνεργασία με το Γεωλογικό και Μεταλλευτικό Ινστιτούτο και το Γαλλικό Ινστιτούτο πετρελαίου (Institute Francais du Petrol -IFP) ξεκινούν συστηματικές γεωτρήσεις σε διάφορες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας (αναφέρονται 17 γεωτρήσεις σε μικρό βάθος). Την ίδια περίοδο η Ελλάδα συμπράττει σε συμβάσεις παραχώρησης με πετρελαϊκές εταιρίες κολοσσούς⁵ για τη διεξαγωγή γεωτρήσεων, on-shore και off-shore, μέχρι τελικά, έπειτα από τη «Σύμβαση για Έρευνα και Ανάπτυξη Υδρογονανθράκων Υγρής και Αέριας Μορφής στο Θρακικό Πέλαγος» που υπέγραψε το 1969 το Βασίλειο της Ελλάδος, να επιβεβαιωθεί το πρώτο εκμεταλλεύσιμο κοιτάσμα υδρογονανθράκων σε υπεράκτια περιοχή από την Oceanic Exploration Company στην ευρύτερη περιοχή της Θάσου και συγκεκριμένα του κοιτάσματος πετρελαίου στον Πρίνο και του κοιτάσματος φυσικού αερίου στη νότια Καβάλα το έτος 1971-1974.

εισάγοντος τα κεφάλαια εξωτερικού, ότι ταύτα υπόκεινται εφεξής αμεταβλήτως εις το υπό του παρόντος Ν.Δ. θεσπιζόμενον καθεστώς. Μεταβολή των όρων τούτων επιτρέπεται μόνον κατόπιν συγκαταθέσεως του εισαγόντος τα κεφάλαια εξωτερικού, διενεργείται δε αυτή δια τροποποιήσεως ή συμπληρώσεως των ως άνω διοικητικών πράξεων.» Η διάταξη αυτή που έχει χαρακτηριστεί πρωτοφανής για την εποχή που θεσπίστηκε, αφού κανένα άλλο κράτος δεν χορηγούσε τέτοιες εγγυήσεις προστασίας, προσέδωσε χαρακτήρα οιασδήποτε διοικητικής συμβάσεως στην εγκριτική πράξη, η οποία κατά κανόνα αποτελεί ατομική διοικητική πράξη.

⁵ Την BP στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας, την ESSO στην Βοριοδυτική Πελοπόννησο, στη Ζάκυνθο και τους Παξούς, την HUNT στη Θεσσαλονίκη, την TEXACO στον Θερμαϊκό, την CHEVRON στη Λήμνο, την ANSCHUTZ στην Επανομή Θεσσαλονίκης για αναζήτηση φυσικού αερίου και την OCEANIC-COLORADO στο Θρακικό Πέλαγος.

Το 1976 η Oceanic θα δώσει τη σκυτάλη στην канаδικών συμφερόντων Denison Mines και, λίγους μήνες μετά, θα συστηθεί η Εταιρεία Πετρελαίων Βορείου Αιγαίου NAPC (North Aegean Petroleum Company) η οποία θα ενεργεί εφεξής ως εντολοδόχος της Denison στην Ελλάδα. Η εξόρυξη και μεταφορά πετρελαίου από την περιοχή του Πρίνου εξελίσσεται με την εγκατάσταση πλατφόρμων και τη μεταφορά του με αγωγούς στη Νέα Καρβάλη και το 1981 θα ξεκινήσει η παραγωγή υδρογονανθράκων από την περιοχή αυτή με ημερήσια καταγεγραμμένη παραγωγή τα 25.000 βαρέλια αργού πετρελαίου.

Παράλληλα, το 1975 συστήνεται η πρώτη Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠ Α.Ε.) όπου της αποδίδεται ηγετικός ρόλος στις κρατικές προσπάθειες αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Τον επόμενο χρόνο ψηφίζεται και δημοσιεύεται ο νόμος 468/1976 με τον οποίο καταργείται με ένα άρθρο, το αρ. 46 §1, ο νόμος 3948/1959 και οι διατάξεις του αντικαθιστούν το μέχρι τότε ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, τη διαδικασία εκχώρησης των δικαιωμάτων αυτών από το Κράτος σε τρίτους, με ποιους όρους, ποια διαδικασία και ποιο αντάλλαγμα. Ομοίως, ειδικότερη αναφορά θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας. Μέχρι και το 1995, η ΔΕΠ Α.Ε., που το 1985 μετονομάστηκε σε ΔΕΠ-ΕΚΥ, διενήργησε δύο γύρους παραχωρήσεων σύμφωνα με το νέο ρυθμιστικό καθεστώς που όριζε ο ν. 468/1976. Η κρατική ιταλική εταιρία «Agip» υπέβαλε προσφορά για την περιοχή των Παξών, ενώ στον δεύτερο γύρο, η πολυεθνική «Shell» και η αμερικανική «Sunmark Exploration» υπέβαλαν προσφορά για τον Θερμαϊκό Κόλπο και για το Δέλτα του Νέστου αντίστοιχα. Καμία από αυτές τις προσφορές δεν απέφερε αποτέλεσμα, καθώς αποχώρησαν, η πρώτη μετά την έναρξη της σύμβασης, και η δεύτερη λόγω μη υπογραφής της σύμβασης. Ωστόσο, την περίοδο αυτή το ελληνικό κράτος άντλησε πληροφορίες αναφορικά με πιθανό υπεράκτιο κοιτάσμα πετρελαίου στο Κατάκολο, με κοιτάσμα φυσικού αερίου στην Επανομή όπως και βιογενούς αερίου, στοιχεία που αποτέλεσαν εφελτήριο για μελλοντικές διεργασίες του Ελληνικού Κράτους για την προσέλκυση επενδυτών με στόχο την εξόρυξη υδρογονανθράκων σε νέες περιοχές στον ελλαδικό χώρο.

Έτσι, μέχρι το 2000, η έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων θα επικεντρωθεί αποκλειστικά στην περιοχή του Πρίνου-δυτικά της Θάσου, όπου η NAPC θα συνεχίσει την παραγωγή πετρελαίου μέχρι και το 1998 οπότε και θα αποχωρήσει. Η περιοχή θα επιστρέψει στο Υπουργείο Ανάπτυξης και θα παραχωρηθεί εκ νέου το 1999 σε ένα νέο σχήμα επενδυτικό, στην κοινοπραξία «KAVALA OIL», στην οποία ποσοστό 33% θα ανήκει σε συνεταιρισμό των εργαζομένων. Μέχρι τότε, θα διεξαχθούν έρευνες με ελπιδοφόρα αποτελέσματα για ποσότητες και υψηλής ποιότητας αργού πετρελαίου για την περιοχή ανατολικά της Θάσου (περιοχή Μπάμπουρα), τελικά όμως δεν θα καταστούν εφικτό να προχωρήσουν, και οι λόγοι θα πηγάζουν από το πολιτικό σκηνικό και το φλέγον μέχρι και σήμερα ζήτημα των αμφισβητήσεων κυριαρχίας που προέβαλε η γειτονική Τουρκία⁶.

Στις 30 Μαΐου 1994, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης δημοσίευσαν την Οδηγία 94/22/EK με σκοπό να οριοθετήσουν στο ευρωπαϊκό νομοθετικό περιβάλλον τις αρχές που θα έπρεπε τα νομικά συστήματα των κρατών μελών να υιοθετήσουν γύρω από το καθεστώς των εκχωρήσεων του δικαιώματος αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Για την ενσωμάτωση της Οδηγίας αυτής, ο έλληνας νομοθέτης εξέδωσε τον νόμο 2289/1995 καταργώντας τον προηγούμενο νόμο 468/1976. Έναν χρόνο αργότερα εκδίδεται και το Προεδρικό Διάταγμα 127/1996, με το οποίο, κατόπιν εξουσιοδότησεως των αρ. 2 παράγραφοι 28 και 29, αρ. 3 παράγραφος 4, αρ. 5 παράγραφοι 5, 6 και 8, 9 παράγραφοι 2 και 3, 10 παράγραφοι 2, 3, 7, 11 και 13 του Ν. 2289/1995, ρυθμίζονταν οι όροι υπό τους οποίους θα ήταν σύννομη η κατάρτιση συμβάσεων μίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ο νόμος 2289/1995 αποτελεί το ισχύον νομοθετικό καθεστώς μέχρι και σήμερα, έπειτα από

⁶ Δημοσιεύματα της εποχής, Μαρτίου του 1987, κάνουν λόγο για κρίση μεταξύ των δύο γειτονικών χωρών, για απειλή πολεμικής σύρραξης με την εμπλοκή πολεμικών πλοίων και των δύο χωρών στην ευρύτερη περιοχή της Θάσου. Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, δημιουργήθηκε διπλωματικό επεισόδιο που έπειτα από παρέμβαση τρίτων δυνάμεων, η Ελλάδα επέλεξε τελικώς να αποσυρθεί από τη συνέχιση του έργου αναζήτησης στην εν λόγω περιοχή κοιτασμάτων υδρογονανθράκων προκειμένου να αποσβηθεί η κρίση με την γείτονα χώρα.

τροποποίηση κάποιων διατάξεών του, στα πλαίσια εκσυγχρονισμού του, που έλαβε χώρα με τον νόμο 4001/2011.

Τα σημαντικά σημεία της «νέας» νομοθετικής εποχής αποτελούν αντικείμενο ανάλυσης στο επόμενο κεφάλαιο, ωστόσο στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες αυτές τις νομοθετικές μεταβολές επηρεάστηκε και το κρατικό σχήμα που καθίσταται αρμόδιο για την εκπροσώπηση του Δημοσίου σε όλη τη διαδικασία εκχώρησης των δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Η ΔΕΠ Α.Ε. που ιδρύθηκε το 1975 και η ΔΕΠ-ΕΚΥ, θυγατρική της ΔΕΠ Α.Ε. ανέλαβαν, έπειτα από παραχώρηση χωρίς διαγωνισμό, από το ελληνικό Δημόσιο 24 ερευνητικές άδειες, τόσο στην ηπειρωτική χώρα όσο και σε υπεράκτιες περιοχές. Μετά τον ν. 2289/1995, και συγκεκριμένα το 1998, συγχωνεύονται οι θυγατρικές του ομίλου ΔΕΠ και μετονομάζεται σε «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.» («ΕΛΠΕ Α.Ε.»). Το 2007, με την αλλαγή της μετοχικής σύνθεσης των «ΕΛΠΕ Α.Ε.» και την ιδιωτικοποίησή της, με τροπολογία που εισάγεται στο ν. 3587/2007 (άρθρο 20), το Ελληνικό Δημόσιο ανακάλεσε όλες τις παραχωρήσεις στις ΔΕΠ/ΔΕΠ-ΕΚΥ/ΕΛΠΕ, οι οποίες άδειες επανήλθαν στο Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, πλην εκείνων που η «ΕΛΠΕ ΑΕ» συμμετέχει στην ευρύτερη περιοχή του Πρίνου. Με το άρθρο 145 §1 του Ν. 4001/2011 συστήνεται η «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων Α.Ε.» (ΕΔΕΥ Α.Ε.), στην οποία με το άρθρο 154 του ίδιου νόμου ανατίθενται όλες οι αρμοδιότητες και τα δικαιώματα που είχαν ανατεθεί στις ΔΕΠ και ΔΕΠ-ΕΚΥ Α.Ε. με τους προισχύσαντες νόμους 468/1976, 2289/1995 και το αρ. 2 §11 του ν. 2593/1998. Μετά τη δημοσίευση του ν. 2289/1995, θα διενεργηθεί ο πρώτος διεθνής γύρος αδειοδοτήσεων για έξι προς παραχώρηση περιοχές. Τελικώς, θα χορηγηθούν τέσσερις άδειες, Βορειοδυτική Πελοπόννησος, Ιωάννινα, Πατραϊκός κόλπος και Αιτωλοακαρνανία. Τα αποτελέσματα δεν θα είναι ενθαρρυντικά, ενώ οι γεωτρήσεις δεν ολοκληρώνονται σε Ιωάννινα και Πατραϊκό κόλπο.

Την τελευταία δεκαετία το ελληνικό Δημόσιο και το αρμόδιο Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής φαίνεται ενέταξε στις προτεραιότητές του την πρόωθηση ανεύρεσης επενδυτών για περιοχές που, έπειτα από νέες γεωφυσικές και

γεωλογικές μετρήσεις με τα πλέον σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, τα αποτελέσματα ερευνών απέδωσαν ενθαρρυντικά δεδομένα. Στα πλαίσια αυτής της ατζέντας, το ΥΠΕΚΑ ανακοίνωσε 2011 την πρόθεσή του παραχώρησης των κρατικών δικαιωμάτων για την έρευνα και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε τρεις περιοχές-Πατραϊκός κόλπος, Ιωάννινα και Δυτικό Κατάκολο- μέσω της νέο εισαχθείσας διαδικασίας της ανοιχτής πρόσκλησης (open door). Διαδικασία η οποία οδήγησε στην υπογραφή των υπό εξέταση στην παρούσα συμβάσεων. Μέχρι και σήμερα, σε χρόνο που εκπονείται η παρούσα, το αρμόδιο υπουργείο ανακοίνωσε την προθεσή του για εισαγωγή νέων τροποποιήσεων με σκοπό την επιτάχυνση της προβλεπόμενης από τον νόμο διαδικασίας προκήρυξης διαγωνισμών και ανάθεσης, όπως επίσης και την πρόθεσή του να δημιουργηθεί ένα πιο ευέλικτο πλαίσιο λειτουργίας της «ΕΔΕΥ Α.Ε.» που να καθιστά αυτήν λειτουργική και αποτελεσματική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Η νομοθετική εξέλιξη από το 1959 έως σήμερα. Ισχύον δίκαιο.

2.1 Νόμος 3948/1959 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρή και αεριώδει καταστάσει

Το πρώτο ελληνικό νομοθετικό κείμενο που αφορούσε στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων ψηφίστηκε 10/17 Απριλίου 1959, ήταν ο νόμος 3948/1959 «Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρή και αεριώδει καταστάσει». Με τον νόμο αυτό, αναγνωριζόταν ότι στο ελληνικό Δημόσιο ανήκει το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων που περιείχαν υδρογονάνθρακες, τόσο σε υγρή, όσο και σε αεριώδη κατάσταση, καθώς και το δικαίωμα εκμετάλλευσης οποιασδήποτε σύστασης ορυκτού και αέριου που εξορρύεται από τη γεώτρηση που λαμβάνει χώρα για υδρογονάνθρακες, εξαιρώντας μόνον την εξόρυξη ορυκτών που ρυθμιζόταν από τις διατάξεις του Μεταλλευτικού Κώδικα. Ο τρόπος άσκησης των ανωτέρω δικαιωμάτων καθοριζόταν περιοριστικά. Έτσι, το Δημόσιο μπορούσε να ασκήσει τις ανωτέρω δραστηριότητες είτε «δι' αυτεπιστασίας», είτε με εκχώρηση σε τρίτους, οι οποίοι μπορούσαν να είναι, είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα, τα οποία όμως είχαν

εκπληρωμένες τις φορολογικές τους υποχρεώσεις έναντι του ελληνικού κράτους, εξαιρώντας από αυτά τα πρόσωπα τις ξένες Κυβερνήσεις ή τις επιχειρήσεις που ήταν υπό καθεστώς ελέγχου από ξένα κράτη και τους εν ενεργεία βουλευτές, δημοσίους και τραπεζικούς υπαλλήλους (άρθρα 1 και 2).

Στις διατάξεις του Νόμου 3948/1959, ο νομοθέτης προέβλεψε ρητά τη διαδικασία που έπρεπε να τηρηθεί προκειμένου για την *αναζήτηση υδρογονανθράκων*, καθώς και για την έρευνα και εκμετάλλευση αυτών, είτε από το Δημόσιο (αυτεπιστασία), είτε από τρίτο πρόσωπο στο οποίο θα παραχωρούνταν. Έτσι, για την γεωλογική και γεωφυσική αναζήτηση υδρογονανθράκων προβλεπόταν η χορήγηση άδειας από τον αρμόδιο τότε Υπουργό Βιομηχανίας με μέγιστο χρόνο διάρκειας 6 μήνες. Την άδεια αυτή μπορούσε να αιτηθεί κάθε ενδιαφερόμενος, με την πρόσθετη υποχρέωση να καταθέσει εγγυητική ποσού 5.000 δραχμών για την εμπρόθεσμη υποβολή προς την υπηρεσία Μεταλλείων του Υπουργείου Βιομηχανίας των αποτελεσμάτων της αναζήτησης. Η προθεσμία αυτή προσδιορίστηκε τρίμηνη και η άδεια δεν συνεπαγόταν αποκλειστικό δικαίωμα, ούτε για την άσκηση της δραστηριότητας αναζήτησης, ούτε για την περιοχή στην οποία θα διενεργούνταν οι γεωλογικές και γεωφυσικές έρευνες (άρθρο 3).

Αναφορικά με το *δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων*, όπως ήδη επισημάνθηκε ανωτέρω, ο νομοθέτης προέβλεπε δύο δυνατότητες άσκησης αυτού του δικαιώματος που τις περιέλαβε στα άρθρα 4 και 5 του νόμου. Η πρώτη αφορούσε στην περίπτωση έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων με *αυτεπιστασία* του Δημοσίου, δηλαδή τη διενέργεια αυτής της δραστηριότητας με δαπάνες του Δημοσίου. Οι μελέτες και τα έργα που θα απαιτούνταν να διενεργηθούν από το Δημόσιο μπορούσαν να ανατεθούν σε τρίτο, είτε κατόπιν διενέργειας μειοδοτικής δημοπρασίας, είτε με απευθείας ανάθεση από τον αρμόδιο Υπουργό Βιομηχανίας καταρτίζοντας σχετική σύμβαση.

Διαφορετική ήταν η διαδικασία που προβλέφθηκε για την περίπτωση που η άσκηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων θα *εκχωρούνταν* από το Δημόσιο σε τρίτο, δηλαδή θα ασκούνταν με δαπάνες τρίτου. Κατ' αρχήν, ο νομοθέτης επέτρεψε τα δικαιώματα αυτά να εκχωρηθούν, είτε μαζί

είτε μεμονωμένα⁷. Έτσι, στην περίπτωση που το Δημόσιο εκχωρούσε τα δικαιώματα αυτά μεμονωμένα, δηλαδή είτε μόνο το δικαίωμα της έρευνας είτε μόνο το δικαίωμα εκμετάλλευσης, τότε η εκχώρηση αυτή θα λάμβανε χώρα απευθείας με σύμβαση που θα έπρεπε να κυρωθεί με νόμο⁸. Όταν όμως τα δικαιώματα αυτά θα εκχωρούνταν μαζί, τότε το Δημόσιο μπορούσε να προβεί στην εκχώρησή τους, είτε με τη διαδικασία της απευθείας συμβάσεως κυρωμένης με νόμο, είτε κατόπιν διενέργειας πλειοδοτικής δημοπρασίας⁹. Μάλιστα, ρητά προβλέφθηκε, στην ίδια διάταξη του άρθρου 5, ότι οι όροι της σύμβασης ή της δημοπρασίας καθορίζονται ελεύθερα από τον Υπουργό Βιομηχανίας, δυνάμενοι απεριόριστα να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις του νόμου, και ότι τη σύμβαση καταρτίζει ο Υπουργός Βιομηχανίας μετά τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Μεταλλείων¹⁰. Μόνον στην περίπτωση που με την σύμβαση εκχώρησης το δικαίωμα έρευνας εκχωρούνταν μαζί με το δικαίωμα εκμετάλλευσης, τότε με τη σύμβαση, όριζε ο νομοθέτης, στην ίδια διάταξη, ότι θα αναγνωριζόταν ο ανάδοχος ή ο πλειοδότης, έπειτα από την ολοκλήρωση της έρευνας, υποχρεωτικά ως μισθωτής του δικαιώματος εκμετάλλευσης¹¹. Από τη διατύπωση αυτή, συνάγεται χωρίς αμφιβολία ότι η επιλογή του νομοθέτη για το αντικείμενο της σύμβασης αναφορικά με το δικαίωμα εκμετάλλευσης ήταν μόνον η σύμβαση μίσθωσης και ο τύπος αυτής ορίστηκε να είναι συμβολαιογραφικό έγγραφο¹², επιλογή που, όπως θα αναπτυχθεί κατωτέρω, μεταβλήθηκε στα χρόνια που ακολούθησαν,

⁷ Βλ. αρ. 5 §1 εδ. α ν. 3948/1959 «Το Δημόσιο δύναται να εκχωρήσει το δικαίωμα έρευνας και εκμεταλλεύσεως ή και αμφότερα».

⁸ Βλ. άρθρο 5 § 1 εδ. β Νόμο 3948/1959 «Το δικαίωμα έρευνας μόνον ή εκμεταλλεύσεως μόνον, εκχωρείται δι' απ' ευθείας συμβάσεως, κυρουμένης δια νόμου».

⁹ Βλ. άρθρο 5 § 1 εδ. γ Νόμο 3948/1959 «Το δικαίωμα έρευνας και εκμεταλλεύσεως εκχωρείται ή δι' απ' ευθείας συμβάσεως, κυρουμένης δια νόμου ή κατόπιν πλειοδοτικής δημοπρασίας.»

¹⁰ Βλ. άρθρο 5 § 2 εδ. β Νόμο 3948/1959 «...Οι δε όροι της απευθείας συμβάσεως δυνάμενοι να είναι και διάφοροι των υπό του παρόντος νόμου προβλεπομένων καταρτίζονται υπό του Υπουργού της Βιομηχανίας μετά σύμφωνον γνώμην του Συμβουλίου των Μεταλλείων»

¹¹ Βλ. άρθρο 5 § 3 εδ. β Νόμο 3948/1959 «Εις την περίπτωσην δημοπρασίας ή απ' ευθείας συμβάσεως αφορμών το τε δικαίωμα έρευνας και εκμεταλλεύσεως ο αναδεικνυόμενος πλειοδότης ή ανάδοχος υπόκειται σταδιακώς εις υποχρεώσεις έρευνας κατά το άρθρον 7, μετά την εκπλήρωσιν των οποίων δικαιούται να ζητήσει όπως αναγνωρισθή και υποχρεωτικώς αναγνωρίζεται υπό του Δημοσίου ως μισθωτής του δικαιώματος της εκμεταλλεύσεως συμφώνως τω άρθρω 11»

¹² Βλ. άρθρο 27 Νόμο 3948/1959.- «1. Αι συμβάσεις εκχωρήσεως του δικαιώματος έρευνας και εκμεταλλεύσεως των εν άρθρω 1 του παρόντος αναφερομένων ορυκτών, συντάσσεται υποχρεωτικώς ενώπιον Συμβολαιογράφου»

ωστόσο μόνον σε επίπεδο νομοθετικής πρόβλεψης, σε συμμόρφωση με την εξέλιξη στην παγκόσμια πρακτική.

Παρά το γεγονός ότι ο νομοθέτης εξ αρχής αναγνώρισε στον Υπουργό Βιομηχανίας απεριόριστη ελευθερία στους όρους που θα περικλείονταν στη σύμβαση εκχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, στα αρ. 7-12 του ν. 3948/1959, θα διακρίνει τη διαδικασία άσκησης των δικαιωμάτων αυτών σε επιμέρους στάδια, θα ορίσει χρονική διάρκεια κάθε επιμέρους σταδίου, ενώ θα θέσει επιμέρους υποχρεώσεις του αναδόχου ή πλειοδότη με απειλή εκπτώσεως αυτού στην περίπτωση παράβασης αυτών. Ειδικότερα, θα διακρίνει την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων σε *τρία στάδια*: το πρώτο, το *Στάδιο εκτέλεσης γεωφυσικών και γεωλογικών ερευνών* (αρ. 8), περιορίζεται σε διετή διάρκεια, ενώ ο ανάδοχος ή πλειοδότης έχει την υποχρέωση τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών να παραδώσει με λεπτομέρεια στον Υπουργό Βιομηχανίας, και έχει το δικαίωμα κατά τη λήξη του σταδίου αυτού να παραιτηθεί αζημίως. Το δεύτερο στάδιο είναι το *Στάδιο έρευνας δια γεωτρήσεων* (αρ. 8) σε μικρότερη από την αρχικώς παραχωρηθείσα έκταση, η διάρκειά της ορίζεται αρχικά τριετής, ωστόσο δύναται να παραταθεί για ίσο χρόνο. Ο ανάδοχος έχει υποχρέωση να ξεκινήσει τις έρευνες αυτές εντός οκτάμηνης προθεσμίας από την έναρξη του σταδίου αυτού, ενώ γίνεται ειδική πρόβλεψη για τη χρήση του απαιτούμενου εξοπλισμού όπως επίσης και για το ύψος της δαπάνης για τη διενέργεια των απαραίτητων ερευνών, τα οποία ο ανάδοχος έχει υποχρέωση να εκπληρώσει. Το τρίτο στάδιο είναι το *Στάδιο εκμετάλλευσης* (αρ. 11). Σε αυτό το στάδιο, το Δημόσιο έχει υποχρέωση να αναγνωρίσει τον ανάδοχο ως μισθωτή του δικαιώματος εκμετάλλευσης μίας ή περισσότερων περιοχών, οι οποίες όμως υποχρεωτικά δεν μπορούν να είναι η κάθε μία *παραγωγική περιοχή* έκτασης μεγαλύτερης των 50 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Η διάρκεια του σταδίου αυτού δεν μπορεί να υπερβαίνει συμβατικά τα 30 έτη, ωστόσο υπάρχει δυνατότητα παράτασης για μία επιπλέον δεκαετία (αρ. 12).

Στις εν λόγω διατάξεις, ο νομοθέτης προβλέπει διάφορες *επιμέρους υποχρεώσεις* του τρίτου (αρ. 13 και αρ. 25), αναδόχου ή πλειοδότη, όπως υποβολή δηλώσεων και αναφορών εντός περιοριστικών προθεσμιών, η παράβαση των οποίων θα συνεπάγεται

τη δυνατότητα έκπτωσης του αναδόχου¹³. Η αναφορά του νομοθέτη στο άρθρο 11 μόνον σε ανάδοχο και όχι διαζευκτικά και σε πλειοδότη, αναφορά που επαναλαμβάνεται και σε επόμενα άρθρα, κρίνεται μάλλον τυχαία και όχι σκόπιμη, αφού στο αρ. 16 του ίδιου νόμου, που αφορά στην υποχρέωση του τρίτου καταβολής εγγύησης, ο νομοθέτης προβαίνει σε διάκριση του χρόνου υποχρέωσης κατάθεσης ανάλογα με το, αν η διαδικασία εκχώρησης τελείται με πλειοδοσία ή με σύμβαση.

Ο νόμος 3948/1959, ο πρώτος νόμος περί εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων, προέβλεπε αρκετά *κίνητρα* για εκείνον που θα αναδεικνυόταν πλειοδότης ή ανάδοχος. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 18 το Δημόσιο παρείχε απαλλαγή από δασμούς για την εισαγωγή του απαιτούμενου εξοπλισμού για την εκτέλεση των εκχωρούμενων δραστηριοτήτων, ενώ στο άρθρο 19 προβλεπόταν πλήρης απαλλαγή από τη φορολογία των κερδών της επιχείρησης από την εκμετάλλευση πετρελαιοειδών. Τέλος, κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, δεν παρεμποδιζόταν η μεταβίβαση των εκχωρούμενων δικαιωμάτων από τον ανάδοχο ή πλειοδότη σε τρίτο πρόσωπο, ούτε και η εκτέλεση των δραστηριοτήτων από τους κληρονόμους του, αρκεί στα πρόσωπα αυτά να πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 2, που αφορούσε στις εξαιρέσεις των προσώπων στα οποία μπορούσαν να εκχωρηθούν από το Ελληνικό Δημόσιο τα δικαιώματα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Από την άλλη, οι εισπράξεις του Δημοσίου από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων από τρίτους περιορίζονταν σε έναν ετήσιο φόρο, τον *στρεμματικό φόρο*¹⁴, όπου σύμφωνα με το άρθρο 15 οριζόταν σε ποσό 1.000 δραχμών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της

¹³ Βλ. άρθρο 13 Νόμο 3948/1959 «1. Ο μισθωτής υποχρεούται επί ποινή εκπτώσεως να εκμεταλλεύηται συνεχώς και εντατικώς κατά τους κανόνες της τέχνης το μίσθιον, να υποβάλη δε εις την Υπηρεσίαν μεταλλείων ανά εξάμηνον εμπεριστατωμένας μελέτας και προγράμματα εκμεταλλεύσεως, μετά στατιστικών δεδομένων παραγωγής, πωλήσεων και λοιπά. 2. Εις περίπτωσιν καθ' ην το Δημόσιον κρίνει ότι ο ρυθμός εκμεταλλεύσεως είναι κατώτερος των δυνατοτήτων του πετρελαιοφόρου πεδίου προσκαλεί τον ανάδοχον οπως εντατικοποιήση την εκμετάλλευσιν εντός τριών μηνών, άλλως ν' αποδείξη δια στοιχείων το τεχνικώς αδύνατον της αυξήσεως της παραγωγής.....4. Ο μισθωτής υποχρεούται επίσης να λαμβάνη άπαντα τα υπό της τέχνης και επιστήμης ενδεικνύόμενα μέτρα ασφαλείας των τε γεωτρήσεων και εν γένει εγκαταστάσεων, κατά τα δι' αποφάσεως του Υπουργού Βιομηχανίας ειδικώτερον καθοριζόμενα.»

¹⁴ Τον φόρο αυτό φαίνεται να δανείζεται ο νομοθέτης από τον Μεταλλευτικό Κώδικα, όπως αυτός κατά τον χρόνο εκείνο είχε τροποποιηθεί με το ν.δ. 4029/1959, όπου στο άρθρο 6 προβλέπεται η υποχρέωση του κατόχου άδειας μεταλλευτικών ερευνών να καταβάλει αντίστοιχα στρεμματικό φόρο.

παραγωγικής περιοχής, και στο μίσθωμα όπως αυτό προβλεπόταν στο άρθρο 19 του νόμου. Ειδικότερα, για το *μίσθωμα* ο νομοθέτης διέκρινε τον τρόπο προσδιορισμού του ποσοστού υπέρ του Δημοσίου, ανάλογα με το, εάν η εκχώρηση λάμβανε χώρα με απευθείας σύμβαση ή με πλειοδοτική διαδικασία. Έτσι, στην περίπτωση πλειοδοτικού διαγωνισμού, στο άρθρο 19, ορίστηκε ότι το ποσοστό συμμετοχής του Δημοσίου στα κέρδη της αναδόχου επιχειρήσεως τουλάχιστον σε *ποσοστό 40%*, ως αντιστάθμισμα της πλήρους φορολογικής απαλλαγής που προσέφερε το Ελληνικό Κράτος, ποσοστό που προέβλεπε να είναι μάλιστα το σημείο εκκίνησης του πλειοδοτικού διαγωνισμού. Ωστόσο, από τη διατύπωση της εν λόγω διάταξης προκύπτει ότι παρά το γεγονός ότι ήθελε ο νομοθέτης να θέσει σαν σημείο εκκίνησης το ποσοστό 40% της συμμετοχής του Δημοσίου, φαίνεται να μην αποκλείει την περίπτωση το ποσοστό αυτό να είναι πολύ μικρότερο, θέτοντας κατώτατο όριο το ποσοστό 12,5% επί των εξορυσσομένων ακατέργαστων υδρογονανθράκων ως μίσθωμα. Μάλιστα, το εν λόγω μίσθωμα μπορούσε το Δημόσιο να απαιτήσει, κατ' ελεύθερη βούληση, είτε σε είδος είτε σε χρήμα. Για κάθε δε, διαφορά που θα ανέκυπτε κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των όρων της σύμβασης μίσθωσης, θα επιλύονταν κατά τη διαδικασία της διαιτησίας αποκλειστικά. Η μόνη εξαίρεση ήταν η περίπτωση αμφισβήτησης των ορίων της εκχωρούμενης περιοχής, για την οποία αρμόδιος για την επίλυση ήταν ο Υπουργός Βιομηχανίας που θα εξέδιδε απόφαση.

Σε μία γενική προσέγγιση του πρώτου αυτού ελληνικού νομοθετήματος για τους υδρογονάνθρακες, θα μπορούσε να σημειωθεί πως αυτό διέλαβε διατάξεις που καθόριζαν μόνον τα γενικά όρια για τις διαδικασίες που θα έπρεπε να τηρηθούν προκειμένου για την άσκηση των δραστηριοτήτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Όπως θα διαπιστωθεί από την ανάλυση που ακολουθεί, θα ήταν μάλλον υπερβολικό να χαρακτηρίσει κάποιος το νομοθέτημα αυτό ως τη βάση για την εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτό μεταβλήθηκε στα επόμενα έτη, καθώς θα γίνει αντιληπτό αμέσως αργότερα, ότι τα επόμενα νομοθετήματα ακολούθησαν μάλλον διαφορετική κατεύθυνση από αυτήν του πρώτου νομοθετικού κειμένου.

2.2 Νόμος 468/1976 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων

Στις 9 Νοεμβρίου 1976 ψηφίστηκε και δημοσιεύθηκε ο νόμος 468/1976 για την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, όπου με το άρθρο 46 αυτού καταργήθηκε συνολικά ο νόμος 3948/1959 που ρύθμιζε έως τότε τα ζητήματα για την έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων.

Αυτό θα είναι το νομοθετικό κείμενο που θα αποτελέσει τη βάση για κάθε επόμενη εξέλιξη του νομοθετικού καθεστώτος, αφού, παρά του ότι ο νομοθέτης, όπως θα διαπιστωθεί, επέλεξε να συντάξει νέο νομοθετικό πλαίσιο στα χρόνια που ακολούθησαν, καταργώντας τον προισχύσαντα νόμο, δηλαδή και τον ν. 468/1976, ωστόσο η δομή και η βάση του περιεχομένου και η γενικότερη κατεύθυνση δεν φαίνεται να μεταβλήθηκε από τη δομή του νόμου 468/1976. Στο νέο αυτό κείμενο, ο νομοθέτης επιχειρεί μία πιο συλλογική ρύθμιση της διαδικασίας εκχώρησης αλλά και εν γένει άσκησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αφού προβλέπει τη διαδικασία για την απαιτούμενη απαλλοτρίωση της περιοχής άσκησης των δραστηριοτήτων, προσδιορίζει τα όρια έκτασης των δικαιωμάτων αυτών, ρυθμίζει την άσκηση δραστηριότητας εντός των ορίων υφαλοκρηπίδας, καθορίζει μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, περιλαμβάνει διατάξεις για την κοινωνική ασφάλιση όσων παρέχουν εργασία στις εγκαταστάσεις εκτέλεσης ερευνών και εξόρυξης υδρογονανθράκων, και θεσπίζει ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για τους παραβάτες των διατάξεων για τη νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Κατά τη θέσπιση αυτού του νομοθετήματος, συστήνεται και η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠ), εκχωρώντας σε αυτήν αρμοδιότητες εκπροσώπησης του Ελληνικού Δημοσίου κατά τη σύναψη συμβάσεων εκχώρησης των εν λόγω δικαιωμάτων.

Με την κατ' άρθρο εξέταση του νόμου 468/1976, είναι ευχερέστερος ο εντοπισμός των σημείων που το νέο αυτό κείμενο αποκκλίνει και συγκλίνει από το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς. Ήδη από το πρώτο άρθρο αυτού, διακρίνεται η διαφορετική νομοθετική προσέγγιση, καθώς ο νομοθέτης επιλέγει να θέσει σε ειδικό άρθρο τους ορισμούς διάφορων εννοιών που μπορεί για τους περισσότερους από αυτούς να μην είναι η πρώτη φορά που ελληνικό νομοθετικό κείμενο τις περιέλαβε,

ωστόσο για πρώτη φορά θα επιχειρηθεί ο νομοθετικός προσδιορισμός των εννοιών αυτών. Έτσι, θα προσδιοριστεί η έννοια «υδρογονάνθρακες», «Αναζήτηση υδρογονανθράκων», «Έρευνα υδρογονανθράκων» και «Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων», οι οποίες ως έννοιες είχαν ήδη περιληφθεί στις διατάξεις του νόμου 3948/1959, και το περιεχόμενο των οποίων δεν θα μεταβληθεί στα χρόνια που θα ακολουθήσουν και στις επόμενες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Έτσι, ρητώς στο νόμο 468/1976 ο νομοθέτης προσδιορίζοντας την έννοια της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εντάσσει στη δραστηριότητα την αποθήκευση και τη μεταφορά των παραγόμενων υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους μέχρι τις εγκαταστάσεις φορτώσεως προς περαιτέρω διάθεση, εξαιρώντας μόνον το στάδιο διύλισεως, ορισμός που θα μεταφερθεί ως ετέθη και στα επόμενα νομοθετικά κείμενα και θα αποδίδονται με το ίδιο περιεχόμενο μέχρι και σήμερα¹⁵. Εκτός όμως από την επανάληψη όρων που ήδη είχαν περιληφθεί στο προγενέστερο ισχύον νομοθέτημα, στον νόμο του 1976, ο νομοθέτης θα εισαγάγει και νέους όρους, όπως την έννοια του *Εργοδότη*, της *σύμβασης διανομής*, της *Συγγενούς Επιχείρησης* και του *Ανεξάρτητου τρίτου*, έννοιες που μέχρι σήμερα παραμένουν με το ίδιο περιεχόμενο στα επόμενα νομοθετικά κείμενα.

Μία πρώτη σημαντική απόκλιση του ν. 468/1976 από τον προϊσχύσαντα νόμο 3948/1959, αφορά στην ίδια τη νομοθετική προσέγγιση επί των ορίων άσκησης των δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης, δηλαδή ποια είναι η έκταση που αναγνωρίζει ο νομοθέτης στα δικαιώματα αυτά. Έτσι, στον προγενέστερο νόμο 3948/1959 ο συντάκτης του νόμου αρκείται στο να αναφερθεί ότι τα δικαιώματα αυτά γενικά ανήκουν στο Δημόσιο και ότι εκτείνονται σε όλα τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων «οιασδήποτε συστάσεως» εξαιρώντας τα πετρώματα που ήταν μεν εμποτισμένα με υδρογονάνθρακες, αλλά που η εξόρυξή τους προβλεπόταν και

¹⁵ Βλ. αρ. 1 §1 περ. 5 ν. 468/1976 «5. Έκμετάλλευση υδρογονανθράκων: Η εξόρυξις υδρογονανθράκων και η τυχόν αναγκαία προς εμπορίαν αυτών κατεργασία, μη περιλαμβανομένης της διύλισεως, η αποθήκευσις τούτων ως και η μεταφορά των παραγομένων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων τούτων μέχρι των εγκαταστάσεων φορτώσεως προς περαιτέρω διάθεσιν.» Αντιπαράβαλλε με αρ. 1 §1 περ. 5 ν. 2289/1995 όπου για τον ίδιο ορισμό προβλέπεται «Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων: Η εξόρυξις υδρογονανθράκων, η τυχόν κατεργασία προκειμένου να καταστούν εμπορεύσιμοι και η αποθήκευσις και η μεταφορά αυτών και των παραπροϊόντων τους μέχρι τις εγκαταστάσεις φόρτωσης για περαιτέρω διάθεση. Στην προαναφερόμενη κατεργασία δεν περιλαμβάνεται η διύλιση.»

ρυθμιζόταν από τον Μεταλλευτικό Κώδικα, χωρίς καμία αναφορά στα γεωγραφικά όρια έκτασης των δικαιωμάτων αυτών. Ωστόσο, στον ν. 468/1976 και στο άρθρο 2 αυτού, ο νομοθέτης επιλέγει από την αρχή να προσδιορίσει τα όρια έκτασης των δικαιωμάτων αυτών, διευκρινίζοντας πως αυτά εκτείνονται σε όλη τη χερσαία περιοχή της Ελληνικής Επικράτειας, καθώς και στις υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές, στα όρια που αυτές καθορίζονταν από το άρθρο 148 §1 του Μεταλλευτικού Κώδικα¹⁶.

Αναφορικά με το δικαίωμα αναζήτησης και την απαιτούμενη χορήγηση σχετικής άδειας (αρ. 4), η προβλεπόμενη ρύθμιση δεν διαφοροποιείται σημαντικά από το προϊσχύσαν άρθρο. Οι αποκλίσεις εξαντλούνται στη δυνατότητα επέκτασης του χρόνου ισχύος της άδειας, από την αρχικώς εξάμηνη διάρκεια σε επιπλέον ίσο χρόνο, διατηρώντας σε ισχύ ο νομοθέτης τη δυνατότητα του Δημοσίου δια του αρμόδιου Υπουργού Βιομηχανίας και Ενέργειας να χορηγεί άδεια για την ίδια περιοχή σε περισσότερους ενδιαφερόμενους, καταργώντας όμως τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα της Μεταλλευτικής Επιτροπής και μεταβιβάζοντας την αρμοδιότητα αυτή στη

¹⁶ Ο Μεταλλευτικός Κώδικας είχε συστηθεί με τον νόμο ΓΦΚΔ' 3524/1910 Περί μεταλλείων. (ΦΕΚ 11/Α/13-1-1910). Κατόπιν, διατάξεις του τροποποιήθηκαν με το Ν.Δ. 4029/1959 «Περί αργούντων μεταλλείων και τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του Μεταλλευτικού Κώδικος και της Υπηρεσίας Μεταλλείων». Στο αρ. 2 του τελευταίου ν.δ. όπου αναφέρονται τα γεωγραφικά όρια της μεταλλευτικής έρευνας, ο νομοθέτης διευκρινίζει πως οι αιτήσεις για τη χορήγηση αδειών για τις έρευνες αυτές θα πρέπει να αναφέρονται «εις συγκεκριμένα και **αδιαφειλονίκτη** σημεία ως ναούς, γεφύρας, διασταυρώσεις οδών και σιδηροδρομικών γραμμών, χαρακτηριστικός κορυφάς πλήρως και σαφώς περιγραφόμενα». Με το Ν.Δ 210/1973 «Περί Μεταλλευτικού Κώδικος» (ΦΕΚ 277/Α/5-10-73) καταργούνται με το αρ. 189 προγενέστερες διατάξεις του μεταλλευτικού κώδικα και θεσπίζεται νέο νομοθετικό καθεστώς. Τότε για πρώτη φορά γίνεται ρητή αναφορά για υφαλοκρηπίδα, καθώς επίσης και ευθεία παραπομπή στους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Έτσι, με **το αρ. 148 του ν.δ. 210/1973** προβλέπεται ότι το Δημόσιο έχει αποκλειστικό δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης όλων των ορυκτών στις εξής περιοχές: «α) **Επί του εντός της Ελληνικής αιγιαλίτιδος ζώνης κειμένου βυθού της θαλάσσης ή υπ' αυτόν.** β) **Επί του και πέραν της αιγιαλίτιδος ζώνης βυθού της θαλάσσης ή υπ' αυτόν του συνεχόμενου ή παρακειμένου μετά της ηπειρωτικής ακτής ή νήσων και εις βάθος 200 μέτρων από της επιφανείας της θαλάσσης, έτι δε και πέραν του τελευταίου τούτου όπου τα υπερκείμενα ύδατα επιτρέπουν την άνω έρευνα και εκμετάλλευσιν, τούτέστην επί της **υφαλοκρηπίδος**, ως αύτη νοείται και προσδιορίζεται **υπό των κεκυρωμένων δια νόμου διεθνών συμβάσεων.** Εις περίπτωσιν καθ' ήν η ανωτέρα υφαλοκρηπίς παράκειται του εδάφους της Ελλάδος και ετέρου τινός Κράτους ομόρου ή ούτινος αι ακταί κείνται έναντι των Ελληνικών ακτών, δια τον καθορισμό των ορίων της υφαλοκρηπίδος ταύτης **θα τυγχάνουν εφαρμογής οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.** γ) **Επί του πυθμένου των λιμνών ή υπ' αυτόν**». Το τελευταίο αυτό νομοθέτημα συνεχίζει μέχρι και σήμερα να είναι σε ισχύ, έχοντας τροποποιηθεί το 1984 με τον ν. 1428/1984 «Εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών και άλλες διατάξεις» και το 2011 με τον ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία ενεργειακών αγορών ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και Δίκτυα Μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις».**

νεοσυσταθείσα Δ.Ε.Π. Μάλιστα, στη Δ.Ε.Π. αναγνωρίζει ο νομοθέτης και τη δυνατότητα να αιτείται σχετική άδεια αναζήτησης, χωρίς όπως φαίνεται να έχει ενδοιασμούς για τυχόν σύγκρουση συμφερόντων λόγω και του γνωμοδοτικού ρόλου της σε όλη της διαδικασία εκχώρησης των δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Η υποχρέωση του κατόχου της άδειας, να υποβάλει τα επιστημονικά στοιχεία που προκύπτουν από τις γεωφυσικές και γεωλογικές έρευνες, παραμένουν ως είχαν και με το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς.

Αντίθετα, σημαντικές αλλαγές εισάγονται σε ο,τι αφορά στον τρόπο άσκησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ενώ, μέχρι τότε ο νομοθέτης προέβλεπε τη δυνατότητα άσκησης από το Κράτος, είτε «δι' αυτεπιστασίας», είτε «δια εκχωρήσεως» με απευθείας σύμβαση μίσθωσης συμβολαιογραφικού τύπου, και μάλιστα χορηγώντας τη δυνατότητα η εκχώρηση να αφορά τα δικαιώματα αυτά, είτε μαζί είτε χωριστά, και για τον σκοπό αυτό το Δημόσιο θα μπορούσε να συμβληθεί με τους τρίτους, με τον νεοσυσταθέντα νόμο επέτρεψε την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων μόνον από κοινού, δηλαδή και έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, και αποκλειστικά με σύμβαση που θα σύναπτε είτε το Δημόσιο, είτε η Δ.Ε.Π. για λογαριασμό του Δημοσίου με τρίτους, με αντικείμενο είτε διανομής παραγωγής είτε μίσθωσης (αρ. 5) και η οποία θα περιλαμβανόταν του τύπου του ιδιωτικού εγγράφου (αρ. 12). Η μόνη εξαίρεση που προβλέφθηκε στο νέο νομοθετικό πλαίσιο αφορούσε στη δυνατότητα το Δημόσιο να συνάψει σύμβαση, είτε διανομής είτε εκμίσθωσης, συμβάσεις που θα αναλυθούν εκτενέστερα κατωτέρω, με εκχώρηση μόνον του δικαιώματος εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εφ' όσον είχε προηγηθεί σε χρόνο η ανακάλυψη περιοχής εκμετάλλευσης και το δικαίωμα αυτό ανήκει στο Δημόσιο (όπως αναφέρεται στο άρθρο 9). Η άσκηση δι' αυτεπιστασίας χωρεί πλέον μόνον στην περίπτωση που το Δημόσιο παράσχει προς την Δ.Ε.Π. το αποκλειστικό δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε περιοχές που θα έχουν απαλλοτριωθεί από το Δημόσιο μετα την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος υπέρ της Δ.Ε.Π. (αρ. 5 §4).

Το καινοτόμο σημείο του υπό εξέταση νόμου συγκριτικά με τον προϊσχύσαντα αυτού εισάγεται με τις διατάξεις που προβλέπουν τον τύπο και το είδος της σύμβασης που χωρεί για τη συμφωνία που θα καταρτιστεί με αντικείμενο την έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, στα άρθρα 6 και 7. Έτσι, ενώ κατά τον προγενέστερο νόμο, η σύμβαση που ο νομοθέτης ήθελε να ρυθμίσει την εκχώρηση αυτών των δικαιωμάτων από το Κράτος σε τρίτους εξαντλούνταν στη σύμβαση μίσθωσης, στο νέο νομοθετικό κείμενο περί υδρογονανθράκων του 1976 επιτρέπεται διαζευκτικά η σύμβαση να είναι *μισθωτική ή σύμβαση διανομής της παραγωγής*. Είτε στη μία είτε στην άλλη περίπτωση, το παραχωρούμενο δικαίωμα συνίσταται στο αποκλειστικό δικαίωμα της μελέτης και εκτέλεσης της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων αυτών εντός της Συμβατικής Περιοχής. Η έννοια της *Συμβατικής Περιοχής* διευκρινίζεται σε επόμενο άρθρο, στο άρθρο 14, και οριοθετείται ως η περιοχή που αρχικώς οριοθετείται, σύμφωνα με το αρ. 3 του Ν. 468/1976, για την ανακάλυψη κοιτάσματος υδρογονανθράκων, και έπειτα περιορίζεται στις περιοχές εκμετάλλευσης, όπου εντοπίστηκαν εμπορικώς εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα υδρογονανθράκων.

Επίσης, ο τρίτος στον οποίο θα εκχωρηθούν τα ανωτέρω δικαιώματα, μισθωτής ή ανάδοχος-εργολάβος, και στις δύο περιπτώσεις συμβάσεων βαρύνεται με την υποχρέωση προ της λήξεως έκαστου ημερολογιακού έτους να υποβάλλει προς έγκριση προς τον Εκμισθωτή ή Έργοδότη (ανάλογα με το, εάν η παραχώρηση έγινε με σύμβαση μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής) Ετήσιο Πρόγραμμα για τις πάσης φύσεως κατά τη σύμβαση έργων και εργασιών που θέλει να εκτελέσει κατά το επόμενο ημερολογιακό έτος (*μελετών, προμηθειών, εξοπλισμού, εγκαταστάσεων κλπ*, όπως επί λέξει παραθέτει ενδεικτικώς το σχετικό άρθρο του νόμου 468/1976). Στο ετήσιο αυτό πρόγραμμα πρέπει, εκτός από τις εργασίες, να αναφέρεται και αντιστοίχως ο προϋπολογισμός κάθε δαπάνης. Ο Εκμισθωτής ή Εργοδότης είναι υποχρεωμένος να εγκρίνει το πρόγραμμα αυτό, εκτός εάν προβεί σε αιτιολόγηση της απόρριψής του. Επιπλέον, ο μισθωτής ή ανάδοχος-εργολάβος είναι αυτός που αναλαμβάνει αποκλειστικά την ευθύνη από τον οικονομικό κίνδυνο.

Οι δύο προβλεπόμενες συμβάσεις της διανομής της παραγωγής και της μίσθωσης διαφέρουν κατ' αρχήν στο *αντικείμενο* της ίδιας της σύμβασης. Έτσι, στη σύμβαση

διανομής το αντικείμενο συνίσταται στη διανομή της παραγωγής και των εσόδων μεταξύ του εργοδότη και του αναδόχου, σύμφωνα με το ποσοστό που θα συμφωνηθεί συμβατικά και για το οποίο δεν κάνει καμία πρόβλεψη ή περιορισμό ο νομοθέτης. Όταν δε, το ποσοστό της διανομής κατά νομοθετική πρόβλεψη αναφέρεται στην παραχθείσα ποσότητα, ο νομοθέτης διευκρινίζει, στο ίδιο άρθρο 6, ότι εννοείται η έτοιμη προς εμπορία ποσότητα, μετά την αφαίρεση των υδρογονανθράκων που αναλώθηκαν για την εκτέλεση των εργασιών παραγωγής και των ποσοτήτων που απολέσθηκαν αναίτια από τον εργολάβο. Κατά τα λοιπά, σε ό,τι αφορά στους επιμέρους όρους της σύμβασης διανομής της παραγωγής, ο νομοθέτης δεν βάζει σχεδόν κανέναν περιορισμό, παρά αναφέρεται σε υποχρεώσεις του αναδόχου που δύναται, όχι υποχρεωτικώς, να αναλάβει συμβατικά¹⁷. Ο τύπος και οι όροι της σύμβασης δεν προσδιορίζονται στον υπό εξέταση νόμο, αλλά ο νομοθέτης εξουσιοδοτεί για την έκδοση προεδρικού διατάγματος προκειμένου για την πρόβλεψη αυτών, έπειτα από σχετική πρόταση των Υπουργών Συντονισμού, Οικονομίας, Βιομηχανίας και Ενέργειας και θετική γνώμοδότηση της Δ.Ε.Π. Με το προεδρικό αυτό διάταγμα θα προβλέπονται ο επιλεγθείς τύπος σύμβασης και όλοι οι όροι, παραχωρώντας πλήρη ελευθερία του περιεχομένου τους, αποκλείοντας τη ρύθμιση των συμβάσεων αυτών από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί μισθώσεως έργου και εκτέλεσης δημοσίων έργων. Μόνη εξαίρεση από την ελευθερία διαπραγματεύσεως αποτελούν όσα θέματα ειδικώς ρυθμίζονται στον σχετικό νόμο, όπως π.χ. στο αρ. 27 που αφορά στη φορολογία εισοδήματος και του αρ. 10 §§1 και 2 που αφορά στις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για την επιλογή τρίτου ως ανάδοχου, όπου εκεί δεν μπορεί να υπάρξει απόκλιση.

Η σύμβαση μίσθωσης, η οποία νομοθετικά δεν ήταν ξένη στο μέχρι τότε ρυθμιστικό πλαίσιο, αφού και στον προϊσχύσαντα νόμο η είσπραξη του Δημοσίου από την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης προσδιοριζόταν ως μίσθωμα, ρυθμίζεται με το ίδιο περιεχόμενο με τη σύμβαση διανομής μέχρι της ανακάλυψης εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος υδρογονανθράκων, οπότε και

¹⁷ Όπως αναφέρει στο άρθρο 6 §1 περ. γ Ν. 468/1976, ότι ο ανάδοχος μπορεί να υποχρεωθεί να πωλήσει για λογαριασμό του Εργοδότη το σε αυτόν μερίδιο της παραγωγής με την τιμή όπως αυτή θα προσδιορισθεί σύμφωνα με το αρ. 27 του ίδιου νόμου, στο οποίο τίθενται οι παράμετροι που θα πρέπει για τον προσδιορισμό να ληφθούν υπόψη.

από τη γνωστοποίησή του ο ανάδοχος καθίσταται μισθωτής του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως. Στην περίπτωση όμως αυτής της σύμβασης, ο νομοθέτης θέτει περιορισμό του κατώτατου ποσοστού επί της παραγωγής που δύναται να συμφωνηθεί μεταξύ του Δημοσίου και του αναδόχου ως μίσθωμα. Έτσι, προβλέπεται το ποσοστό κατ' ελάχιστον του 12,5%, όπως προβλεπόταν και στον ν. 3948/1959, ποσοστό που υπολογίζεται επί της ποσότητας των παραγόμενων υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους, το οποίο δύναται και πάλι να καταβληθεί είτε σε χρήμα είτε σε είδος, έπειτα από ελεύθερη επιλογή του εκμισθωτή. Στο νέο όμως αυτό νομοθετικό πλαίσιο, προβλέπεται ρητά η δυνατότητα να συμφωνηθεί κλιμάκωση του μισθώματος κατά τη διάρκεια της σύμβασης μέχρι του ποσοστού 50%, ποσοστού που, όπως θα λεχθεί κατωτέρω, ο νομοθέτης ορίζει ως ποσοστό της επιβαλλόμενης φορολογίας εισοδήματος του αναδόχου. Και στην περίπτωση της καταβολής του μισθώματος, αυτό υπολογίζεται επί της καθαρά εμπορικής παραγόμενης ποσότητας υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων. Για την καταβολή του μισθώματος δεν ενδιαφέρει το, εάν ο μισθωτής είχε τελικά κέρδος ή όχι. Για τους λοιπούς όρους, και εδώ ο νομοθέτης παραχωρεί ελευθερία διαπραγμάτευσης.

Επιχειρώντας από την εξέταση του εν λόγω νομοθετήματος να καταλήξουμε σε ορισμένες ρυθμιστικές διαφορές μεταξύ της μίας ή της άλλης σύμβασης, δηλαδή της σύμβασης διανομής της παραγωγής ή της σύμβασης μίσθωσης, αφού για πρώτη φορά ο έλληνας νομοθέτης θα εισαγάγει τη σύμβαση διανομής ως επιλογή για τις δραστηριότητες αναφορικά με τους υδρογονάνθρακες, θα μπορούσαμε να εστιάσουμε στα κάτωθι: Ήδη από τα όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, προκύπτει πως, ενώ για την περίπτωση της σύμβασης μίσθωσης ο νομοθέτης οριοθετεί το πλαίσιο που μπορεί να συμφωνηθεί το ποσοστό για τον προσδιορισμό του μισθώματος (από 12,5% κλιμακούμενο έως 50%), δεν κάνει το ίδιο και στη ρύθμιση για το ποσοστό συμμετοχής στη διανομή της παραγωγής, αφήνοντας πλήρη ελευθερία στον προσδιορισμό αυτού στους αρμόδιους προς εισήγηση Υπουργούς που θα αποτυπωθεί στο εκδοθέν για τούτο προεδρικό διάταγμα. Ακόμη, σε ο,τι αφορά στην εκποίηση κινητών που προμηθεύεται η ανάδοχος και χρησιμοποιεί για την εκτέλεση των απαιτούμενων εργασιών για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, ενώ στη μισθωτική σύμβαση, ο μισθωτής ελεύθερα μπορεί να εκποιεί και επανεξάγει

κινητά πράγματα (άρθρο 19§5), δεν έχει το ίδιο δικαίωμα ο εργολάβος, όταν πρόκειται για σύμβαση διανομής. Στην τελευταία περίπτωση, ο ανάδοχος δεν μπορεί να εκποιεί ελεύθερα τα μηχανήματα και τον εξοπλισμό, όπως και πάσης φύσεως κινητά που χρησιμοποιήθηκαν για τις συμφωνημένες εργασίες παρά μόνον, εάν αυτά είναι άχρηστα ή χρήζουν αντικατάστασης (άρθρο 25 §3).

Διάκριση στις έννομες συνέπειες εντοπίζεται και στην περίπτωση λήξεως ή για άλλο λόγο λύσεως των συμβάσεων. Έτσι, με τη λύση της σύμβασης μίσθωσης, το Δημόσιο- Εκμισθωτής ανακτά την κυριότητα μόνο των ακινήτων και των επ' αυτών εγκαταστάσεων (άρθρο 25§1), ενώ όταν λυθεί η σύμβαση διανομής, το Δημόσιο αποκτά κυριότητα όχι μόνον επί των ακινήτων, αλλά και επί των κινητών, και η χρήση τους περιέρχεται αυτοδικαίως με τη λύση στον Εργοδότη (άρθρο 19§5). Τέλος, διαφοροποίηση σημειώνεται και στο πότε το Δημόσιο αποκτά κυριότητα επί των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων. Στη σύμβαση διανομής, η κυριότητα των υδρογονανθράκων που εξορύσσονται περιέρχεται από τον χρόνο εξόρυξης στον Εργοδότη. Ο ανάδοχος θα αποκτήσει κυριότητα του μεριδίου του από τη στιγμή που θα νέμεται αυτούς, αφού αποχωρισθούν από τις παραγόμενες ποσότητες υδρογονανθράκων (αρ. 30§1). Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στην περίπτωση της μισθωτικής σύμβασης, όπου η κυριότητα ανήκει στον μισθωτή από τη νομή τους. Το Δημόσιο- Εκμισθωτής θα αποκτήσει συγκυριότητα μόνον, εφ' όσον επιλέξει την καταβολή μισθώματος σε είδος και σε χρόνο μεταγενέστερο. Και στις δύο περιπτώσεις συμβάσεων, ο τόπος που λογίζεται ως τόπος παράδοσης είναι ίδιος και είναι τα συνήθη σημεία φορτώσεως κάθε είδους υδρογονάνθρακα από τον ανάδοχο ή τον μισθωτή. Ο τελευταίος δε, είναι και εκείνος που φέρει τον κίνδυνο απώλειας ή βλάβης εξορυσσομένων υδρογονανθράκων μέχρι του συμφωνηθέντος χρόνου παράδοσης είτε σε τρίτους ή στον εργοδότη/ εκμισθωτή (άρθρο 30§3).

Είναι φανερό, από όσα ο συντάκτης του νόμου αυτού περιέλαβε στο νέο νομοθέτημα- με κυριότερο την εισαγωγή του νέου συμβατικού σχήματος της διανομής της παραγωγής, ότι ήθελε να δώσει την ευκαιρία στο Κράτος να αποκτήσει έναν πιο ενεργητικό ρόλο και να διεκδικήσει μεγαλύτερο μέρος από τα κέρδη που θα απέφερε η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Υπό το ίδιο πνεύμα φαίνεται να συντάχθηκε και η διάταξη του άρθρου 8, στο οποίο προβλέπεται η δυνατότητα είτε

του Δημοσίου είτε της Δ.Ε.Π. εκπροσωπώντας το Δημόσιο, να συμμετέχει, ή αλλιώς να συμπράττει, σε Κοινοπραξία με τον Ανάδοχο για την εκμετάλλευση ανακαλυφθέντος εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος υδρογονανθράκων. Σε αυτήν μάλιστα την περίπτωση, απαιτείται η σύσταση νομικού προσώπου και συγκεκριμένα Ανώνυμης Εταιρίας με σκοπό τη διαχείριση των συμβατικώς αναληφθέντων υποχρεώσεων, όπως επίσης να περιληφθεί στο καταστατικό του η ρύθμιση θεμάτων Μετοχικού Κεφαλαίου και Διοικήσεως.

Κατά την εξέταση του πρώτου νομοθετήματος περί υδρογονανθράκων, του νόμου 3948/1959, επισημάνθηκαν οι περιορισμοί που τέθηκαν ως προς τις προϋποθέσεις που έπρεπε να συντρέχουν στο πρόσωπο του αναδόχου, προκειμένου αυτός να έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διαδικασία του πλειοδοτικού διαγωνισμού ή να συμβληθεί με το Δημόσιο. Όπως ειπώθηκε και ανωτέρω, στην σχετική υποενότητα του παρόντος κεφαλαίου, ο κύκλος των προσώπων που θα μπορούσε να συμμετέχει δεν ήταν ιδιαίτερος κλειστός, αφού ο νομοθέτης αποδεχόταν τη συμμετοχή οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου οποιασδήποτε μορφής, αρκεί να είχαν εκπληρωθεί η φορολογικές τους υποχρεώσεις. Ο μόνος περιορισμός που έθετε ήταν, ο αποκλεισμός των ξένων Κυβερνήσεων και των αλλοδαπών υπό τον κρατικό έλεγχο επιχειρήσεων και των βουλευτών και τραπεζικών υπαλλήλων, περιορισμός ο οποίος περισσότερο προδίδει την απειρία του τότε νομοθέτη αναφορικά με τις επιχειρήσεις εξόρυξης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Στον νόμο όμως του 1976, ο νομοθέτης επιδιώκει να συστήσει ένα νομοθετικό πλαίσιο πιο εναρμονισμένο με την παγκόσμια πρακτική, πιο κοντά στην πραγματικότητα γύρω από τις επιχειρήσεις εξόρυξης υδρογονανθράκων. Έτσι, διατηρεί μεν την εξαίρεση συμμετοχής στις διαδικασίες εκχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων των ξένων Κυβερνήσεων και των υπό των έλεγχό τους επιχειρήσεων, εκτός εάν το επιτρέψει με απόφασή του το Υπουργικό Συμβούλιο με ποινή ακυρότητας της σύμβασης που ενδεχομένως υπογραφεί κατά παρέκκλιση της εγκριτικής απόφασεως, και θέτει ως δυνάμενα πρόσωπα να συμμετέχουν στις ρυθμιζόμενες διαδικασίες μόνον ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα, είτε ένα είτε περισσότερα πάντως να συμμετέχουν με τη μορφή κοινοπραξίας. Αποδεκτή μορφή νομικού προσώπου μόνον της ανωνύμου εταιρίας,

αφού ρητώς στη διάταξη του άρθρου 10 αποκλείει τις προσωπικές εταιρίες και την εταιρία περιορισμένης ευθύνης.

Ο νόμος αυτός θα δώσει τέλος στην δυνατότητα εκχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης με απευθείας σύμβαση. Πλέον, η επιλογή αναδόχου θα αναδεικνύεται, είτε κατόπιν διενέργειας δημοπρασίας είτε έπειτα από *πρόσκληση* περιορισμένου αριθμού ενδιαφερομένων για υποβολή προσφορών. Η επιλογή είναι ελεύθερη για το Κράτος για το ποια διαδικασία ανάδειξης θα προταθεί, όπως επίσης ελεύθερη είναι και για τον τύπο της σύμβασης που θα επιλέξει. Πάντως, σε περίπτωση της επιλογής της διαδικασίας προσκλήσεως, το περιεχόμενο αυτής θα συνταχθεί κατόπιν εισηγήσεως του Υπουργού Βιομηχανίας και Ενέργειας και έπειτα από την έγκρισή της από την Οικονομική Επιτροπή. Η αξιολόγηση των προσφορών και ο πλειοδότης θα αναδειχθεί βάσει ειδικώς προβλεπόμενων κριτηρίων ανάλογα με τον τύπο σύμβασης που θα έχει επιλεγθεί (άρθρο 11). Έτσι, για την περίπτωση σύμβασης διανομής, το κριτήριο αξιολόγησης θα είναι το προσφερόμενο μερίδιο του Εργοδότη επί των παραγόμενων υδρογονανθράκων και του αριθμού και του είδους των προς εκτέλεση έργων, ενώ, σε περίπτωση σύμβασης μίσθωσης, το κριτήριο θα είναι το προσφερόμενο μίσθωμα, καθώς και πάλι το είδος και ο αριθμός των έργων.

Διαφοροποιήσεις εντοπίζονται και στα προβλεπόμενα στάδια της σύμβασης, όπου από τρία *στάδια* που προέβλεπε ο προϊσχύσας νόμος, τώρα ο νομοθέτης τα περιορίζει αυτά σε δύο (άρθρο 15). Το πρώτο *Στάδιο Ερευνών*, η διάρκειά του προβλέπεται έως 4 έτη, αποκλείοντας την περίπτωση μεγαλύτερης διάρκειας, παρά μόνον για την περίπτωση που οι έρευνες θα διεξαχθούν υποθαλάσσια και σε βάθος μεγαλύτερο των 200 μέτρων για έκταση περισσότερη από το ήμισυ της συνολικής ερευνόμενης περιοχής, και η παράταση θα είναι για μόνον 2 επιπλέον έτη. Ο Ανάδοχος κατά το στάδιο αυτό μπορεί, είτε να παραιτηθεί πριν την παρέλευση της τετραετίας, χωρίς όμως να μπορεί να αξιώσει την καταβολή δαπανών ή ζημιών του, είτε με την παρέλευση της συμφωνηθείσας διάρκειας να παραιτηθεί για το σύνολο ή μέρος των υπό έρευνα περιοχών, εφ' όσον από τις έρευνες δεν ανακαλύφθηκαν κοιτάσματα. Με την παραίτηση η έκταση επανέρχεται αυτοδικαίως στον Εκμισθωτή ή Εργοδότη. Υποχρέωση του Αναδόχου είναι η *lege artis* διενέργεια των ερευνών και σε συμμόρφωση με τις νεοεισαχθείσες κατά τον χρόνο εκείνο ρυθμίσεις περί

προστασίας του περιβάλλοντος, της υγείας και της ασφάλισης των εργαζομένων (άρθρο 16).

Το δεύτερο και τελευταίο στάδιο είναι το *Στάδιο εκμετάλλευσης*. Για την έναρξη του Σταδίου αυτού θα πρέπει να έχει προηγηθεί αρχικά η γνωστοποίηση από τον ανάδοχο προς τον εργοδότη/ ή εκμισθωτή, με αντικείμενο την ανακάλυψη υδρογονανθράκων, σε προθεσμία 10 μόλις ημερών από την ανακάλυψη, και, όταν ο ανάδοχος γνωρίσει έπειτα από έρευνες και δοκιμές το μέγεθος του κοιτάσματος, τότε και πάλι θα πρέπει να υποβάλλει αντίστοιχη γνωστοποίηση στον παραχωρητή του επισυνάπτοντας και τα αποτελέσματα των διενεργηθέντων ερευνών. Όταν λάβει χώρα η τελευταία αυτή γνωστοποίηση, τότε άρχεται το στάδιο εκμετάλλευσης. Το στάδιο αυτό προβλέπεται διάρκειας έως 25 έτη, από 30 που ήταν κατά το προΐσχύσαν καθεστώς, ενώ πλέον η έκταση κάθε παραγωγικής περιοχής, ενώ προβλεπόταν εμβαδού 50 τετραγωνικών χιλιομέτρων, τώρα διπλασιάζεται σε 100 τ.χλμ. Η εν λόγω έκταση μπορεί περαιτέρω να διπλασιαστεί, δηλαδή να είναι εμβαδού 200 τ.χλμ., εάν αποδείξει ο Ανάδοχος ότι η έκταση του κοιτάσματος είναι μεγαλύτερη των 100 τ.χλμ. Ο Ανάδοχος ελεύθερα μπορεί να παραιτηθεί οποτεδήποτε και αζημίως, χωρίς να έχει το δικαίωμα να προβάλλει οποιαδήποτε αξίωση έναντι του Κράτους για δαπάνες ή ζημιές του.

Στον υπό εξέταση νόμο, ειδική αναφορά χρήζει το κεφάλαιο των *δικαιωμάτων και υποχρεώσεων* που αναγνωρίζει ο νομοθέτης στο πρόσωπο του ανάδοχου, και ποιες θα είναι οι συνέπειες από την παράβαση των υποχρεώσεων αυτών. Τα θέματα αυτά ρυθμίζονται στα άρθρα 13, 15, 17 και 18 έως 34, ωστόσο και στα άρθρα 6 και 7, όπως ήδη αναλύθηκαν ανωτέρω, περιλήφθηκαν υποχρεώσεις του αναδόχου, όπως η σύνταξη και υποβολή προγραμμάτων δαπανών και έργων σε ετήσια βάση.

Κατ' αρχήν, όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις διέπουν τα στάδια ερευνών και εκμετάλλευσης ανεξαρτήτως ποιος τύπος σύμβασης τελικώς θα επιλεγεί. Κάποιες διαφοροποιήσεις στις υποχρεώσεις στην περίπτωση σύμβασης μίσθωσης και στην περίπτωση σύμβασης εκμετάλλευσης, έχουν ήδη αναδειχθεί και θα επισημαίνονται στην περαιτέρω ανάλυση. Ειδικότερα, και συμπληρώνοντας τον κατάλογο των υποχρεώσεων που ο υπό εξέταση νόμος προβλέπει, εκτός από τις έγγραφες αναφορές των προγραμμάτων, (α) ο Ανάδοχος υποχρεούται να συστήσει εντός προθεσμίας 6

μηνών από την ανάδειξη του ανώνυμη εταιρία κατά τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου και το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας θα πρέπει να είναι κατανεμημένο σε ονομαστικές μετοχές. Σκοπός της εταιρίας αυτής, η διαχείριση για λογαριασμό του αναδόχου των εκ της συμβάσεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Σε ο,τι αφορά στη μεταφορά των υδρογονανθράκων στο εξωτερικό, ο Ανάδοχος υποχρεούται (β) να μεταφέρει πρώτα του υδρογονάνθρακες σε εγκαταστάσεις κατεργασίας ή αποθήκευσης εντός της Χώρας πριν τη διάθεσή τους στο εξωτερικό. Ο μόνος τρόπος να απαλλαγεί από την υποχρέωσή του αυτή, είναι με σχετική απόφαση του Υπουργού Βιομηχανίας και Ενέργειας. Επιχειρώντας να διαγνώσουμε τον σκοπό του νομοθέτη πίσω από μία τέτοια πρόβλεψη, θα πρέπει να εστιάσουμε στο που εντοπίζουμε αυτές τις δραστηριότητες στην όλη διαδικασία εξόρυξης, παραγωγής και διάθεσης υδρογονανθράκων. Έτσι, μπορεί να πιθανολογηθεί ότι υποχρεώνοντας ο νομοθέτης τον ανάδοχο να προβεί στην πρώτη κατεργασία των υδρογονανθράκων εντός της Χώρας, επί της ουσίας σκοπεί να διασφαλίσει την ανάπτυξη στην ελληνική επικράτεια δραστηριότητας, πέραν του σταδίου downstream –που αφορά στην εξόρυξη και παραγωγή υδρογονοαναθράκων, και στα επόμενα στάδια που συνθέτουν την αλυσίδα εφοδιασμού υδρογονανθράκων, αφού η αποθήκευση (short term storage) και η κατεργασία (διύλυση- refine) αποτελούν μεταγενέστερα της παραγωγής στάδια, του midstream και του upstream αντιστοίχως. Η ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων θα έδινε, εκτός από την προφανή αύξηση εργασιακών θέσεων, και τη δυνατότητα να εκπαιδευτεί σε αυτούς τους τομείς ελληνικό εργατικό προσωπικό. Ο Ανάδοχος έχει επιπλέον την υποχρέωση (γ) να συμμορφώνεται με τις διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος, και της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων¹⁸. Τέλος, μεταξύ των αναλαμβανόμενων υποχρεώσεων του Αναδόχου θεσπίζεται και (δ) η υποχρέωσή του να μεταφέρει για λογαριασμό του Κράτους τους υδρογονάνθρακες που είναι

¹⁸ Πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικώς για τις δραστηριότητες που αφορούν στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, χρειάστηκαν, όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε ευρωπαϊκό, να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις για την προστασία της υγείας του προσωπικού που απασχολείται σε τέτοιες εργασίες, όπως επίσης και ζητήματα ασφάλισής τους σε Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλειας. Είναι άλλωστε η περίοδος που το περιβάλλον και η προστασία του ξεκινούν να απασχολούν διάφορους επιστημονικούς κλάδους με αποτέλεσμα η νομοθεσία να θέτει αυστηρά κριτήρια για χορήγηση αδειών εκτέλεσης τέτοιων έργων.

κυριότητάς του, είτε ως μερίδιο στην περίπτωση σύμβασης διανομής, είτε ως μίσθωμα, στην περίπτωση σύμβασης μίσθωσης και καταβολής μισθώματος σε είδος.

Δεν θα μπορούσε όμως να είναι αλλιώς από το να προβλέπονται ρητώς και τα δικαιώματα του Αναδόχου ή οι διευκολύνσεις που παρέχονται από το Κράτος σε αυτόν, αφού αυτά θα αποτελέσουν τα *κίνητρα* για την πρόκληση ενδιαφέροντος από τρίτους. Τέτοια κίνητρα λοιπόν, εντοπίζονται στα άρθρα 18, 19, 21, 23 και 29 του νόμου 468/1976. Έτσι, (α) το Κράτος υπόσχεται τη χορήγηση επιμέρους αδειών που θα απαιτηθούν για τη διεξαγωγή των αναλαμβανόμενων συμβατικά εργασιών, δηλαδή ερευνών, την εκτέλεση εργασιών, ακόμη και την αγορά κτηρίων, κατά τρόπο που να παραμερίζονται χρονοβόρες διαδικασίες που έπρεπε οποιοσδήποτε τρίτος για τις ίδιες εργασίες σε άλλο τομέα δραστηριότητας να αντιμετωπίσει, αφού την αρμοδιότητα για τη χορήγηση των αδειών αυτών, αναθέτει ο νομοθέτης αποκλειστικά στον Υπουργό Βιομηχανίας και Ενέργειας. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει αναφορά στον Ν. 367/1976¹⁹, σύμφωνα με τον οποίο προβλεπόταν η δυνατότητα του Κράτους να προβεί σε απαλλοτρίωση ακινήτων, προκειμένου για την εξυπηρέτηση του σκοπού ανεύρεσης, εκμετάλλευσης, μεταφοράς και αποθήκευσης υδρογονανθράκων. Η εν λόγω απαλλοτρίωση θα λάμβανε χώρα υπέρ, είτε του Δημοσίου, είτε της Δ.Ε.Π. με δαπάνες του Αναδόχου. Ακόμη, ο Ανάδοχος (β) θα μπορεί για την εκτέλεση των ανωτέρω έργων, να χρησιμοποιεί ελεύθερα υπεργολάβους με μόνη υποχρέωση να γνωστοποιεί στον Εργοδότη/ ή Εκμισθωτή τις συναφθείσες με αυτούς συμβάσεις. Ο νομοθέτης στο άρθρο 19 θα παράσχει στον Ανάδοχο (γ) πλήρη ελευθερία στην εξαγωγή υδρογονανθράκων, ωστόσο χωρίς να απαλλάσσει τη δραστηριότητα αυτή από την εφαρμογή των τελωνειακών και των συναλλαγματικών διατυπώσεων, αλλά όμως θα προβλέψει την απαλλαγή του από τους δασμούς που θα έπρεπε να βεβαιωθούν(βλ. αρ. 29 §4). Ελευθερία παρέχει ο νομοθέτης στον Ανάδοχο για (δ) την εισαγωγή και εξαγωγή κινητών που απαιτούνται για την εκτέλεση του αναληφθέντος

¹⁹ Ο νόμος 367/1976 δημοσιεύθηκε την 22.06.1976, δηλαδή μόλις 4 μήνες πριν τον νόμο 468/1976. Απαρτιζόταν μόνον από πέντε άρθρα και έφερε τίτλο «Περί αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτων, προς τον σκοπό ανευρέσεων, εκμετάλλευσης, μεταφοράς και αποθήκευσης υδρογονανθράκων και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Μεταλλευτικού Κώδικος». Στο άρθρο 1 του εν λόγω νόμου, προβλεπόταν η δυνατότητα απαλλοτρίωσης αστικών ή αγροτικών ακινήτων, όταν οι δραστηριότητες αυτές εκτελούνται προς εξυπηρέτηση της δημόσιας ωφέλειας. Έτσι, στο άρθρο 18 του νόμου 468/1976, όπου περιλήφθηκε η δυνατότητα απαλλοτρίωσης για τους σκοπούς που αναφέρει, ο νομοθέτης προβαίνει σε ευθεία παραπομπή στον νόμο 367/1976.

έργου, όταν η τιμή αποδεικνύεται συμφερότερη από εκείνη που προσφέρεται στο εσωτερικό της Χώρας. Το ίδιο ισχύει και για (ε) την απασχόληση, εκτός από ημεδαπό προσωπικό, και για αλλοδαπούς εργαζομένους. Ο Ανάδοχος μπορεί χωρίς περιορισμό να επιλέξει (στ) την τήρηση του εισοδήματός του στο εξωτερικό και την εξαγωγή του εισοδήματός του που απέκτησε στην Ελλάδα, όπως το ίδιο μπορεί να συμβεί και για τις αμοιβές των εργολάβων, υπεργολάβων, του ίδιου του αναδόχου καθώς επίσης και των μισθών του αλλοδαπού προσωπικού που θα χρησιμοποιεί ο ανάδοχος. Σε κάθε περίπτωση, ο Ανάδοχος μπορεί (ζ) να επιλέξει να τηρεί τις καταθέσεις του σε ξένο νόμισμα ή συνάλλαγμα σε αλλοδαπές τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα (άρθρο 21). Νομοθετικά εμπόδια δεν παρεμβαίνουν, ούτε στην περίπτωση που ο Ανάδοχος επιδιώξει (η) να μεταβιβάσει τα συμβατικά αναγνωρισμένα και εκχωρημένα δικαιώματά του, εν όλω ή εν μέρει, είτε σε τρίτο νομικό πρόσωπο (από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 10), είτε σε Συγγενή Επιχείρηση του. Ο Εργοδότης ή Εκμισθωτής είναι υποχρεωμένος να συναινέσει και να ολοκληρωθεί η μεταβίβαση δια συμβολαιογραφικού εγγράφου.

Αυτό που θα μπορούσε να προβληματίσει τον τρίτο αναγνώστη αναφορικά με τα δικαιώματα και κυρίως τις υποχρεώσεις του αναδόχου που ο νομοθέτης προβλέπει, είναι το γεγονός ότι, ενώ από τη μία ο συντάκτης προβαίνει σε μία αυστηρή παράθεση των υποχρεώσεων που πρέπει να αναλάβει ο ανάδοχος, όταν σε επόμενο άρθρο θα ρυθμίσει τις συνέπειες από τη μη τήρηση των υποχρεώσεων αυτών, η αυστηρότητα φαίνεται να ατονεί σημαντικά. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 32, ρυθμίζεται το πότε ο Εργοδότης/ ή Εκμισθωτής μπορεί να *κηρύξει τον Ανάδοχο έκπτωτο*. Ενώ λοιπόν στο μεγαλύτερο μέρος του νομοθετήματος ο συντάκτης παραθέτει τις υποχρεώσεις του αναδόχου, στο σχετικό άρθρο που θα ισχυροποιούσε την βαρύτητα τήρησης των υποχρεώσεων αυτών, θα περιοριστεί να προβλέψει τη δυνατότητα έκπτωσης του Αναδόχου μόνον για την περίπτωση παράβασης υποχρέωσης υποβολής ετησίως των εκθέσεων περί των δαπανών και τη μη εμπρόθεσμη καταβολή του μεριδίου ή του μισθώματος ή του φόρου εισοδήματος. Για τις υπόλοιπες υποχρεώσεις, η κήρυξη έκπτωσης του αναδόχου μπορεί να λάβει χώρα με διαιτητική ή δικαστική απόφαση. Σε επόμενο άρθρο, στο άρθρο 32, θα αναγνωρίσει αρμοδιότητα για επίλυση διαφορών διαζευκτικά πια, είτε σε Διαιτητικό δικαστήριο,

είτε στο Εφετείο Αθηνών. Η σημασία της διάταξης αυτής έγκειται στο γεγονός ότι ο νομοθέτης με αυτή υποδεικνύει, ποια νομική φύση αποδίδει στις συμβάσεις που προβλέπονται στο σχετικό νομοθέτημα, αφού κάνει λόγο για «ιδιωτικού δικαίου διαφορές» και ορίζει ότι για την επίλυσή τους αρμόδιο είναι το Εφετείο Αθηνών το οποίο μάλιστα θα πρέπει να δικάσει τη διαφορά κατά τους κανόνες που διέπουν τη διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου²⁰.

Τελευταία, αλλά ίσως και σημαντικότερη, νομοθετική αλλαγή που εισήχθη με τον νέο αυτό νόμο, αφορούσε στην *επιβολή φορολογίας*. Όπως ανωτέρω αναφέραμε, ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα του νόμου 3948/1959 ήταν με βεβαιότητα η απαλλαγή του αναδόχου από την επιβολή φορολογίας. Με την κατάργηση του νόμου αυτού, ο νομοθέτης θα αλλάξει άρδην τη θέση του αναφορικά με το θέμα αυτό. Στο άρθρο 26 θα εισάγει διάταξη που θα επιβάλλει 50% φορολογία ως φόρο εισοδήματος, αποκλείοντας την επιβολή οποιασδήποτε άλλης εισφοράς ή επιβάρυνσης υπέρ Δημοσίου ή τρίτου. Το ποσοστό του 50% θα επιβάλλεται επί του καθαρού φορολητέου εισοδήματος, αποτελώντας και τη μόνη φορολογική υποχρέωση του αναδόχου και των μετόχων του, προβλέποντας ρητώς την απαλλαγή από τη φορολογία εισοδήματος των νομικών προσώπων που προβλεπόταν από τους ισχύοντες κατά τον χρόνο εκείνο φορολογικούς νόμους. Χορηγούσε μάλιστα τη δυνατότητα ο φόρος να καταβληθεί, είτε σε χρήμα είτε σε είδος, ακόμη και εάν η σύμβαση εκχώρησης των δικαιωμάτων ήταν μισθωτική. Γενικά, δεν εισάγεται καμία διαφοροποίηση στην εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων που περιλήφθηκαν στον υπό εξέταση νόμο, αναφορικά με το εάν έχει υπογραφεί σύμβαση διανομής ή μίσθωσης, παρά μόνον στον τρόπο που προβλέπεται να συνταχθεί ο Λογαριασμός Εσόδων- Εξόδων (βλ. αρ. 27 και 28). Πέραν του 50% φορολογίας επί των καθαρών κερδών, προβλέπεται απαλλαγή από κάθε άλλο φόρο (άμεσο ή έμμεσο, τακτικό ή έκτακτο, τέλος και εισφοράς), σε βάρος όχι μόνον του αναδόχου, αλλά και των

²⁰ Συγκεκριμένα βλ. αρ. 33 §2 ν. 468/1976 όπου προβλέπεται: «2. Εάν δεν συμφωνηθεί η επίλυση των κατά την προηγούμενη παράγραφον διαφορών δια διατησίας, **αι εκ τούτων ιδιωτικού δικαίου διαφοραί** επιλύονται υπό του Εφετείου Αθηνών, δικάζοντας κατά την διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου. Κατά την ενώπιον του Εφετείου διαδικασίαν οι διάδικοι υποχρεούνται να προσκομίσουν κατά την πρώτην επ' ακροατηρίου συζήτησιν πάντα τα αποδεικτικά αυτών μέσα, οι δε μάρτυρες εξετάζονται πραχρήμα, μη απαιτουμένης αποφάσεως περί αποδείξεως. Το δικαστήριο δύναται να διατάξη και συμπληρωματικώς αποδείξεις.»

υπαλλήλων του, της ανώνυμης διαχειριστικής εταιρίας που υποχρεούται να συστήσει, των αλλοδαπών και ημεδαπών υπαλλήλων του, και το ίδιο για τους υπεργολάβους και μελετητές που θα χρησιμοποιήσει. Η φοροαπαλλαγή ισχύει τόσο κατά το στάδιο εκμετάλλευσης, όσο και κατά το στάδιο ερευνών και επεκτείνεται και στην περίπτωση μεταβίβασης των δικαιωμάτων του σε τρίτους, όπου ούτε και τότε δύναται να επιβληθεί οποιασδήποτε μορφής φόρος. Φόρος δεν θα επιβαλλόταν σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρόβλεψη, ούτε και για τα δάνεια και τις πιστώσεις από Τράπεζες ή Πιστωτικούς Οργανισμούς, ακόμη και για τους τόκους, όταν αυτά χορηγούνταν από αλλοδαπές Τράπεζες ή Πιστωτικούς Οργανισμούς χωρίς μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Διαφορετικά, στην περίπτωση ελληνικών Τραπεζών και Πιστωτικών Οργανισμών, ή αλλοδαπών με μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα, θα επιβαλλόταν φόρος εισοδήματος για τους τόκους. Η μόνη εξαίρεση σε αυτό το φοροαπαλλακτικό περιβάλλον που «έχτισε» ο νομοθέτης ήταν η εισφοροδοτική υποχρέωση του αναδόχου προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, την οποία υποχρέωση προέβλεψε ρητά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ *Ισχύον νομοθετικό καθεστώς*

3. Ευρωπαϊκές νομοθετικές εξελίξεις για τους Υδρογονάνθρακες.

3.1.α. Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας

Τον Ιούνιο του 1990, κατά τη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δουβλίνου, ο τότε πρωθυπουργός των Κάτω Χωρών θα προτείνει ένα πλαίσιο συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Οι ανάγκες, που αποβλέπει κατά την πρόταση του αυτή να ικανοποιήσει, αφορούν στην ενίσχυση της οικονομικής ανόρθωσης των κρατών μελών και στη βελτίωση της ασφάλειας εφοδιασμού της τότε Κοινότητας. Την πρόταση αυτή επεξεργάστηκε η Επιτροπή και ένα χρόνο μετά υποβλήθηκε ολοκληρωμένο σχέδιο για την κατάρτιση του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας. Τα 51 μέρη που δέχθηκαν να υπογράψουν το κείμενο αυτό, στις 17 Δεκεμβρίου 1991, στη Χάγη, δεσμεύτηκαν να τηρήσουν τις αρχές που αποτυπώθηκαν στον Χάρτη, καθώς

επίσης και να ενεργήσουν προς επίτευξη των στόχων που τέθηκαν σε αυτόν αλλά και να συνυπογράψουν μία νομικά δεσμευτική συμφωνία για την εδραίωση της συνεργασίας τους αυτής. Έτσι, στις 17 Δεκεμβρίου 1994, τα 51 υπογράφοντα μέρη, μεταξύ αυτών οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες και τα κράτη μέλη τους, συνήλθαν στη Λισσαβόνα και συνυπέγραψαν της Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας.

Ο κεντρικός άξονας της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας ήταν η θέσπιση νομικού πλαισίου με σκοπό την προαγωγή μιας μακροπρόθεσμης συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας που θα διέπεται από τις προβλεπόμενες στον Χάρτη αρχές. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, καθορίστηκαν επιμέρους τομείς στους οποίους η συνεργασία αυτή όφειλε να επεκταθεί: προστασία των επενδύσεων, εμπορία ενεργειακών υλών και προϊόντων, διαμετακόμιση και διευθέτηση των τυχόν διαφορών. Ειδικότερα, στον τομέα των επενδύσεων, τα μέρη δεσμεύτηκαν να ενθαρρύνουν και να δημιουργήσουν σταθερές, ευνοϊκές και διαφανείς συνθήκες για τους ξένους επενδυτές και να εφαρμόζουν στην περίπτωση τους τη *ρήτρα της πλέον ευνοούμενης χώρας*, άλλως να τους επιφυλάσσουν τη μεταχείριση που τυγχάνουν οι ημεδαποί επενδυτές, σύμφωνα με το πλέον ευνοϊκό για αυτούς καθεστώς. Η δε εφαρμογή των δεσμεύσεων αυτών θα έπρεπε να προωθηθεί μέσω της υπαγωγής της εθνικής μεταχείρισης σε νομικά δεσμευτικό πλαίσιο που θα αφορά την υλοποίηση των επενδύσεων. Σε ό,τι αφορά τις δεσμεύσεις για τη διαμετακόμιση, μεταξύ άλλων, τα μέρη δεσμεύτηκαν το νομικό πλαίσιο για τη μεταφορά ενεργειακών πρώτων υλών και προϊόντων, καθώς και τη χρήση των εξοπλισμών μεταφοράς ενέργειας να μην είναι λιγότερο ευνοϊκό για ύλες και προϊόντα ξένης προέλευσης ή προορισμού, και χωρίς να επιβάλλονται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, περιορισμοί ή φόροι. Ειδική πρόβλεψη περιλήφθηκε στη Συνθήκη και για τη διευθέτηση τυχόν διαφορών, όχι μόνον μεταξύ των κρατών, αλλά και μεταξύ των ιδιωτών επενδυτών και του κράτους υλοποίησης των επενδύσεων. Έτσι, τα μέρη δεσμεύτηκαν στην περίπτωση διαφορών τέτοιων, ο επενδυτής να μπορεί να επιλέξει την παραπομπή της διαφοράς σε διεθνή διαιτησία.

Δύο πολύ σημαντικοί τομείς που με τη Συνθήκη για τον Χάρτη της Ενέργειας αποτέλεσαν αντικείμενο δέσμευσης των μερών ήταν η κυριαρχία και η φορολογία.

Έτσι, τα υπογράφοντα μέρη αναγνώρισαν ότι κάθε αντισυμβαλλόμενος ασκεί την κυριαρχία του στους ενεργειακούς πόρους του, σύμφωνα με την επιφύλαξη των διατάξεων διεθνούς δικαίου, και έχει επίσης το δικαίωμα του αποφασίζει για τις γεωγραφικές περιοχές που τελούν υπό τη δικαιοδοσία του και οι οποίες προορίζονται για κοιτασματολογικές έρευνες και εκμετάλλευση. Για δε τη φορολογία η Συνθήκη δεν επιδίωξε να δημιουργήσει νέο δικαιο ή νέες φορολογικές υποχρεώσεις και περιορίστηκε μόνον στην παραδοχή ότι η άμεση φορολόγηση θα εξακολουθεί να διέπεται από την εθνική νομοθεσία κάθε χώρας ή από τις εφαρμοστέες διμερείς συμβάσεις.

3.1.β. Ευρωπαϊκή Οδηγία 94/22/ΕΚ

Το ίδιο χρονικό διάστημα που ολοκληρώνονταν οι διαδικασίες υπογραφής του τελικού κειμένου της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήδη ενεργούσε προς επίτευξη των επιμέρους στόχων που είχαν τεθεί και προς υλοποίηση των δεσμεύσεων στον τομέα των υδρογονανθράκων. Έτσι, στις 30 Μαΐου 1994 δημοσιεύθηκε η Οδηγία 94/22/ΕΚ, που αφορούσε στους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων. Με την Οδηγία αυτή η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, θέτοντας συγκεκριμένους στόχους²¹, καθόρισε τα όρια ή αλλιώς τις αρχές που θα πρέπει να

²¹ Βλ. **Οδηγία 94/22/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994 όπου αναφέρεται μεταξύ άλλων «Εκτιμώντας: ...ότι στο Ψήφισμα της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 1986, το Συμβούλιο όρισε ως στοχο της ενεργειακής πολιτικής της Κοινότητας και των κρατών μελών την καλύτερη ολοκλήρωση, χωρίς εμπόδια στις συναλλαγές της εσωτερικής αγοράς της ενέργειας, προκειμένου να βελτιωθεί **η ασφάλεια του εφοδιασμού**, να μειωθεί το κόστος και να ενισχυθεί η οικονομική ανταγωνιστικότητα: ότι η Κοινότητα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές για τον εφοδιασμό της σε υδρογονάνθρακες: ότι είναι ως εκ τούτου σκόπιμο να ενθαρρυνθεί η καλύτερη δυνατή αναζήτηση, εξερεύνηση και παραγωγή των πόρων που βρίσκονται στην Κοινότητα: ότι είναι σκόπιμο να εξασφαλιστεί **η άνευ διακρίσεων πρόσβαση** στις δραστηριότητες αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων καθώς και την άσκησή τους, υπό όρους που ευνοούν την άυξηση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα αυτόν, και ως εκ τούτου να προαχθεί η καλύτερη αναζήτηση, εξερεύνηση και παραγωγή των πόρων των κρατών μελών και να ενισχυθεί η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας: ότι προς το σκοπό αυτό πρέπει να θεσπιστούν κοινοί κανόνες που να εξασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες χορήγησης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων είναι ανοικτές για όλους τους φορείς που διαθέτουν τις αναγκαίες δυνατότητες: ότι η χορήγηση των αδειών αυτών πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά δημοσιευμένα κριτήρια και ότι οι όροι υπό τους οποίους χορηγούνται πρέπει να είναι γνωστοί εκ των προτέρων σε όλους τους φορείς που συμμετέχουν στην διαδικασία: ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν τη δυνατότητα της υποβολής της πρόσβασης και της άσκησης των δραστηριοτήτων αυτών σε περιορισμούς που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και τις καταβολή σχετικής εισφοράς σε χρήμα ή σε υδρογονάνθρακες, οι λεπτομέρειες της οποίας θα πρέπει να καθοριστούν κατά τρόπο που να μην παρεμβαίνει στη διαχείριση των φορέων: ότι η

διέπουν τις διαδικασίες που θα προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο για την αδειοδότηση τέτοιων δραστηριοτήτων, τα κριτήρια επιλογής μεταξύ περισσότερων του ενός ενδιαφερομένων, τον χωρίς διάκριση καθορισμό κριτηρίων, προϋποθέσεων και απαιτήσεων για κάθε τύπο άδειας, καθώς και τα όρια κρατικής εποπτείας των δραστηριοτήτων αυτών που ασκούνται από τους κατόχους σχετικών αδειών. Την Οδηγία αυτή ενσωμάτωσε ο έλληνας νομοθέτης με τη δημοσίευση του νόμου 2289/1995 (ΦΕΚ Α' 27/1995), καταργώντας τον μέχρι τότε ισχύοντα ν. 468/1976, και θεσπίζοντας, ίσως, το πρώτο ελληνικό ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο που ρύθμιζε τις δραστηριότητες της έρευνας, της αναζήτησης και της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, όπως θα διαπιστωθεί στην ανάλυση που ακολουθεί.

3.2.α. Νόμος 2289/1995 «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»

Ο νόμος 2289/1995, είναι αυτός που διέπει μέχρι και σήμερα τη διαδικασία άσκησης δραστηριοτήτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, έχοντας ωστόσο τροποποιηθεί από τον νόμο 4001/2011, με τον οποίο εισήχθησαν καίριες μεταβολές στην μέχρι τότε προβλεπόμενη διαδικασία αδειοδοτήσεων για τις δραστηριότητες αυτές.

Πέρα από την υποχρέωση ενσωμάτωσης της ως άνω Οδηγίας, ο έλληνας νομοθέτης διέγινωσε την ανάγκη θέσπισης ενός νέου πιο σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου, με γνώμονα τη διεθνή πρακτική, καθώς διαπίστωσε ότι το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο δεν δημιουργούσε τις προϋποθέσεις *«για μία γρήγορη και αποτελεσματική προσέλκυση των επενδύσεων εκείνων που θα οδηγούσαν στην ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου ή πετρελαίου στη χώρα μας»*²². Κρίνοντας ότι η τεχνογνωσία για έρευνα και παροχή υπηρεσιών που διέθετε η Χώρα δεν ήταν ικανή

δυνατότητα αυτή πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τρόπο που να μην εισάγει διακρίσεις· ότι εξαιρέσει των υποχρεώσεων που αφορούν τη χρησιμοποίηση της δυνατότητας αυτής, δεν είναι σκόπιμο να επιβληθούν στους φορείς όροι και υποχρεώσεις που δεν αιτιολογούνται από την ανάγκη ορθής άσκησης των εν λόγω δραστηριοτήτων· ότι ο έλεγχος στις δραστηριότητες των φορέων πρέπει να περιορίζεται στα αναγκαία για την τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων και όρων...»

²² Βλ. Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων».

να οδηγήσει στην ανακάλυψη σημαντικών εμπορικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων, καθώς δεν διέθετε επαρκή κεφάλαια ούτε και εκσυγχρονισμένο νομοθετικό πλαίσιο. Έτσι, με τον νόμο 2289/1995 ο νομοθέτης επιδίωξε να προσελκύσει υψηλής τεχνογνωσίας και διεθνούς εμπειρίας εξειδικευμένες εταιρίες για τη διενέργεια ερευνών εντός των συνόρων και έθεσε τρεις αισιόδοξους στόχους: (α) την εξασφάλιση εν όλω ή εν μέρει των αναγκών της χώρας σε υδρογονάνθρακες, (β) την εισροή συναλλάγματος και (γ) την απόκτηση τεχνογνωσίας και την ανάπτυξη της πετρελαιοβιομηχανίας.

Οι άξονες στους οποίους στηρίχθηκε το νέο νομοθετικό πλαίσιο ήταν, όπως αποτυπώθηκαν στην Εισηγητική έκθεση του νόμου, (α) η διατήρηση της κυριαρχίας του Δημοσίου επί των υδρογονανθράκων του υπεδάφους της χώρας, (β) η διατήρηση του δικαιώματος επιλογής του είδους της σύμβασης που αρμόζει σε κάθε περίπτωση, (γ) η δυνατότητα διαφοροποίησης των οικονομικών όρων για κάθε ερευνητική περιοχή της χώρας και (δ) η επιμήκυνση του χρόνου έρευνας και εκμετάλλευσης, ώστε να μπορέσουν να αξιοποιηθούν περιπτώσεις βαθέων στοχων για κοιτάσματα στην ξηρά ή στη θάλασσα.

3.2.β. Ειδικότερα ο Νόμος 2289/1995. Αναλυτική επισκόπηση επιμέρους διατάξεων.

Αν και θεσπίστηκε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες της αναζήτησης, της έρευνας και της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, διαπιστώνονται, τόσο ομοιότητες, όσο και διαφορές από το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς του ν. 468/1976. Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί να αναλυθεί το υπό έρευνα νομοθετικό κείμενο, με τη μορφή όπως ισχύει σήμερα, δηλαδή μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν με τον Ν. 4001/2011, καθώς με τον τελευταίο νόμο στην ενότητα Β' και στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο αυτού (άρθρα 145 έως 164) τροποποιήθηκε ο υπό εξέταση νόμος, κατά κύριο λόγο ως προς τη σύσταση της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρίας Υδρογονανθράκων Α.Ε. (Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε.)²³ και την κατάργηση της μέχρι

²³ η εν λόγω εταιρία συστήθηκε δυνάμει του ΠΔ 14/2012 (ΦΕΚ Α' 21/2012) «Σύσταση της Ανώνυμης Εταιρίας με την επωνυμία «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων Α.Ε. (ΕΔΕΥ Α.Ε.)»

τότε συστηθείσας εταιρίας «Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων» (ΔΕΠ-ΕΚΥ), οι διατάξεις των οποίων εκφεύγουν του αντικειμένου της παρούσας, ενώ αναφορικά με τις διατάξεις που εμπίπτουν στην παρούσα έρευνα θα αναλυθούν με τη σύγχρονη μορφή τους με κάποιες περιορισμένες αναφορές στην προϊσχύσασα διάταξη.

Όπως και στον ν. 468/1976, έτσι και στον ν. 2289/1995 με το αρ. 1 προσδιορίζεται ο σκοπός του νόμου, καθώς και η έννοια που αποδίδεται στους διάφορους όρους του νομοθετικού κειμένου. Σημαντικές διαφοροποιήσεις συγκριτικά με το προϊσχύσαν καθεστώς δεν διαπιστώνονται, αφού και με τον νόμο αυτό δεν ρυθμίζονται όλα τα στάδια που αποτελούν την αλυσίδα διάθεσης προϊόντων από την εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων (oil and gas supply chain), ρυθμίζοντας τη διαδικασία upstream (εξόρυξη) και midstream (πρώτη κατεργασία, αποθήκευση και μεταφορά μέχρι τις εγκαταστάσεις φόρτωσης για περαιτέρω διάθεση) και εξαιρώντας ρητά τη διύλιση, δηλαδή το downstream.

Δραστηριότητες –δικαιώματα που προβλέπονται στον υπό εξέταση νόμο και που ανήκουν στο Δημόσιο και δύναται να παραχωρηθούν από αυτό σε τρίτους παραμένουν η αναζήτηση, η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Η έκταση των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και η διαδικασία παραχώρησης αυτών σε τρίτους προβλέπεται από τη διάταξη του αρ. 2 του Ν. 2289/1995, η οποία δέχθηκε σημαντικές τροποποιήσεις μετά τη δημοσίευση του Ν. 4001/2011. Η ρύθμιση της διάταξης του αρ. 2 προβλέπει τη διαδικασία παραχώρησης του δικαιώματος αναζήτησης (παράγραφοι 2 έως 9) και τη διαδικασία παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης (παράγραφοι 10 έως 39), Με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο ν. 4001/2011 στη διάταξη του αρ. 2, άλλαξε σημαντικά το νομοθετικό περιβάλλον για τις δραστηριότητες της αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, επιβεβαιώνοντας έτσι ότι οι δραστηριότητες αυτές τέθηκαν σε προτεραιότητα από το Ελληνικό Κράτος.

στην αγγλική Hellenic hydrocarbon Resources Management SA (HHRM SA)- Κατάρτιση καταστατικού αυτής».

Έτσι, στο αρ. 2 παρ. 1 γίνεται λόγος για το δικαίωμα της Ελληνικής Δημοκρατίας να ασκεί «κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα» επί των δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, όχι μόνο στις χερσαίες περιοχές αλλά εκτείνεται το δικαίωμα αυτό και στην ΑΟΖ και στην υφαλοκρηπίδα για τις υποθαλάσσιες περιοχές. Στην προϊσχύσασα μορφή του άρθρου αυτού, παρέπεμπε για τις έννοιες αυτές στο αρ. 148 του Μεταλλευτικού Κώδικα («*Το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων που υπάρχουν στις χερσαίες, στις υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές της χώρας, όπως αυτές ορίζονται από το άρθρο 148 παρ.1 του Μεταλλευτικού Κώδικα, ανήκει αποκλειστικά στο Δημόσιο και η άσκησή του αφορά πάντοτε τη δημόσια ωφέλεια*»)²⁴. Το δικαίωμα των κρατών για κυριαρχία στους φυσικούς τους πόρους έχει αναγνωρισθεί ήδη από το 1963 με αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ²⁵. Αναφορικά δε, με την επέκταση των δικαιωμάτων αυτών, στις υποθαλάσσιες περιοχές, πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη, στην οποία ούτως ή άλλως εφαρμόζονται οι ρυθμίσεις της ελληνικής νομοθεσίας ως ζώνη πλήρους εθνικής κυριαρχίας, και στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ), πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι σε αυτή αναγνωρίστηκε, με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1982, το παράκτιο κράτος να ασκεί ορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα²⁶.

²⁴ Σύμφωνα με το αρ. 148 του Μεταλλευτικού Κώδικα προβλεπόταν το εξής: «*το Δημόσιον έχει το αποκλειστικόν δικαίωμα αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως πάντων των εν άρθρω 2 του παρόντος μεταλλευτικών ορυκτών, των απαντωμένων: α) Επί του εντός της Ελληνικής αιγιαλίτιδος ζώνης κειμένου βυθού της θαλάσσης ή υπ' αυτον. β) Επί του και πέραν της αιγιαλίτιδος ζώνης του βυθού της θαλάσσης ή υπ' αυτόν του συνεχομένου ή παρακειμένου μετά της ηπειρωτικής ακτής ή νήσων και εις βάθος 200 μέτρων από της επιφανείας της θαλάσσης, έτι δε και πέραν του τελευταίου τουτου όπου τα υπερκείμενα ύδατα επιτρέπουν την άνω έρευναν και εκμετάλλευσιν, τουτέστιν επί της υφαλοκρηπίδος, ως αυτή νοείται και προσδιορίζεται υπό των κεκυρωμένων δια νόμου διεθνών συμβάσεων. Εις περίπτωσιν καθ' ήν η ανωτέρα υφαλοκρηπίς παράκειται του εδάφους της Ελλάδος και ετέρου τινός Κράτους ομόρου ή ούτινος αι ακταί κείνται έναντι των Ελληνικών ακτών, δια τον καθορισμόν των ορίων της υφαλοκρηπίδος ταύτης θα τυγχάνουν εφαρμογής οι κανόνες του διεθνούς δικαίου. γ) Επι του πυθμένος των λιμνών η υπ' αυτόν.*

²⁵ Βλ. Res. 1803 (XVII), Απόφαση για την Διαρκή Κυριαρχία επί των Φυσικών Πόρων στην οποία ορίζεται ότι «*το δικαίωμα των λαών και εθνών για διαρκή κυριαρχία επί του φυσικού πλούτου και των πόρων πρέπει να ασκείται προς το συμφέρον της εθνικής ανάπτυξης και της ευημερίας του λαού του ενδιαφερόμενου κράτους.*» Αλλά βλ. και Res. 3281 (XXIX) Απόφαση πάλι της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. όπου ορίζεται ότι «*κάθε κράτος διαθέτει και ασκεί ελευθερα πλήρη διαρκή κυριαρχία, συμπεριλαμβανόμενης της κατοχής, χρήσης και διάθεσης όλου του πλούτου των φυσικών πόρων και των οικονομικών δραστηριοτήτων.*».

²⁶ Το νομικό καθεστώς της ΑΟΖ, που ρυθμίζεται στην Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας στα άρθρα 55-75, προβλέπει ότι η ζώνη αυτή εκτείνεται μέχρι την απόσταση των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης και ότι σε αυτήν το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα,

Στις υπόλοιπες 38 παραγράφους του ίδιου άρθρου, ο νομοθέτης θα ρυθμίσει τη διαδικασία παραχώρησης των επιμέρους δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης, όπου θα διαπιστώσουμε ουσιαστικές τροποποιήσεις αναφορικά με το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς. Στις παραγράφους 2 έως 9 ρυθμίζεται η διαδικασία παραχώρησης του δικαιώματος αναζήτησης υδρογονανθράκων και εκτός από το ότι η παραχώρηση αυτού του δικαιώματος προβλέπεται να λαμβάνει χώρα κατόπιν έκδοσης απόφασης από την ΕΔΕΥ Α.Ε., η ίδια η παραχώρηση γίνεται έπειτα από αίτηση ενδιαφερομένου σε ανταπόκριση πρόσκλησης που απευθύνει ή ίδια εταιρία (αρ. 2 §5). Η πρόσκληση μπορεί να εκδοθεί, ακόμη και έπειτα από αίτηση του ενδιαφερόμενου μέρους, ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι τελικά θα παραχωρηθεί σε αυτόν, ούτε και μόνο σε αυτόν (αρ. 2 §9). Εξαιρέση από τη διαδικασία παραχώρησης, έπειτα από πρόσκληση, χωρεί, όταν η περιοχή για την οποία ζητείται άδεια, είχε κατά το παρελθόν περιληφθεί σε πρόσκληση, είτε με την αναφορά ότι αυτή είναι διαθέσιμη σε μόνιμη βάση, είτε γιατί τελικώς δεν κατέληξε σε χορήγηση άδειας, είτε γιατί παρά το ότι παραχωρήθηκε, τελικώς εγκαταλείφθηκε από τον αδειούχο (αρ. 2 §7).

Η αναζήτηση μπορεί να ανατεθεί, με την ίδια διαδικασία, και σε εταιρίες σεισμικών ή άλλων γεωφυσικών και γεωλογικών μεθόδων, χωρίς το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης, αλλά με όρους εμπορικής συνεκμετάλλευσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων, όπως και στην πραγματικότητα έγινε κατά τις έρευνες αναζήτησης στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης²⁷. Η διάρκεια της άδειας αναζήτησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δεκαοχτώ μήνες, ενώ τίθεται και περιορισμός της παραχωρούμενης περιοχής στην οποία θα διεξαχθούν οι έρευνες και η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει εμβαδό 4.000 τ.χλμ. για την ξηρά και 20.000 τ.χλμ. για τη θάλασσα (αρ. 2 §6). Οι υποχρεώσεις του κατόχου της άδειας περιορίζονται στην υποβολή προγραμμάτων αναζήτησης κατά φάσεις, στην κατάθεση αντιγράφων των τεχνικών και επιστημονικών στοιχείων και πορισμάτων που προέκυψαν από την αναζήτηση και έπειτα από τη λήξη της άδειας, οφείλει να υποβάλει αναλυτική έκθεση

διατήρηση και εκμετάλλευση φυσικών πόρων και δικαιοδοσία για την τοποθέτηση τεχνητών εγκαταστάσεων.

²⁷ Τις έρευνες στο Ιόνιο και νοτιοδυτικά της Κρήτης έλαβε άδεια να διεξάγει η νορβηγικών συμφερόντων εταιρία Petroleum Geo Services (PGS), πριν τον διεθνή γύρο παραχωρήσεων 2014-2015, με δικαίωμα συνεκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων.

συνοδευόμενη από τα επίσημα δεδομένα και στοιχεία από την αναζήτηση. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων αυτών θα συνεπάγεται την ανάκληση της άδειας και την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής υπέρ του Δημοσίου που κατατέθηκε κατά την χορήγηση της άδειας (αρ. 2 §8). Επειδή ρητή πρόβλεψη δεν περιλήφθηκε στην εν λόγω ρύθμιση, ο νομοθέτης θα έπρεπε να προβεί σε διάκριση υποχρεώσεων του αδειούχου στην περίπτωση άδειας με δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης ή άδειας με εμπορική συνεκμετάλλευση, καθώς, στην περίπτωση αποκλειστικής χρήσης, η διάθεση των τεχνικών και επιστημονικών πορισμάτων πιθανόν να μην περιληφθεί στους όρους της άδειας.

Η διαδικασία παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο αρχικό κείμενο του ν. 2289/1995 προέβλεπε τη διενέργεια μόνον διαγωνισμού με διαφανή διαδικασία και υπό ορισμένα κριτήρια, καταργώντας τη σχετική διάταξη του ν. 468/1976 που προέβλεπε σύναψη συμβάσεων με δημοπρασία ή με πρόσκληση περιορισμένου αριθμού ενδιαφερομένων. Ωστόσο, με τον ν. 4001/2011, η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε εκ νέου, ακολουθώντας πιο σύγχρονες πρακτικές. Έτσι, σύμφωνα με την παράγραφο 17 του αρ. 2 η παραχώρηση, από την ΕΔΕΥ Α.Ε. για λογαριασμό του Δημοσίου, των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων μπορεί να ολοκληρωθεί με τρεις δυνατούς τρόπους. Ο πρώτος, έπειτα από *διακήρυξη* που εγκρίνεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), η οποία ορίζει τις υπό παραχώρηση περιοχές, καθώς επίσης και την προθεσμία υποβολής προσφορών που δεν μπορεί να είναι συντομότερη των 90 ημερών από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δεύτερη περίπτωση, είναι έπειτα από *αίτηση* οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου για οποιαδήποτε περιοχή που δεν έχει περιληφθεί σε διακήρυξη, όπου εφ' όσον η ΕΔΕΥ Α.Ε. αποδεκτεί την αίτηση αυτή, προχωρά στις διαδικασίες διακήρυξης της περιοχής αυτής κατά την ως άνω αναφερόμενη ακολουθία εντός των ίδιων προθεσμιών.

Προκειμένου η διακήρυξη να είναι πλήρης, πρέπει σε αυτήν να περιλαμβάνονται ορισμένα στοιχεία τα οποία προβλέπει ρητά ο νομοθέτης στις παραγράφους 18, 19 και 20 του άρθρου 2. Η παράθεση των στοιχείων από τη γραμματική διατύπωση της

διάταξης φαίνεται περιοριστική. Τα στοιχεία που απαραίτητως πρέπει να φέρει μία διακήρυξη είναι ο καθορισμός των ειδικότερων γεωγραφικών περιοχών, για τις οποίες ζητούνται προσφορές, το είδος της σύμβασης που θα καταρτισθεί κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας παραχώρησης (τα προβλεπόμενα είδη συμβάσεων θα αναλυθούν κατωτέρω), οι όροι και τα κριτήρια συμμετοχής που μπορεί να αφορούν την οικονομική δυνατότητα, τις τεχνικές ικανότητες και την προηγούμενη εμπειρία στον τομέα αυτό. Επίσης, για λόγους διαφάνειας της διαδικασίας θα πρέπει να γίνεται λεπτομερής αναφορά των κριτηρίων επιλογής, όπως και των σημείων συναγωνισμού μεταξύ των ενδιαφερομένων. Για πρώτη φορά προβλέπονται σε ελληνικό νομοθετικό κείμενο οι διεθνώς εφαρμοζόμενες πρακτικές του *signature bonus*- που αφορά σε καταβλητέο αντάλλαγμα κατά την υπογραφή της σύμβασης και ανεξαρτήτως έκβασης αυτής, του *production bonus*- που αφορά το αντάλλαγμα που καταβάλλεται κατά το στάδιο της παραγωγής και μόνο στην περίπτωση σύμβασης διανομής, όπως επίσης και του *surface fees* που αποτελεί έναν ετήσιο στρεμματικό φόρο, που ομοιάζει με αυτόν που προβλεπόταν σε διάταξη του ν. 3948/1959. Η πρόβλεψη τυχόν τέτοιων ανταλλαγμάτων είναι δυνατή, ωστόσο, εάν συντρέχουν, τότε υποχρεωτικά θα πρέπει να αναφέρονται στη διακήρυξη. Στην διακήρυξη θα πρέπει επίσης να αναφέρονται και επιμέρους πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο και χρόνο υποβολής των προσφορών, τα συνοδευόμενα στοιχεία, το ποσό του παραβόλου συμμετοχής και άλλων τελών για επιμόρφωση του σχετικού με τον τομέα ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης.

Η τελευταία, τρίτη, περίπτωση παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, που εισήχθη το 2011 ήταν η διαδικασία ανοιχτής πρόσκλησης- *open door*. Η ανοιχτή πρόσκληση αποτελεί μία πρακτική που χρησιμοποιείται από πολλές χώρες παγκοσμίως (Δανία, Γροιλανδία κ.α.). Κατά το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, η περίπτωση αυτή μπορεί να συντρέξει για περιοχές που είναι διαθέσιμες σε μόνιμη βάση, ή για περιοχές που αποτέλεσαν αντικείμενο προηγούμενης διαδικασίας που, είτε δεν ολοκληρώθηκε, είτε είχε υπογραφεί σύμβαση, αλλά ο ανάδοχος εγκατέλειψε και υπαναχώρησε ή κατήγγειλε τη σύμβαση αυτή. Στην σχετική διάταξη, ο νομοθέτης κάνει λόγο για «ανακοίνωση», η οποία

πρέπει να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνοντας τις περιοχές για τις οποίες ζητείται η παραχώρηση, καθώς και τους ελάχιστους βασικούς όρους των παραχωρήσεων και κάθε άλλη σχετική με αυτές ειδικότερη πληροφορία. Η εν λόγω διάταξη πιθανόν να προκαλέσει αμφιβολίες περί της προβλεπόμενης διαδικασίας, καθώς ο νομοθέτης, ενώ αρχικά αναφέρεται με τον όρο «πρόσκληση», κατά την ακόλουθη περιγραφή της διαδικασίας χρησιμοποιεί τον όρο «ανακοίνωση». Η πιο ορθή προσέγγιση φαίνεται να είναι η άποψη ότι, ο νομοθέτης περιγράφει την ίδια διαδικασία, χωρίς να απαιτείται άλλη διατύπωση για την πρόσκληση και άλλη για την ανακοίνωση, αλλά στην ίδια και μοναδική διαδικασία της έγγραφης προσκλήσεως με το προβλεπόμενο στην ίδια διάταξη περιεχόμενο.

Οι προθεσμίες για την ανταπόκριση των ενδιαφερομένων στην περίπτωση της ανοιχτής πρόσκλησης διαφέρουν από τις άλλες δύο προβλεπόμενες διαδικασίες. Έτσι, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να υποβάλλει την προσφορά του αναφερόμενος σε συγκεκριμένες περιοχές, μία ή περισσότερες, έως την τελευταία εργάσιμη ημέρα του πρώτου και δεύτερου εξαμήνου κάθε ημερολογιακού έτους, δηλαδή Ιούνιο και Δεκέμβριο έκαστου έτους. Εφ' όσον εκδηλωθεί ενδιαφέρον για κάποια περιοχή, τότε ο αρμόδιος Υπουργός ΠΕΚΑ, ανακοινώνει την εξαίρεση της εν λόγω περιοχής από τα προτεινόμενα προς παραχώρηση οικόπεδα σε προθεσμία 30 ημερών από το τέλος του εξαμήνου. Ακολουθεί η αξιολόγηση των προσφορών, η διαπραγμάτευση των όρων σύμφωνα με όσα τέθηκαν στην πρόσκληση και έπειτα η κατάρτιση της σύμβασης.

3.2.γ. Παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων- Τύποι συμβάσεων

Όπως και στο προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο, έτσι και στον ν. 2289/1995, με τη διάταξη της παραγράφου 10 του άρθρου 2, το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης, ως ενότητα, δύναται να παραχωρηθεί από το Δημόσιο με δύο μόνο συμβατικούς τύπους, είτε με *σύμβαση μίσθωσης* είτε με *σύμβαση διανομής της παραγωγής*, οι οποίες θα ρυθμίζουν το στάδιο των ερευνών και το στάδιο της εκμετάλλευσης. Διατηρήθηκε επομένως ο κλειστός αριθμός (numerous clausus) των προβλεπόμενων συμβατικών τύπων και στο τελευταίο νομοθέτημα, όπως επίσης διατηρήθηκαν και οι επιτρεπόμενοι τύποι σύμβασης παραχώρησης. Το ποιο είδος σύμβασης θα επιλεγεί για κάθε Περιοχή έρευνας- *Συμβατική Περιοχή*- θα προσδιορίζεται κάθε φορά, έπειτα από απόφαση του αρμόδιου ΥΠΕΚΑ, κατόπιν γνωμοδοτήσεως από την Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε.²⁸ (παρ. 14 αρ. 2). Κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων των αρ. 2 παρ. 28 και 29, 3 παρ. 4, 5 παρ. 5, 6 και 8, αρ. 9 παρ. 2 και 3, αρ. 10 παρ. 2,3,7, 11 και 13 του ν. 2289/1995, αρχικά εκδόθηκε το ΠΔ 127/1996 (ΦΕΚ Α' 92/1996), το οποίο ρύθμιζε τους όρους κατάρτισης των συμβάσεων μίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης. Στα δώδεκα άρθρα αυτού προβλέφθηκαν οι επιμέρους υποχρεώσεις του μισθωτή προς υποβολή προγραμμάτων εργασιών, δαπανών, ανάπτυξης και παραγωγής, ο τόπος, ο χρόνος και η καταβολή του μισθώματος, ανάλογα με το, εάν αυτό έχει συμφωνηθεί σε χρήμα ή είδος, το συμφωνηθέν νόμισμα για τα έσοδα, εισαγωγές, εξαγωγές κινητών από τον ανάδοχο, καθώς και οι αμοιβές του προσωπικού του, δυνατότητα παραίτησης του αναδόχου, η διαδικασία κατά την ανακάλυψη εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος, ο καθορισμός της αξίας υδρογονανθράκων, ο χρόνος λήξης της σύμβασης και η παράδοση της περιοχής εκμετάλλευσης, η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης και η επίλυση διαφορών. Για τη σύναψη συμβάσεων στον τομέα της ενέργειας δημοσιεύθηκε και το ΠΔ 59/2007 (ΦΕΚ Α' 63/2007), ωστόσο με τη δημοσίευση του ν. 4412/2016 (ΦΕΚ Α 147/2016)²⁹

²⁸ Στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι στην οικεία διάταξη της παραγράφου 14 του αρ. 2 ν. 2289/1995 εκ προφανούς παραδρομής γίνεται μνεία της Δ.Ε.Π. –ΕΚΥ και όχι της νέας αντιπροσώπου της ΕΔΕΥ Α.Ε.

²⁹ Οι διατάξεις του εν λόγω νόμου αποτελούν, κατ' αρ. 1, «προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις: α) της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την

και³⁰ «Δημόσιες Συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών» και τη διάταξη του αρ. 377 παρ. 1 περ. 61 καταργήθηκε το σύνολο του, και θεσπίστηκε νέο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις συμβάσεις και τις προκηρύξεις μόνο για τη δραστηριότητα έρευνας και εκμετάλλευσης, εξόρυξης υδρογονανθράκων, άρθρα 222-338, εξαιρώντας τη δραστηριότητα της αναζήτησης.

Η νομική φύση των επιτρεπόμενων σύμφωνα με την παράγραφο 10 του αρ. 2 συμβάσεων φαίνεται να είναι πιο αποσαφηνισμένη σε σύγκριση με τα προηγούμενα σχετικά νομοθετήματα και αυτό συμβαίνει γιατί ο νομοθέτης επέλεξε στο νέο κείμενο να θέσει ρητά τα χαρακτηριστικά και τις έννομες συνέπειες της σύναψης των συμβάσεων. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης ανήκει «αποκλειστικά στο Δημόσιο» και η άσκησή του «αφορά πάντοτε τη δημόσια ωφέλεια». Η νεοσυσταθείσα ΕΔΕΥ Α.Ε. είναι μόνον η διαχειρίστρια των δικαιωμάτων αυτών και ενεργεί για λογαριασμό του Δημοσίου. Συνεπώς, παρά του ότι τη σύμβαση με τον ανάδοχο υπογράφει η ΕΔΕΥ Α.Ε. (αρ. 2 παρ. 16 και 39) αντισυμβαλλόμενο μέρος είναι στην πραγματικότητα το Δημόσιο για λογαριασμό του οποίου ενεργεί η ΕΔΕΥ Α.Ε. Επίσης, ρητώς προβλέπεται ότι στις

κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/EK (L94), όπως διορθώθηκε (L135/24.5.2016), β) της Οδηγίας 2014/25/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις προμήθειες φορέων, που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση Οδηγίας 2004/17/EK και γ) της Οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1989 και της 92/13/EK του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 1992, όπως τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2007/66/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2007 και τα άρθρα 46 και 47 της Οδηγίας 2014/23/EE. 2. Ο παρών νόμος θεσπίζει κανόνες: α) για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης δημοσίων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι (άρθρα 2 έως 221), β) για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 2 και 222 έως 338), γ) για τη διακυβέρνηση, οι οποίοι εφαρμόζονται, σύμφωνα με το Βιβλίο ΙΙΙ (άρθρα 339 έως 344), από τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς και δ) για την έννομη προστασία κατά τη σύναψη συμβάσεων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου ΙV (άρθρα 345 έως 374). Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται, με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 έως 7, σε όλες τις συμβάσεις των περιπτώσεων α' και β', ανεξαρτήτως είδους και εκτιμώμενης αξίας αυτών, εκτός αν άλλως ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις αυτού».

³⁰ με τον νόμο αυτό καθορίζονται οι όροι που πρέπει να διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις περιέχοντας διατάξεις που είναι εναρμονισμένες με τη διεθνή νομοθεσία. Στον πυρήνα του νόμου αυτού κυριαρχεί η ιδέα ότι το δημόσιο συμφέρον επιτάσσει να γίνουν όλα σύμφωνα με τον νόμο και να υπάρχει πλήρης συμμόρφωση των συμβάσεων με την προκήρυξη, καθιστώντας μη επιτρεπτή την τροποποίηση των συμβάσεων, με εξαίρεση συνδρομής των προϋποθέσεων αρ. 288 και 388 ΑΚ (σε περίπτωση ανατροπής της οικονομικής ισορροπίας) και απαγόρευσης υποκατάστασης του αναδόχου.

συμβάσεις μίσθωσης δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των αρ. 574 έως 647 του Αστικού Κώδικα (παρ. 29 αρ. 2), που αφορούν στη μίσθωση πράγματος, και στις συμβάσεις διανομής δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί μισθώσεως έργου και οι διατάξεις περί εκτελέσεως των δημοσίων έργων (παρ. 38 αρ. 2), και αρμόδιο δικαστήριο για διαφορές που προκύπτουν κατά την εκτέλεση των συμβάσεων ορίζεται το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών. Με τα δεδομένα αυτά που περιέλαβε ο νομοθέτης στον ν. 2289/1995, είναι ασφαλές να ειπωθεί πως η νομική φύση των συμβάσεων παραχώρησης του νόμου αυτού είναι *γνήσια διοικητική*, αφού πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που παγίως έχουν τεθεί από τη νομολογία³¹, ήτοι (α) ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι φορέας της δημόσιας διοίκησης, (β) με την σύμβαση να εξυπηρετείται δημόσιου σκοπού συμφέρον και (γ) η κατάρτιση και εκτέλεση της σύμβασης να διέπεται, έστω μερικώς, από κανόνες του διοικητικού δικαίου. Εκτός όμως από τις προϋποθέσεις αυτές που έγκειται στο εξωτερικό περίγραμμα των υπό εξέταση συμβάσεων, έχει αναγνωρισθεί ότι προκειμένου για την κατάφαση της νομικής φύσης μίας σύμβασης ως διοικητικής, θα πρέπει να πληρούται και μία προϋπόθεση που ανάγεται στον πυρήνα της ποιοτικής αξιολόγησης των επιμέρους όρων των συμβάσεων. Έτσι, λοιπόν, απαιτείται από τις διατάξεις της σύμβασης να προκύπτει η υπεροχή του Δημοσίου, δηλαδή στη σύμβαση να περιέχονται όροι, ρήτρες ή παραπομπές σε νόμους που προβλέπουν και επιτρέπουν την μονομερή επέμβαση του Δημοσίου στη συμβατική σχέση, επιφυλάσσοντας υπέρ του Δημοσίου ένα ιδιαίτερο συμβατικό καθεστώς. Ωστόσο, η διοικητικού χαρακτήρα νομική φύση των συμβάσεων αυτών δεν αποκλείουν τον μικτό χαρακτήρα τους, αφού συνδυάζουν στοιχεία δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου έχοντας έναν ξεκάθαρο ιδιωτικοοικονομικό προσανατολισμό³².

Εστιάζοντας περαιτέρω στις διατάξεις του υπό εξέταση νόμου θα επιχειρήσουμε να συνθέσουμε τα στοιχεία που απαρτίζουν κάθε είδος σύμβασης που επιτρέπει ο

³¹ Ενδεικτικά πρόσφατη νομολογία ΣτΕ 205/2017, ΣτΕ 211/2017, ΑΕΔ 2/2017 και ΑΕΔ 4/2017, Α' Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ

³² βλ. ΚΟΣΜΙΔΗ Τ. υπό τον τίτλο «Συμβάσεις Παραχώρησης Δικαιωμάτων Έρευνας και Εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: Γενική Θεωρία και Εφαρμογές (με βάση τις συμβάσεις του Πρώτου Διεθνούς Γύρου Αδειοδοτήσεων)», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 256-257

νομοθέτης για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Στο ιδιαίτερος μακροσκελές άρθρο 2 του ν. 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 4011/2011, ο νομοθέτης θέτει τα βασικά στοιχεία κάθε είδους σύμβασης. Έτσι, πέρα από τις διατάξεις που είναι κοινές, παράγραφοι 10 έως 15 και 39, είτε πρόκειται για σύμβαση μίσθωσης είτε πρόκειται για σύμβαση διανομής, στις παραγράφους 22 έως 29 ρυθμίζεται η παραχώρηση με σύμβαση μίσθωσης, και στις παραγράφους 30 έως 38 ρυθμίζεται η παραχώρηση με σύμβαση διανομής της παραγωγής.

Όπως ήδη αναφέραμε ανωτέρω είτε πρόκειται για σύμβαση μίσθωσης είτε για σύμβαση διανομής τα *συμβαλλόμενα μέρη* είναι αφ' ενός η Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε., ως Εκμισθωτής ή Εργοδότης αντίστοιχα, η οποία ενεργεί για λογαριασμό του Δημοσίου αλλά και εξ ονόματος αυτού, καθιστώντας συνεπώς υποκείμενο των έννομων συνεπειών από τη σύμβαση αποκλειστικά το Δημόσιο³³, και αφετέρου ο ανάδοχος με την έννοια όπως αποδίδεται στο άρθρο 1 παρ. 8. *Ανάδοχος* μπορεί να είναι κατά τα όσα προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 1 του αρ. 4 κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, μόνον τους ή περισσότερα από ένα και πάντως με τη μορφή κοινοπραξίας, και απαραίτητα εθνικότητας χώρας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άλλως τρίτης χώρας υπό τον όρο της αμοιβαιότητας³⁴. Περίπτωση αποκλεισμού προσώπου χωρεί μόνον, εάν συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας (παρ. 2 αρ. 4). Πάντως, έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου απαιτείται στην περίπτωση που ο ανάδοχος, μετά τη

³³ όπως ανωτέρω επισημάνθηκε, η σχέση μεταξύ Δημοσίου και Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε. είναι αυτή της αντιπροσώπευσης. Συνεπώς, εφ' όσον η κατάρτιση σύμβασης έγκειται ρητά μέσα στα όρια της εξουσίας αντιπροσώπευσης, ενεργεί αμέσως υπέρ και κατά του αντιπροσωπευομένου, όπως ορίζει το αρ. 211 ΑΚ, βλ. σχετικώς και ό.π. ΚΟΣΜΙΔΗ, σελ 262.

³⁴ το καθεστώς αμοιβαιότητας εισήχθη με τον Ν. 4412/2016 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2014/25/ΕΕ. Το περιεχόμενο της αρχής της αμοιβαιότητας εφορμάται ουσιαστικά από τον σκοπό του ενωσιακού νομοθέτη για ίση μεταχείριση και με ειδικότερο σκοπό κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο από οποιαδήποτε εκτός Ε.Ε. χώρα να μπορεί να συμβληθεί. Με τη θέσπιση της αμοιβαιότητας το δικαίκο σύστημα εναρμονίζεται με όσα ήδη η Ε.Ε. είχε συμφωνήσει σε συμβάσεις που υπεγράφησαν στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, με τις οποίες συμβάσεις συμβλήθηκε η Ε.Ε. με τρίτες χώρες. Έτσι, κατ' αρχήν το Δημόσιο δεν μπορεί να αρνηθεί να συνάψει σύμβαση με τρίτο φυσικό ή νομικό πρόσωπο εθνικότητας τρίτης χώρας, είτε η χώρα προέλευσης έχει συνυπογράψει συμφωνίες στις οποίες συμβάλλεται η Ε.Ε. είτε όχι, γιατί κατ' αρχήν θα πρέπει να τα δεχτεί, εφ' όσον η τρίτη χώρα δέχεται φυσικά ή νομικά πρόσωπα ελληνικής προέλευσης. Πάντως, στην Οδηγία 2014/25/ΕΕ υπάρχει πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύναται να εκδώσει κατάλογο χωρών οντότητες των οποίων τα κράτη μέλη της Ε.Ε. θα εξαιρούνται του καθεστώτος της αμοιβαιότητας.

σύναψη της σύμβασης τεθεί υπό τον έλεγχο ξένου εκτός Ε.Ε. κράτους (παρ. 3 αρ. 4). Όπως και ανωτέρω αναφέρθηκε, πριν την κατάρτιση της σύμβασης, είτε πρόκειται για σύμβαση μίσθωσης, είτε για σύμβαση διανομής, απαιτείται κατά τη διάταξη της παρ. 28 και 37 η έκδοση π.δ. για τους όρους αυτής. Έπειτα από την υπογραφή της, η σύμβαση θα πρέπει για την εγκυρότητα αυτής και την παραγωγή έννομων συνεπειών να εγκριθεί προηγουμένως από τον αρμόδιο Υπουργό (παρ. 39 αρ. 2), ο οποίος, παρά του ότι δεν αναφέρεται ρητώς στη σχετική διάταξη, ωστόσο σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 21 του αρ. 2, μπορεί να αρνηθεί την έγκριση, εάν κρίνει ότι το περιεχόμενο αυτής δεν είναι συμφέρον για το Δημόσιο.

Από τις διατάξεις των παρ. 10, 22 και 30 του αρ. 2, είναι ευχερές να συναχθεί ότι, τόσο στη σύμβαση μίσθωσης, όσο και στη σύμβαση διανομής της παραγωγής, το αντικείμενό τους είναι το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων³⁵. Παρά του ότι πράγματι και με τους δύο τύπους σύμβασης, το Δημόσιο παραχωρεί τα εν λόγω δικαιώματά του σε τρίτο με οικονομικό αντάλλαγμα, είτε σε χρήμα είτε σε είδος, ωστόσο η προσέγγιση είναι διαφορετική και ευχερώς αλιεύσιμη από τις οικείες νομοθετικές διατάξεις του ν. 2289/1995. Έτσι, στη σύμβαση μίσθωσης, ο ανάδοχος κατέχει το δικαίωμα μελέτης και εκτέλεσης της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων λόγω μίσθωσης αυτού, με την υποχρέωση να καταβάλλει στον Εκμισθωτή το μίσθωμα, κατά πρόβλεψη της διάταξης της παρ. 25 του αρ. 2. Αντίστοιχα, στη σύμβαση διανομής της παραγωγής, ο ανάδοχος έχει μεν το ίδιο δικαίωμα στη μελέτη και εκτέλεση των δραστηριοτήτων, ωστόσο στην περίπτωση ανακάλυψης και παραγωγής υδρογονανθράκων, η παραγωγή διανέμεται μεταξύ αυτού και του εργοδότη του, σύμφωνα με τα καθορισμένα ποσοστά, παρ. 32 αρ. 2. Έτσι, καταλήγοντας θα λέγαμε ότι δεν φαίνεται να εντοπίζονται σημαντικές διαφορές στο δικαίωμα και στις υποχρεώσεις του αναδόχου μέχρι το χρονικό σημείο της ανακάλυψης εμπορικά εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος. Η διαφοροποίηση εντοπίζεται μόνον μετά την ανακάλυψη αυτή, όπου ο ιδιωτικοοικονομικός σκοπός της σύμβασης εκπληρώνεται ανάλογα με το είδος σύμβασης με διαφορετική διαδρομή, είτε ως

³⁵ Βλ. ό.π. ΚΟΣΜΙΔΗ, σελ 259

μίσθωμα στην πρώτη περίπτωση, είτε ως ποσοστό- διανομή παραγωγής στη δεύτερη περίπτωση.

Στον ισχύοντα νόμο διαπιστώνουμε, σε αντίθεση με τα προϊσχύσαντα νομοθετικά κείμενα, ότι δεν προσδιορίζονται *ελάχιστα ποσοστά δικαιωμάτων και μεριδίου* που μέχρι και τον νόμο 468/1975 προβλεπόταν. Στον ν. 2289/1995 τα ποσοστά αφήνονται ελεύθερα προς διαπραγμάτευση και περιορίζεται ο νομοθέτης μόνον στην πρόβλεψη δυνατότητας κλιμάκωσης αυτών ανάλογα με διάφορες παραμέτρους, ποσότητας παραγωγής και λοιπών γεωφυσικών χαρακτηριστικών της Συμβατικής Περιοχής. Δεν πρέπει όμως να λησμονείται ότι παρά την κατάργηση των ελάχιστων ποσοστών, ο νομοθέτης θέτει ρητώς ως κριτήριο επιλογής τα προσφερόμενα ποσοστά από τους υποψήφιους αναδόχους.

Όπως και στον προϊσχύσαντα νόμο, έτσι και στον νόμο 2289/1995 προβλέπεται η δυνατότητα *συμμετοχής του Δημοσίου* στην Κοινοπραξία του ανάδοχου και στο στάδιο έρευνας και στο στάδιο εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, σε πλήρη εναρμόνιση με την Οδηγία 94/22/EK, όπου για πρώτη φορά προέβλεπε τη δυνατότητα κρατικής συμμετοχής σε αυτές τις δραστηριότητες. Μία βασική διαφορά με την προγενέστερη αντίστοιχη ρύθμιση του ν. 468/1976 είναι, ότι η συμμετοχή αυτή στο προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνον από την Δ.Ε.Π., ενώ στην ισχύουσα διάταξη ρητά αποκλείεται η συμμετοχή του Δημοσίου δια του αντιπροσώπου της, δηλαδή από την Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε. (αρ. 3 παρ. 1 εδ.β').

Πάντως στην περίπτωση συμμετοχής του Δημοσίου, θα πρέπει όλοι οι όροι συμμετοχής του Δημοσίου (ποσοστά στη διανομή στην παραγωγή, στις δαπάνες έρευνας και εκμετάλλευσης, διαχείριση της κοινοπραξίας και ποιο νομικό πρόσωπο θα ασκήσει για λογαριασμό του Δημοσίου το δικαίωμα συμμετοχής) να ανακοινώνονται στη διακήρυξη της παρ. 17 του αρ. 2, ενώ η νομοθετική πρόβλεψη του ν. 468/1976 επέβαλε τα στοιχεία αυτά της συμμετοχής να αναφέρονται για πρώτη φορά στη σύμβαση. Η διάταξη αυτή απασχόλησε ιδιαίτερα τη θεωρία, με τη διατύπωση *contra apófewon*, σχετικά με το, εάν η συμμετοχή του Δημοσίου κατ' αρ. 3 παρ. 1 υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3389/2005 στον οποίο ρυθμίζονται οι συμπράξεις Δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (εφεξής ΣΔΙΤ). Οι ΣΔΙΤ, που αφορούν ως έννοια

γένους και όχι είδους, σύμφωνα με τα όσα οι διατάξεις του ν. 3389/2005, όπως και η νομολογία έχει καταλήξει, πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες συνοπτικά είναι να αποτελούν συνεργασία επαχθούς αιτίας, να συνάπτονται μεταξύ δημόσιου φορέα και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, να περικλείονται του έγγραφου τύπου και να αφορούν σε εκτέλεση έργων ή και παροχή υπηρεσιών που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των δημοσίων φορέων. Στον ν. 3389/2005 δεν εξειδίκευσε ο νομοθέτης το είδος της συνεργασίας, αφήνοντας ελεύθερη την επιλογή αυτή. Σε πρώτη φάση η θεωρία³⁶ επισήμανε πως στο πεδίο εφαρμογής δεν υπάγεται η επιχειρηματική δραστηριότητα του δημοσίου σε τομείς γνήσια ιδιωτικούς. Από την άλλη, όπως ανωτέρω αναφέρεται, οι διατάξεις του Ν. 2289/1995 καθορίζουν περιοριστικά τον τρόπο παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης, επιτρέποντας αυτή να λάβει χώρα μόνο με έναν από τους δύο αναφερόμενους τύπους σύμβασης. Αυτό το επιχείρημα, δηλαδή της εξαντλητικής αποτύπωσης των δυνατοτήτων συμμετοχής του Δημοσίου σε ιδιωτική δραστηριότητα για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, όπως επίσης και το ότι με τη συμμετοχή του δημοσίου σε αυτές τις δραστηριότητες θα πρέπει να γίνει κατά τον ίδιο τρόπο, όπως θα δράσει και ο ιδιώτης, συνεπώς δεν πρόκειται για εκτέλεση δημοσίων έργων, ούτε και για παροχή δημοσίων υπηρεσιών, και έτσι η θεωρία κατέληξε ότι η διάταξη του αρ. 3 ν. 2289/1995 δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3389/2005, αλλά πρόκειται για μία απλή συμμετοχή του Δημοσίου σε κοινοπραξία³⁷.

Στο ίδιο το αρ. 3 ο νομοθέτης ενέταξε στην παράγραφο 3 και τη δυνατότητα του δικαιώμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, που σε όλο το νομοθετικό κείμενο αποτυπώνονται ως ενότητα, να δύναται να *παραχωρηθεί μόνον το δικαίωμα εκμετάλλευσης*, όταν έχει ήδη ερευνηθεί και ανακαλυφθεί εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοιτάσμα. Η προβληματική για αυτήν τη διάταξη, η οποία ως περιεχόμενο δεν θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά με τον ν. 2289/1995, αλλά και στα προγενέστερα

³⁶ Βλ. . ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, Π.Μ. υπό τον τίτλο «Συνεργασίες Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα στην Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 333, και contra ΚΟΣΜΙΔΗΣ, Τ.Θ., «Οι συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (κατά τον ν. 2289/1995): Μία πρώτη προσέγγιση», ΝοΒ 60(2012) σελ 792.

³⁷ Βλ. ό.π. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, σελ 334-335

νομοθετικά κείμενα, εστιάζεται στον λόγο που ο νομοθέτης επέλεξε την ένταξη της διάταξης στο άρθρο που αφορά στη συμμετοχή του Δημοσίου, και όχι στο αρ. 2 που ρυθμίζεται ο τρόπος παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης. Επίσης, προβληματικό είναι το γεγονός ότι στην περίπτωση της παραχώρησης μόνου του δικαιώματος εκμετάλλευσης, η διάταξη της παρ. 3 αρ. 3, δεν παραπέμπει στη διάταξη της παρ. 17 του αρ. 2, όπου ρυθμίζεται ο τρόπος ανάδειξης του αναδόχου για τη σύναψη σύμβασης, αλλά κάνει λόγο για πρώτη και μοναδική φορά στον ν. 2289/1995 για διαγωνισμό, χωρίς να ρυθμίζει περαιτέρω τη διαδικασία και τα κριτήρια για την ανάδειξη αυτή.

Κατά την παράθεση των *υποχρεώσεων και δικαιωμάτων* του εκμισθωτή και μισθωτή, και εργοδότη ανάδοχου στις διατάξεις του ν. 2289/1995, θα παρατηρήσουμε ότι δεν εισάγεται σε γενικό πλαίσιο κάποια ουσιαστική διαφοροποίηση από τις αντίστοιχες υποχρεώσεις και δικαιώματα που προέβλεπε ο νόμος στο προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο. Μία ωστόσο σημαντική τροποποίηση είναι το γεγονός ότι, ενώ στους προϊσχύσαντες νόμους ο νομοθέτης προέβαινε στον ορισμό συγκεκριμένων προθεσμιών αναφερόμενες σε επιμέρους υποχρεώσεις των μερών, στον υπό εξέταση νόμο θα παρατηρήσουμε ότι ο νομοθέτης θέτει ρητά την ανάγκη τήρησης προθεσμίας, χωρίς όμως να καθορίζει τον χρόνο αυτής αλλά αφήνοντάς το ελεύθερο προς διαπραγμάτευση. Για την εξυπηρέτηση της ανάλυσης που ακολουθεί κατωτέρω, είναι απαραίτητη η απαρίθμηση των προβλεπομένων υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των συμβαλλόμενων μερών, τόσο στη σύμβαση μίσθωσης, όσο και στη σύμβαση διανομής της παραγωγής.

Έτσι, στη σύμβαση μίσθωσης ο Εκμισθωτής υποχρεούται κατ' αρχήν να παραχωρήσει στη χρήση του Μισθωτή το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων τους στις Συμβατικές Περιοχές (παρ. 11 αρ. 2) και ακολούθως, σε περίπτωση ανακάλυψης εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος στις Περιοχές Εκμετάλλευσης (παρ. 12 αρ. 2). Από την άλλη, ο Μισθωτής αναλαμβάνει να εκτελέσει μελέτες για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (αρ. 2 παρ. 22) με δικές του δαπάνες, φέροντας ο ίδιος, τόσο τον κίνδυνο προσηκούς εκτέλεσης των έργων, όσο και τον οικονομικό κίνδυνο (αρ. 2

παρ. 23), με τη χρήση κάθε απαιτούμενου τεχνολογικά τεχνικού μέσου και υλικού, προσωπικού και κεφαλαίων, και μη έχοντας το δικαίωμα να αξιώσει αποζημίωση για οποιαδήποτε δαπάνη, λόγω μη ανακάλυψης εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος ή ανεπαρκούς απόδοσης της παραγωγής από κάποιο κοιτάσμα (αρ. 2 παρ. 24) και, όταν ανακαλύψει εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοιτάσμα, υποχρεούται σε καταβολή του συμφωνηθέντος με τη σύμβαση μισθώματος σε χρήμα ή σε είδος, και ανεξάρτητα από την απόκτηση ή όχι κερδών³⁸ (αρ. 2 παρ. 25, 26 και 27).

Μικρή διαφοροποίηση των κύριων υποχρεώσεων-δικαιωμάτων των μερών υφίσταται στην περίπτωση που η παραχώρηση λάβει χώρα με σύμβαση διανομής της παραγωγής. Έτσι, με τη σύμβαση διανομής, ο Εργολάβος αποκτά το αποκλειστικό δικαίωμα διεξαγωγής των εργασιών που απαιτούνται για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονοανθράκων και παραπροϊόντων αυτών (αρ. 2 παρ. 30) και αντίστοιχα ο Εργοδότης υποχρεούται σε καταβολή της συμφωνημένης αμοιβής, η οποία αποτελεί μη χρηματική αμοιβή και συνίσταται σε ποσοστό επί των εξορυχθέντων υδρογονοανθράκων, που συμφωνείται συμβατικά και καταβάλλεται κατά τον χρόνο διανομής της παραγωγής. Η διαδικασία κατά την οποία διανέμεται η παραγωγή ρυθμίζεται νομοθετικά στο αρ. 2 παρ. 32 και 35, και στο αρ. 9 παρ. 4, ενώ ο υπολογισμός των μεριδίων ρυθμίζεται στο αρ. 5 παρ. 8 έως 14 και στο αρ. 2 παρ. 33, όπου καθίσταται επιτρεπτή η αποκλιμάκωση του ποσοστού ανάλογα με το ύψος της παραγωγής καθώς και λοιπών γεωφυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής. Αντίστοιχα, ο Ανάδοχος είναι υπόχρεος στην παράδοση στον Εργοδότη του μεριδίου που έχει συμφωνηθεί συμβατικά, είτε σε ποσότητα υδρογονοανθράκων, είτε σε χρήμα (αρ. 2 παρ. 36), όπως επίσης ο ανάδοχος είναι και υπόχρεος στην κάλυψη των δαπανών για την εκτέλεση των απαιτούμενων εργασιών και εκείνος φέρει τον οικονομικό κίνδυνο (αρ. 2 παρ. 30, 31). Ανάλογα με το, εάν έχει περιληφθεί στη σχετική διακήρυξη, είναι επιτρεπτό στη σύμβαση διανομής να προβλεφθούν

³⁸ Σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 2 παρ. 27, εάν το μίσθωμα συμφωνηθεί σε είδος, τότε στη σύμβαση πρέπει να συμφωνηθεί το ποσοστό της ποσότητας των υδρογονοανθράκων που θα παραχθούν. Εάν το μίσθωμα συμφωνηθεί σε χρήμα, τότε αυτό αφορά σε ποσοστό της αξίας τους, όπως αυτή θα προσδιοριστεί στη σύμβαση. Ως παραχθείσα ποσότητα νοείται «η έτοιμη προς εμπορία που απομένει μετά την αφαίρεση από την παραγωγή των υδρογονοανθράκων που αναλώθηκαν ή απωλέστηκαν ανυπαίτια κατά τις εργασίες παραγωγής».

επιμέρους ανταλλάγματα (κατά την υπογραφή της σύμβασης-signature bonus, κατά την παραγωγή-production bonus ή ανάλογα με την υπό έρευνα ή εκμετάλλευση περιοχή-surface bonus) όπως αναφέρονται στην παρ. 19 του αρ. 2³⁹.

Στα άρθρα 5, 6, 7, 10 και 12Α προβλέπονται *επιμέρους υποχρεώσεις και δικαιώματα* των συμβαλλόμενων μερών, είτε πρόκειται για σύμβαση μίσθωσης είτε για σύμβαση διανομής παραγωγής, όπου για κάθε συσταθέν δικαίωμα του Μισθωτή ή Αναδόχου αντιστοιχεί η αντίστροφη υποχρέωση του Εκμισθωτή ή Εργοδότη και αντιστρόφως. Έτσι, ο Μισθωτής ή Ανάδοχος (α) αποκτά με απόφαση του ΥΠΕΚΑ, είτε με σύμβαση είτε έπειτα από αναγκαστική απαλλοτρίωση, με ή χωρίς αντάλλαγμα, κατά παρέκκλιση των διατάξεων περί δικαιοπραξιών και περί αποκαταστάσεως ακτημόνων γεωργών και κτηνοτρόφων, εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων που κριθούν απαραίτητα για την ανάπτυξη των παραχωρούμενων δραστηριοτήτων (αρ. 6 παρ. 3), (β) δύναται να χρησιμοποιεί υπεργολάβους ή εργολάβους με μόνη την υποχρέωση γνωστοποίησης των σχετικών συμβάσεων στον Εκμισθωτή ή Εργοδότη, ενώ για τις αμοιβές αυτών, το εξειδικευμένο προσωπικό, την αγορά προϊόντων από εξωτερικό και την εξαγωγή κινητών ο νομοθέτης μετέφερε ουσιαστικά τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του ν. 468/1976 (αρ. 6 παρ. 4, 5,6, 7 και 8), (γ) δύναται να μεταβιβάσει εν όλω ή εν μέρει, είτε ο Ανάδοχος είτε σε περίπτωση που πρόκειται να μεταβιβαστεί σε Συγγενή Επιχείρηση⁴⁰ που ελέγχει τον ανάδοχο, τα συμβατικά του δικαιώματα και υποχρεώσεις σε τρίτο, με συναίνεση του Εκμισθωτή ή Εργοδότη και έγκριση από τον ΥΠΕΚΑ, ο οποίος μπορεί να αρνηθεί μόνον εάν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του αρ. 2 παρ. 18 (αρ. 7 παρ. 4, 5 και 6). Σε περίπτωση μάλιστα βούλησης του Μισθωτή ή Αναδόχου να προβεί σε τέτοια μεταβίβαση, το Δημόσιο έχει δικαίωμα πρώτης προτίμησης (αρ. 7 παρ. 4 εδ.γ').

³⁹ Αναλυτικότερα βλ. ό.π. ΚΟΣΜΙΔΗΣ, (supra σημ.32), σελ 281-283

⁴⁰ Για την έννοια βλ. αρ. 1 παρ. 9, όπου «*Συγγενής Επιχείρηση: Εταιρεία ή άλλης μορφής νομικό πρόσωπο ή φυσικό πρόσωπο, που ελέγχεται άμεσα ή έμμεσα από τον Ανάδοχο, καθώς και οποιαδήποτε εταιρεία ή νομικό ή φυσικό πρόσωπο, που ελέγχεται ή ελέγχεται άμεσα ή έμμεσα από τον Ανάδοχο. Θεωρείται ότι κάποιος έχει τον έλεγχο μιας επιχείρησης, όταν κατέχει τουλάχιστον το 30% του κεφαλαίου που έχει δικαίωμα ψήφου ή όταν έχει, σύμφωνα με ειδικές διατάξεις, δικαίωμα διρισμού της διοίκησης της επιχείρησης. Ειδικά για την εφαρμογή της παρ. 5 του άρθρου 7 του παρόντος, ως έλεγχος της επιχείρησης θεωρείται η συμμετοχή στο κεφάλαιο της σε ποσοστά μεγαλύτερο του πενήντα τοις εκατό (50%)*».

Οι επιμέρους δε υποχρεώσεις του Μισθωτή ή Ανάδοχου συνοψίζονται στην υποχρέωσή του (α) στην εκτέλεση των εργασιών με τη χρήση των ενδεδειγμένων τεχνικών μέσων και μεθόδων, σύμφωνα με τους κανόνες επιστήμης και τέχνης για την έρευνα υδρογονανθράκων, συμφώνως με τους συμβατικούς όρους (αρ. 5 παρ. 2, 11) (β) σε εκπαίδευση ημεδαπού τεχνικού και επιστημονικού προσωπικού, η επιλογή και ο αριθμός προσωπικού καθώς και ο χρόνος εκπαίδευσης θα καθορίζονται με απόφαση του ΥΠΕΚΑ (αρ. 6 παρ. 10), (γ) σε αποκατάσταση του περιβάλλοντος εντός έξι μηνών από την ολοκλήρωση των εργασιών προκειμένου να επιστρέψει ελεύθερο μέρος ή το σύνολο της Συμβατικής Περιοχής στον Εκμισθωτή (αρ. 5 παρ. 5), (δ) σε γνωστοποίηση εντός της συμβατικής προθεσμίας του Εκμισθωτή ή Εργοδότη για την ανακάλυψη κοιτάσματος και για την ανακάλυψη εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοιτάσματος, τεκμηριώνοντας την κρίση του με τα συλλεχθέντα επιστημονικά δεδομένα (αρ. 5 παρ. 7 και 8), (ε) να υποβάλλει εντός της συμβατικής προθεσμίας στον Εκμισθωτή ή Εργοδότη προγράμματα ανάπτυξης και παραγωγής και να τηρεί τα προγράμματα αυτά με τη χρήση ενδεδειγμένων τεχνικών μέσων και σύμφωνα με τους κανόνες επιστήμης και τέχνης για την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (αρ. 5 παρ. 10 και 11). (στ) Ο Μισθωτής ή Ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να μεταφέρει με το συμφωνηθέν αντάλλαγμα υδρογονάνθρακες για λογαριασμό του Εκμισθωτή ή Εργοδότη, εφ' όσον ο τελευταίος έχει αιτηθεί για αυτό, με τους αγωγούς που αυτός έχει κατασκευάσει (αρ. 5 παρ. 12). Τέλος, ο Μισθωτής ή Ανάδοχος είναι υποχρεωμένος (ζ) να τηρεί πλήρη και ακριβή στοιχεία για τις εργασίες που εκτελεί, να συντάσσει έκθεση για αυτές και να την υποβάλλει εντός συμβατικής προθεσμίας στον Εκμισθωτή ή Εργοδότη. Εκτός από τα στοιχεία για τις εργασίες που εκτελεί σε έκθεση, πρέπει να αναφέρονται επίσης όλα τα επιστημονικά και τεχνικά στοιχεία και το υλικό που έχει συλλεχθεί (αρ. 7 παρ. 9, 10).

Σε ο,τι αφορά στις δαπάνες του Αναδόχου για πάσης φύσεως αμοιβές και την προμήθεια ειδών και εξοπλισμού, ο τελευταίος επιφορτίζεται και με την υποχρέωση αυτές να ανέρχονται σε επίπεδα που συμμορφώνονται στην ελεύθερη αγορά και στον διεθνή ανταγωνισμό (αρ. 7 παρ. 11). Σε ειδικό άρθρο, και συγκεκριμένα στο άρθρο 12 του νόμου, ο νομοθέτης υποχρεώνει τον Ανάδοχο και εκείνος αναλαμβάνει την

υποχρέωση, η διεξαγωγή πάσης φύσεως εργασίας, έρευνας και μελετών να συμμορφώνονται στο εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος, την εργασιακή ασφάλεια και την κοινωνική ασφάλιση, σύμφωνα και με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές⁴¹. Κατά δε τη λήξη του σταδίου εκμετάλλευσης που αναγκαστικά θα συμπίπτει με τη λήξη της σύμβασης, ο Μισθωτής ή Ανάδοχος έχει την υποχρέωση να προβεί σε παράδοση της περιοχής εκμετάλλευσης, ή άλλως κατά τη διατύπωση της οικείας διάταξης του αρ. 10 παρ. 1, κατά τον χρόνο λήξης του σταδίου, η περιοχή εκμετάλλευσης «επανέρχεται ελεύθερη στο Δημόσιο». Καθώς ο νομοθέτης δεν προσθέτει στην εν λόγω διατύπωση και τη λέξη «αυτοδικαίως», εξάγεται ευχερώς η υποχρέωση του μισθωτή σε παράδοση.

Συμμορφούμενη προς τις ειδικές, κατά το εμπράγματο δίκαιο, διατάξεις του Αστικού Κώδικα κρίνεται η νομοθετική επιλογή για τις παραγράφους 12 και 13 του αρ. 7 στις οποίες ο νομοθέτης λύνει ενδεχόμενο ανακύπτον ζήτημα αναφορικά με την *κυριότητα επί των υδρογονανθράκων*, τόσο στην περίπτωση που επιλεγεί η σύμβαση μίσθωσης, όσο και στην περίπτωση της σύμβασης διανομής της παραγωγής. Επί της ουσίας ο νομοθέτης διατηρεί τα όσα ήδη με τον νόμο 468/1976 είχε ρυθμίσει. Έτσι, σύμφωνα με τη ρητή νομοθετική πρόβλεψη, στη σύμβαση μίσθωσης, ο Μισθωτής αποκτά κυριότητα επί των υδρογονανθράκων με την απόκτηση της νομής τους, δηλαδή με την απόκτηση της φυσικής εξουσίας σε αυτούς και την άσκηση εξουσίας με διάνοια κυρίου (κατ' αρ. 974 ΑΚ). Σε περίπτωση που το μίσθωμα έχει συμφωνηθεί σε είδος και όχι σε χρήμα, τότε και ο Εκμισθωτής αποκτά κυριότητα, καθίσταται δηλαδή συγκύριος, στην ποσότητα που αντιστοιχεί στο συμφωνηθέν μίσθωμα. Ο χρόνος απόκτησης της νομής δεν ρυθμίζεται περιοριστικά, αφού ο νομοθέτης αρχικά ορίζει ως χρόνο την «στιγμή της επιλογής», τουτέστιν από τον χρόνο που θα δηλώσει ο Εκμισθωτής ότι επιθυμεί την σε είδος καταβολή του μισθώματος, ωστόσο επιτρέπει την κατά διαφορετικό τρόπο συμφωνία, «εκτός αν στη σύμβαση ορίζεται διαφορετικά». Ενδεχόμενη αναγκαστική ή συντηρητική κατάσχεση σε βάρος του Αναδόχου δεν εμποδίζει την αυτούσια διανομή και καταβολή του μισθώματος, άλλωστε είναι μη επιτρεπτή η κατάσχεση σε βάρος ποσοτητων που

⁴¹ Βλ. ό.π. ΚΟΣΜΙΔΗ (supra σημ. 32), σελ 277 και τις εκεί παραπομπές με αρ. 91 και 92.

ανήκουν στο Δημόσιο, όπως προβλέπεται στο αρ. 2 παρ. 15 εδ' β. Αντίστοιχα, στην περίπτωση της σύμβασης διανομής της παραγωγής, η κυριότητα του Εργοδότη αποκτάται από τον χρόνο εξόρυξης του και κατά το συμφωνηθέν ποσοστό –μερίδιό του, αφαιρουμένων των ποσοτήτων που προβλέπονται στο αρ. 9 παρ. 2 περί δαπανών του Αναδόχου.

Μία από τις κυριότερες διαφορές του ν. 2289/1995 από τον προγενέστερο ν. 468/1976 αφορά στην προβλεπόμενη *διάρκεια των επιμέρους σταδίων* της σύμβασης, δηλαδή τη διάρκεια του σταδίου ερευνών και του σταδίου εκμετάλλευσης, που αποτελούν τα δύο μοναδικά στάδια που προβλέπονται, παρά το γεγονός ότι στον ισχύοντα νόμο ο νομοθέτης απέφυγε να επαναλάβει τη ρητή νομοθετική διάκριση των δύο σταδίων, κατά τον τρόπο που έκανε στα προγενέστερα νομοθετικά κείμενα. Οι συμβάσεις οπωσδήποτε είναι ορισμένου χρόνου, αφού η παραχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων μπορεί να είναι μόνον προσωρινή. Ωστόσο, για το στάδιο ερευνών ο νομοθέτης ρυθμίζει τη διάρκεια θέτοντας μόνον τα ανώτατα όρια αυτής. Έτσι, για το στάδιο των ερευνών, η διάρκεια της παραχώρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επτά (7) έτη για τις χερσαίες περιοχές και τα οκτώ (8) έτη για τις θαλάσσιες, σύμφωνα με το αρ. 5 παρ. 1. Δυνατότητα παράτασης χωρεί έως και το μισό της συμβατικής συμφωνηθείσας διάρκειας αλλά μόνον, εφ' όσον στον Ανάδοχο συντρέχουν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις: η μία είναι εφ' όσον αποδεδειγμένα παρεμποδίζεται να εφαρμόσει το πρόγραμμα εξαιτίας απρόβλεπτων τεχνικών προβλημάτων, η λύση των οποίων απαιτεί την εφαρμογή μεθόδων ή τη μη χρήση εξοπλισμού που από δικαιολογημένη αιτία δεν είχαν προβλεφθεί στο πρόγραμμα, και από την άλλη, εφ' όσον έχει τηρήσει την υποχρέωσή του να ολοκληρώσει τις εργασίες έρευνας κατά τους συμβατικούς όρους, και χρειάζεται πρόσθετο χρόνο για εργασίες που προέκυψαν χωρίς υπαιτιότητά του, και εφ' όσον παραδώσει όλα τα ερευνητικά δεδομένα που έχει συλλέξει από την συμβατική περιοχή (αρ. 5 παρ. 3). Χρόνος έναρξης της συμβατικής διάρκειας είναι η έναρξη ισχύος της σύμβασης και το σε πόσες φάσεις διαιρείται το στάδιο αυτό, θα προβλέπεται ελεύθερα στη σύμβαση (αρ. 5 παρ. 1).

Διαφοροποίηση στη νομοθετική επιλογή διαπιστώνουμε για το στάδιο εκμετάλλευσης, όπου στην περίπτωση αυτή ο νομοθέτης καθορίζει συγκεκριμένο

χρόνο διάρκειας. Το στάδιο εκμετάλλευσης κάθε περιοχής διαρκεί περιοριστικά είκοσι πέντε (25) έτη. Χρόνος έναρξης του σταδίου εκμετάλλευσης, από τον χρόνο που ο Ανάδοχος προβεί σε δήλωση ανακάλυψης εμπορικά εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος, οπότε και ορίζεται ταυτόχρονα και η Περιοχή Εκμετάλλευσης και οριοθετείται η έκτασή της. Δεν ισχύει το ίδιο στις περιπτώσεις όπου υπογράφεται σύμβαση με παραχώρηση μόνον του δικαιώματος εκμετάλλευσης, όπου στην περίπτωση αυτή το στάδιο εκμετάλλευσης εκκινείται από τον χρόνο σύναψης της σύμβασης (αρ. 5 παρ. 8 εδ. γ', δ', ε και στ'). Δυνατότητα παράτασης του σταδίου εκμετάλλευσης προβλέπεται στη διάταξη του αρ. 5 παρ. 13, για χρονικό διάστημα έως δύο πενταετιών, ωστόσο για την έγκρισή της απαιτείται εισήγηση της Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε., έπειτα από αίτηση του Αναδόχου ο οποίος θα πρέπει σε αυτήν να αποδείξει γιατί η προβλεπόμενη διάρκεια δεν επαρκεί για την ολοκλήρωση του σταδίου και να τεκμηριώσει το αίτημά του και ως προς τη διάρκεια παράτασης που αιτείται. Εφ'όσον το αίτημα εγκριθεί, τότε απαιτείται κατάρτιση νέας σύμβασης και επαναδιαπραγμάτευση όρων. Επί της ουσίας δηλαδή, η παράταση του σταδίου εκμετάλλευσης συνεπάγεται μία νέα συμφωνία η οποία δύναται ως περιεχόμενο να μην έχει καμία αντιστοιχία με την προηγούμενη.

Η παρέλευση του συμβατικού χρόνου έχει άμεση έννομη συνέπεια τη λύση της σύμβασης και την επαναπόκτηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης στην συμβατική περιοχή και την μετέπειτα περιοχή εκμετάλλευσης στο Δημόσιο, χωρίς να εμποδίζεται να παραχωρήσει εκ νέου τα δικαιώματα αυτά σε ανεξάρτητο τρίτο. *Πρόωρη λύση* της σύμβασης είναι δυνατή και προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 6 (δικαίωμα παραίτησης από το δικαίωμα έρευνας), της παρ. 14 (δικαίωμα παραίτησης από το δικαίωμα εκμετάλλευσης), όπως επίσης και της παρ. 15 (καταγγελία από τον Εκμισθωτή ή Εργοδότη για μη υποβολή ή μη εμπρόθεσμη υποβολή προγράμματος από τον Ανάδοχο). Τέλος, η σύμβαση τερματίζεται πρόωρα σε περίπτωση κήρυξης του Αναδόχου/Μισθωτή έκπτωτου. Στις διατάξεις για το πότε δύναται ο Εκμισθωτής /Εργοδότης να *κηρύξει έκπτωτο* το αντισυμβαλλόμενο μέρος ο νομοθέτης προβαίνει σε αυστηροποίηση του καθεστώτος. Ενώ, σε προηγούμενα νομοθετήματα περιοριζόταν η δυνατότητα αυτή μόνον στην περίπτωση που

παραβίαζε ο Ανάδοχος την υποχρέωσή του σε καταβολή μισθώματος ή μεριδίου, θέτοντας αρμόδια σε περίπτωση παραβιάσεων των λοιπών υποχρεώσεών του τα αρμόδια Δικαστηρια ή τη διαιτησία, με τη θέσπιση του ν. 2289/1995 ο νομοθέτης αναγνωρίζει τη δυνατότητα του Εκμισθωτή/Εργοδότη να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο και στην περίπτωση που δεν τηρήσει τις προβλεπόμενες στο αρ. 5 παρ. 2,11,12 και αρ. 7 παρ. 9, 10 και 11 παρεπόμενες υποχρεώσεις του.

Ειδικότερα, ο Ανάδοχος θα κηρυχθεί έκπτωτος στην περίπτωση που παραβιάσει του συμβατικούς όρους αναφορικά με την έναρξη, συνέχιση και ολοκλήρωση των εργασιών έρευνας, την εμπρόθεσμη υλοποίηση των υποβληθέντων προγραμμάτων και την εκτέλεση των εργασιών εκμετάλλευσης με τη χρήση των ενδεδειγμένων μέσων, την υποχρέωση μεταφοράς των υδρογονανθράκων κυριότητας του Εκμισθωτή/ Εργοδότη με τους αγωγούς του, την υποβολή πλήρων εκθέσεων και την τήρηση αρχείου όλων των εργασιών, την γνωστοποίηση στον Εκμισθωτή/Εργοδότη όλων των επιστημονικών και τεχνικών στοιχείων που συλλέγει κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων, καθώς και με το ύψος των πάσης φύσεως αμοιβών, δαπανών αγοράς υλικού και εξοπλισμού. Με τον τρόπο αυτό, ο νομοθέτης διεύρυνε, κατά τη σωστή κατεύθυνση, τον κύκλο των παραβιάσεων από μέρους του Αναδόχου που *δύναται* να τον καταστήσουν έκπτωτο, εφ' όσον ο Εκμισθωτής/ Εργοδότης προβεί σε σχετική δήλωση, έχοντας επιπλέον το δικαίωμα να αξιώσει αποζημίωση για κάθε θετική και αποθετική ζημία του. Για όλες τις λοιπές εκ του νόμου και συμβατικώς αποτυπωμένες υποχρεώσεις του Αναδόχου, η έκπτωσή του μπορεί να κηρυχθεί με απόφαση διαιτητικού δικαστηρίου, εάν στη σύμβαση προβλέπεται, άλλως με απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου, ήτοι του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Επί της ουσίας, οι διατάξεις αυτές που αφορούν στις περιπτώσεις κήρυξης του Αναδόχου ως έκπτωτου σε συνδυασμό και με τη διάταξη του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 2289/1995 στην οποία αποτυπώθηκε η νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση προεδρικού διατάγματος αναφορικά με λοιπές συνέπειες από την αθέτηση συμβατικών υποχρεώσεων, ρυθμίζουν την περίπτωση της ανώμαλης εξέλιξης της συμβατικής σχέσης.

Όσο για τη νομοθετική πρόβλεψη αναφορικά με την επίλυση διαφορών που προκύψει, είτε συμβατική είτε αδικοπρακτική, αρμόδιο για την επίλυση καθίσταται ρητώς, με τη διάταξη του αρ. 10 παρ. 13 το διαιτητικό δικαστήριο όπως ρυθμίζεται με τον ν. 2735/1999 περί διεθνούς εμπορικής Διαιτησίας, ωστόσο είναι δυνατή η εφαρμογή άλλων διεθνών συστημάτων Διαιτησίας, αναφέροντας ενδεικτικά, και όχι περιοριστικά, το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ICC), το Δικαστήριο Διεθνούς Διαιτησίας Λονδίνου και το Ινστιτούτο Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης. Σε κάθε περίπτωση, ενώ κατά τις διατάξεις του ν. 468/1976 ο νομοθέτης υπήγαγε τις διαφορές από τη σύμβαση στη διαδικασία των τακτικών Δικαστηρίων, κατά την ισχύουσα διαδικασία ενώπιον των Πολυμελών Πρωτοδικείων, στον ν. 2289/1995 ρητώς αποκλείει την δικαιοδοσία των τακτικών ελληνικών δικαστηρίων για τις διαφορές αυτές. Μόνο αρμόδιο ελληνικό δικαστήριο και μόνο για τις διαφορές που προκύπτουν κατά «την εκτέλεση των συμβάσεων» ορίζεται το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (αρ. 10 παρ. 12).

Τελευταία και πολύ σημαντική διαφοροποίηση των διατάξεων του ν. 2289/1995 από τον προϊσχύσαντα νόμο 468/1976, αφορά στον επιβαλλόμενο φορολογικό συντελεστή στα εισοδήματα του Αναδόχου, καθώς λοιπές φοροελαφρύνσεις, όπως επιβολή πρόσθετων ή έκτακτων και άλλων επιβαρύνσεων, διατηρεί και ο ισχύων νόμος. Όπως είδαμε σε προηγούμενο υποκεφάλαιο της παρούσας, κατά το προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο ο επιβαλλόμενος φορολογικός συντελεστής για τα εισοδήματα του Αναδόχου είχε προσδιοριστεί σε ποσοστό 50% επί των καθαρών κερδών, ήτοι του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος που προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ του εισοδήματος και του αθροίσματος των ποσών που χρεώνονται ως έξοδα για όλη τη συμβατική περιοχή. Με τον ν. 2289/1995, ο νομοθέτης προέβη σε σημαντική μείωση του ποσοστού αυτού, τροποποιώντας το από 50 σε 40%. Δικαιολογητική βάση της μεταβολής αυτής αποτέλεσε, κατά νομοθετική δήλωση, «η εισαγωγή νέων αντικειμενικών κριτηρίων στον έλεγχο των δαπανών των Αναδόχων, σύμφωνα με τη σύγχρονη φορολογική αντίληψη»⁴², λαμβάνοντας υπόψη ότι ο φορολογικός συντελεστής εισοδήματος κατά τον χρόνο θέσπισης του ν. 2289 για τις

⁴² Βλ. σχετικά την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 2289/1995.

Ανώνυμες Εταιρίες ανερχόταν στο 35%. Στην πραγματικότητα, ο έλληνας νομοθέτης δεν περιοριζόταν απ' όσα προέβλεπε η Οδηγία 94/22/EK την οποία καλούνταν να ενσωματώσει με τον νεοσυσταθέντα τότε νόμο 2289/1995, αφού σύμφωνα με το αρ. 6 παρ. 2 αυτής, προβλεπόταν η δυνατότητα των κρατών μελών να επιβάλουν προϋποθέσεις και απαιτήσεις κατά τη διαδικασία χορήγησης αδειών για την άσκηση των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εφ' όσον αυτό απαιτείται για λόγους εξασφάλισης φορολογικών εσόδων⁴³, μία ενωσιακή κατεύθυνση που δεν μεταβλήθηκε στο πέρασμα των χρόνων.

Η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε εκ νέου με τη δημοσίευση του Ν. 4001/2011, και συγκεκριμένα με το αρ. 161 παρ. 1 του νόμου αυτού, που κύριο στόχο είχε την «*αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου για την έρευνα πετρελαϊκού δυναμικού στη χώρα, σε πλήρη συμμόρφωση με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης*»⁴⁴. Έτσι, αναδιαμορφώθηκε ο εν λόγω φορολογικός συντελεστής από 40% σε ποσοστό μόλις 20% με την προσθήκη «*περιφερειακού φόρου*» με συντελεστή 5%. Εν προκειμένω, το νεοσυσταθέν νομικό πλαίσιο, και ειδικότερα το αρ. 8 παρ. 1, προβλέπει την επιβολή ενός ειδικού φόρου εισοδήματος συνολικού συντελεστή 25%, ο οποίος επιμερίζεται σε 20% υπέρ του Δημοσίου και σε 5% υπέρ της Περιφέρειας, στο έδαφος της οποίας πραγματοποιείται η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Πρόκειται για φόρο ειδικό με την έννοια ότι επιβάλλεται χωριστά για το εισόδημα που προέρχεται από κάθε σύμβαση που συνάπτει κατ' εφαρμογή του ν. 2289/1995 ο Ανάδοχος, και επίσης έχει χαρακτήρα περιοριστικό, αφού η φορολογική υποχρέωση που συστήνεται εξαντλεί κάθε φορολογική υποχρέωση, τόσο του νομικού προσώπου του αναδόχου, όσο και των εταίρων και συμμετεχόντων σε αυτό από τον φόρο εισοδήματος, ωστόσο ο περιορισμός αυτός της φορολογικής υποχρέωσης αφορά αποκλειστικά τα κέρδη που προέρχονται από τις συμβατικές εργασίες του Ν.

⁴³ Το σχετικό άρθρο προβλέπει επί λέξει: «*Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλουν προϋποθέσεις και απαιτήσεις για την άσκηση των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1, εφ' όσον αυτό απαιτείται για λόγους εθνικής ασφάλειας, δημόσιας ασφάλειας, δημόσιας υγείας, ασφάλειας των μεταφορών, προστασίας του περιβάλλοντος, προστασίας των βιολογικών πόρων και εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία, ασφάλειας των εγκαταστάσεων και των εργαζομένων, προγραμματισμένης διαχείρισης των πόρων σε υδρογονάνθρακες (όπως π.χ. ο ρυθμός εξάντλησης των υδρογονανθράκων ή η βέλτιστη ανασύστασή τους) ή εξασφάλισης φορολογικών εσόδων*».

⁴⁴ Βλ. σχετικά την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4001/2011

2289/1995, και όχι τυχόν άλλες υποχρεώσεις που προκύπτουν από λοιπές διατάξεις του φορολογικού δικαίου⁴⁵.

Το ποια ήταν η αφορμή για τη νέα αυτή κατακόρυφη μείωση του φορολογικού συντελεστή που εισήγαγε ο ν 4001/2011, παρ' όλο που δεν εξειδικεύεται στη αιτιολογική έκθεση του νόμου από τον νομοθέτη, ωστόσο φαίνεται να είναι προφανής και συμβατή με το σύγχρονο πολιτικοοικονομικό επίπεδο· οι παραδοχές που λήφθηκαν υπόψη συνοψίζονται στο ότι, από την μία, η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αποτελεί μία ιδιαίτερος δαπανηρή και ταυτόχρονα ριψοκίνδυνη δραστηριότητα, και, από την άλλη, το μέχρι τότε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο δεν φαίνεται να είχε τις προϋποθέσεις για την προσέλκυση τέτοιων επενδυτών. Ο κλάδος αυτός προσελκύει μόνον έμπειρους και οικονομικά εύρωστους επενδυτές, οι οποίοι προκειμένου να αποφασίσουν αυτήν την ιδιαίτερος υψηλού ρίσκου επιχειρηματική επένδυση «απαιτούν» να υπάρχει «*ξεκάθαρο και ελκυστικό νομικό πλαίσιο, συμβατό με τις αρχές της Ε.Ε., αυστηρές προδιαγραφές για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και μηχανισμούς οι οποίοι θα εγγυώνται τη διαφάνεια, την ισότιμη μεταχείριση και την ελαχιστοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών*»⁴⁶. Το μέχρι τότε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο είχε δοκιμαστεί χωρίς ωστόσο να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, αφού στον πρώτο γύρο παραχωρησεων του 1997 δεν προσέλκυσε σημαντικό και ελπιδοφόρο ενδιαφέρον ισχυρών πετρελαϊκών εταιριών. Έτσι, κρίθηκε απαραίτητη η νομοθετική ενίσχυση των δυνατοτήτων και των κινήτρων που παρείχε μέχρι τότε ο νόμος για τις δραστηριότητες αυτές. Στα πλαίσια δημιουργίας ευνοϊκότερου κλίματος με σκοπό να τονωθεί σημαντικά η ερευνητική δραστηριότητα της Ελλάδας εντάχθηκαν και οι φοροαπαλλαγές, καθώς και η επιβολή μικρού φορολογικού συντελεστή στον Ανάδοχο, κρινόμενη ως μία επιλογή προς την ορθή κατεύθυνση.

⁴⁵ Βλ. ειδικότερα ΑΝΔΡΙΑΝΕΣΗΣ, Α.Μ., υπό τον τίτλο «Φορολογικό Δίκαιο Υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 379-384

⁴⁶ Βλ. σχετικώς την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4001/2011, σελ 405

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Συμβάσεις παραχώρησης

4.1. Συμβάσεις Παραχώρησης. Ελληνική συμβατική πρακτική.

Το 2007 με το άρθρο 20 του Ν. 3587/2007 το Ελληνικό Δημόσιο ανακάλεσε όλες τις παραχωρήσεις που είχαν προηγηθεί προς την ΔΕΠ, που έπειτα μετονομάστηκε σε ΔΕΠ-ΕΚΥ και αργότερα ΕΛΠΕ Α.Ε., λόγω της ιδιωτικοποίησης της ΔΕΠ-ΕΚΥ και της αλλαγής στη μετοχική σύνθεση των ΕΛΠΕ Α.Ε. Με την ανάκληση αυτή οι παραχωρηθείσες εκτάσεις επανήλθαν στο Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής εκτός από τις παραχωρήσεις που αφορούσαν στην περιοχή του Πρίνου. Επόμενος στόχος από το αρμόδιο Υπουργείο τέθηκε η προκήρυξη διεθνούς δημόσιας πρόσκλησης για συμμετοχή σε σεισμικές ερευνητικές εργασίες για την απόκτηση δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης για την περιοχή της Δυτικής και Νότιας Ελλάδας. Με τη διενέργεια της προκήρυξης αυτής, σκοπός ήταν η εξασφάλιση σεισμικών δεδομένων που θα ακολουθούσαν «τα σύγχρονα πρότυπα της παγκόσμιας βιομηχανίας πετρελαίου και φυσικού αερίου»⁴⁷ καθώς και η επίτευξη σε ένα βαθμό αξιολόγησης του δυναμικού σε υδρογονάνθρακες της υπό έρευνας περιοχής.

Με την Δ1/Α/30260/30.12.2011 (ΦΕΚ Β/376/2012 και Β/919/2012) απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ επιλέχθηκε ως είδος σύμβασης η «Σύμβαση μίσθωσης» για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)», «Κατάκολο» και «Ιωάννινα». Έπειτα, με την Δ1/Α/33/02.01.2012 (ΦΕΚ Β/6/27.01.2012) απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ, με θέμα «Διεθνής Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά) και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή "Ιωάννινα"» η Ελληνική Δημοκρατία απηύθυνε Πρόσκληση για τις εν λόγω τρεις περιοχές, και με τη με αριθμό Δ1/Α/16168/30-07-2012 (ΦΕΚ Β 2498/13.9.2012) εξαιρέθηκαν οι περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)», «Κατάκολο» και «Ιωάννινα» από τις διαθέσιμες περιοχές σύμφωνα με τελευταίο εδάφιο παρ. 17, άρθ. 2 του Ν. 2289/1995. Συγκεκριμένα, η εν λόγω υπουργική απόφαση ανακοίνωσε ότι «Οι θαλάσσιες

⁴⁷ Όπως καταγράφηκε η προσδοκία από το αρμόδιο υπουργείο και αναφέρεται στην ιστοσελίδα του www.ypeka.gr/

περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και η χερσαία περιοχή «Ιωάννινα», όπως αυτές ορίζονται στην Δ1/Α/30260/30.12.2011 (ΦΕΚ Β/376/2012 και Β/919/2012) απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ, οι οποίες ήταν αντικείμενο της Διεθνούς Δημόσιας Ανοικτής Πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, σύμφωνα με την Δ1/Α/33/0201.2012 (ΦΕΚ Β/76/27.01.2012) απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ, εξαιρούνται των διαθεσίμων περιοχών κατά το εδάφιο (γ) της παραγράφου 17 του άρθρου 2 του Ν. 2289/1995 όπως ισχύει».

Στις 14 Μαΐου 2014 υπεγράφησαν τρεις συμβάσεις μίσθωσης για την παραχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο, στη θαλάσσια περιοχή Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά) και στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων. Στις εν λόγω συμβάσεις συμβλήθηκε απευθείας το Ελληνικό Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής κατ' αρ. 2 παρ. 1 του Ν. 2289/1995. Σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας, το Ελληνικό Δημόσιο θα εκπροσωπούταν κατά τη σύναψη συμβάσεων παραχωρήσεων από τη νεοσυσταθείσα με τον Ν. 4001/2011 ΕΔΕΥ Α.Ε., κατά ρητή πρόβλεψη του αρ. 2 παρ. 17 του Ν. 2289/1995. Ωστόσο, φορέας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που θα αναγνωριζόταν για τον Εκμισθωτή/Εργοδότη, θα ήταν το Δημόσιο, αφού η ΕΔΕΥ Α.Ε. θα συμβαλλόταν ως άμεσος αντιπρόσωπος του Ελληνικού Δημοσίου. Εντούτοις, στις τρεις υπό εξέταση συμβάσεις, κατά παρέκκλιση της σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης το Δημόσιο εκπροσωπήθηκε από τον ΥΠΕΚΑ. Ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση μία τέτοια εκπροσώπηση θα έθετε ζήτημα νομιμότητας και εγκυρότητας των εν λόγω συμβάσεων, στην προκειμένη περίπτωση τέτοιο ζήτημα δεν τίθεται, αφού και οι τρεις συμβάσεις, έπειτα από την υπογραφή τους κυρώθηκαν με τυπικό νόμο υπερισχύοντας έτσι έναντι κάθε αντίθετης διάταξης της κείμενης νομοθεσίας.

Η επιλογή κύρωσης των συμβάσεων με τυπικό νόμο έχει ως πρακτική επικριθεί συχνά από τη θεωρία. Ειδικότερα, κύριο επιχείρημα των επικριτών είναι το γεγονός ότι η πρακτική αυτή αποτελεί κατάλοιπο του παρελθόντος και αφορούσε υποανάπτυκτες οικονομίες, όπως και ότι ως πρακτική προωθήθηκε λόγω της αναξιοπιστίας των εθνικών πολιτικών συστημάτων. Από όσα αναπτύχθηκαν στην

παρούσα και σε προηγούμενο κεφάλαιο, αναφορικά με τη νομοθετική εξέλιξη περί του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, το επιχείρημα αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνεται ιστορικά. Όταν κατά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα η πολιτική αστάθεια στη Χώρα ήταν κανόνας, ο νομοθέτης προέτεινε ως μόνη επιλογή την κύρωση της σύμβασης παραχώρησης με νόμο, προκειμένου να δημιουργήσει ένα ασφαλές νομοθετικό περιβάλλον και να πετύχει την προσέλκυση ξένων επενδυτών. Παρ' όλο που στη συνέχεια ατόνησε η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση, δεν φαίνεται να αντέστρεψε και την εμπιστοσύνη των επενδυτών απέναντι στο ελληνικό πολιτικό σύστημα, με αποτέλεσμα η πρακτική αυτή να ακολουθείται μέχρι και σήμερα και όχι μόνον στον τομέα των υδρογονανθράκων αλλά και σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Η κύρωση των συμβάσεων μίσθωσης με τυπικό νόμο συνεπάγεται ότι οι όροι που περιλαμβάνονται σε αυτές καθίστανται τυπικοί νόμοι του κράτους, οι οποίοι δύνανται να τροποποιούν οποιαδήποτε άλλη διάταξη ίδιας τυπικής ισχύος και σε κάθε περίπτωση να υπερισχύουν έναντι άλλων αντίθετων γενικών –με την έννοια όχι εξατομικευμένων- διατάξεων. Αν και η εν λόγω πρακτική εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο επί σειρά ετών σε αναπτυξιακές συμβάσεις και σε συμβάσεις δημοσίων έργων⁴⁸, βρήκε πρόσφορο έδαφος και στις συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αφού και αυτές, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, αποτελούν διοικητικές συμβάσεις. Το γεγονός ότι με την κύρωση των συμβάσεων αυτών με τυπικό νόμο αποδυναμώνονται οι διατάξεις του ν. 2289/1995, αφού έτσι είναι δυνατό να συμφωνηθεί όρος αντίθετος με όσα προβλέπονται σε αυτές, ώθησε μέρος της θεωρίας να μη διστάσει να χαρακτηρίσει τις διατάξεις του ν. 2289, που αρχικά έχουν χαρακτήρα αναγκαστικού δικαίου, ότι με την πρακτική αυτή έχει καταστεί ο νόμος 2289 «ενδεικτικός»⁴⁹, όταν η Διοίκηση μπορεί στην πράξη να διαπραγματεύεται και να υπογράφει όρους, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του Ν. 2289/1995 ή άλλων ειδικών ή γενικών κανόνων, ακόμη και αν οι ειδικοί όροι της σύμβασης αφορούν αναγκαστικού δικαίου διατάξεις, όπως είναι οι διατάξεις περί της φορολογικής υποχρέωσης, των αρ. 8 και 9 του εν λόγω νόμου. Τα έννομα αποτελέσματα διατάξεων που αποτελούν όρους

⁴⁸ Βλ. ΚΟΣΜΙΔΗ, ΝοΒ 60 (2012), 792.

⁴⁹ Βλ. σχετικά ΑΝΔΡΙΑΝΕΣΗ, Α.Μ., ό.π. (supra σημ. 45), σελ 378.

σύμβασης που κυρώθηκαν με τυπικό νόμο συγκρινόμενα με διατάξεις αντίθετες άλλων γενικότερων νόμων απασχόλησε πρόσφατα και τη νομολογία, καταλήγοντας πως το κύριο έννομο αποτέλεσμα των νομικών πράξεων (αρχικής συμφωνίας και κύρωσης αυτής με νόμο), αφορά στην εκ μέρους των ιδιωτών απόκτηση δικαιώματος μονοπωλιακής εκμετάλλευσης μέρους ενός οικονομικού τομέα, πράγμα που δεν θα ήταν νομικώς επιτρεπτό να γίνει χωρίς τυπικό νόμο⁵⁰. Έτσι, η χωρίς αυξημένη τυπική ισχύ διάταξη, μπορεί να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί με διάταξη σύμβασης που κυρώθηκε με νεότερο νόμο και να αποκλεισθεί έτσι κάποιο δικαίωμα άσκησης από τα συμβληθέντα μέρη, «αρκεί τούτο να προκύπτει ρητώς ή έστω σιωπηρώς πλην όμως σαφώς»⁵¹.

⁵⁰ ⁵⁰ Βλ. σχετικά απόφαση ΑΠ 61/2016 (Α' Δημοσίευση Νόμος). Αν και η εν λόγω απόφαση αναφέρεται στην παρούσα προκειμένου να αναδειχθούν ζητήματα που δύναται να προκύψουν λόγω της κύρωσης με τυπικό νόμο όλων των συμβάσεων μίσθωσης που έχουν συναφθεί για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, ωστόσο η προϋπόθεση που τίθεται στο σκεπτικό της εν λόγω απόφασης, περί απόκτησης μονοπωλιακού δικαιώματος έπειτα μόνον από την κύρωση της σύμβασης με νόμο, μπορεί να αποτελέσει τον αντίλογο για την περίπτωση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, καθώς κατά τις διατάξεις του Ν. 2289/1995 η μονοπωλιακή εκμετάλλευση αναγνωρίζεται ρητώς για τα δικαιώματα αυτά εντός της Συμβατικής Περιοχής και της Περιοχής Εκμετάλλευσης, αποδυναμώνοντας την ανάγκη κύρωσης με τυπικό νόμο.

⁵¹ Βλ. σχετικά απόφαση ΑΠ 61/2016 (Α' Δημοσίευση Νόμος). Ειδικότερα, κατά το σκεπτικό της εν λόγω απόφασης «Περαιτέρω, κατά το άρθρο 2 ΑΚ, ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική δύναμη και διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά. Από τη διάταξη αυτή σαφώς προκύπτει, ότι η κατάργηση νόμου με άλλο νόμο είναι είτε ρητή (άμεση) είτε σιωπηρή (έμμεση). Ρητή κατάργηση υπάρχει όταν ο νεότερος νόμος περιέχει ειδική διάταξη για κατάργηση του παλαιότερου νόμου. Σιωπηρή κατάργηση υπάρχει όταν από την έννοια του περιεχομένου του προκύπτει κατά τρόπο σαφή, ότι ο νεότερος αυτός νόμος έχει σκοπό την κατάργηση του προγενέστερου αντιθέτου προς αυτόν νόμου, όπως συμβαίνει όταν ο νεότερος νόμος ρυθμίζει το ίδιο θέμα κατά τρόπο αντίθετο και ασυμβίβαστο προς την ρύθμιση του παλαιότερου νόμου.... Στην περίπτωση αυτή, η διατήρηση ή η εφαρμογή του ενός αποκλείει την εφαρμογή του άλλου νόμου, οπότε ο νεότερος νόμος καταργεί τον παλαιό. Εξάλλου, κατά το άρθρο 46 ΕισΝΚΠολΔ "οι διατάξεις συμβάσεων για διαιτησία διαφορών ιδιωτικού δικαίου που είναι κυρωμένες με νόμο, εξακολουθούν να ισχύουν, όπως και οι διατάξεις των νόμων που τις τροποποιούν ή τις συμπληρώνουν. "... Ειδικά, όταν συμβαλλόμενο είναι το Ελληνικό Δημόσιο, πλέον των όσων προαναφέρθηκαν, πρέπει να λεχθεί ότι η εκ των προτέρων παραίτηση αυτού από την άσκηση ενδίκου βοηθήματος ή ενδίκου μέσου, δυνάμει σχετικού συμβατικού όρου που κυρώθηκε νομοθετικά, για να είναι έγκυρη και να επιφέρει έννομα αποτελέσματα, επιβάλλεται από τον νόμο να διατυπώνεται ρητά και ουδέποτε μπορεί να συναχθεί σιωπηρώς (πρβλ ΑΠ 1532/2009). Τούτο σαφώς συνάγεται από τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 ν. 3086/2002 "περί Οργανισμού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.... Συνεπώς αυτή θα ήταν ισχυρή μόνον σε περίπτωση παράβασης ουσιαστικών ή δικονομικών διατάξεων και όχι στην περίπτωση παράβασης όρων και περιορισμών του ίδιου του κυρωτικού της νόμου. Ούτε μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο ειδικός νόμος που κύρωσε την ένδικη συμφωνία και περιέλαβε διατάξεις και όρους για χάρη της ταχύτητας της διαιτητικής διαδικασίας.

Σκωπτικά υποδέχθηκε η θεωρία και την επιμονή του Ελληνικού Δημοσίου των συμβάσεων μίσθωσης για την παραχώρηση των δικαιωμάτων αυτών, αποφεύγοντας τον τύπο της σύμβασης διανομής της παραγωγής, παρά το γεγονός ότι και οι δύο τύποι συμβάσεων προβλέφθηκαν από τον νομοθέτη ήδη από το 1976 με τον ν. 468⁵². Η θεωρία αναφέρεται στην ελληνική «νομική συμβατική παράδοση»⁵³ ως εκδήλωση του, κατά κύριο λόγο πολιτικού, φόβου του Ελληνικού Δημοσίου να αναλάβει τον επιχειρηματικό κίνδυνο που συνεπάγεται η σύμβαση διανομής της παραγωγής, κατά την οποία το Δημόσιο είναι ο Εργοδότης, παρά το γεγονός ότι αυτός ο συμβατικός τύπος θα σήμαινε πολύ μεγαλύτερα για τη χώρα οικονομικά οφέλη. Αντίθετα, η διεθνής συμβατική πρακτική από οικονομικά εύρωστες-ή πολιτικά σταθερές- χώρες τείνει στην ανάληψη του επιχειρηματικού κινδύνου από το Δημόσιο συμμετέχοντας το ίδιο στην άσκηση των εν λόγω δραστηριοτήτων στον τομέα των υδρογονανθράκων. Οι άλλοτε ή και μέχρι σήμερα ισχυρές οικονομίες της Ασίας (Κίνα, Ινδονησία, Φιλιπίνες και Σαουδική Αραβία) και της Λατινικής Αμερικής (Μεξικό, Βενεζουέλα και Εκουαδόρ) επιλέγουν τον ρόλο του «επιχειρηματία», του ερευνητή και παραγωγού, συμμετέχοντας ως επί το πλείστον στις κοινοπραξίες των αναδόχων, και αποκτώντας έτσι την ολική ή μερική κυριότητα των κοιτασμάτων κατά το ποσοστό συμμετοχής τους στην παραγωγή, και κερδίζοντας τη δυνατότητα να διεκδικήσουν μεγαλύτερα κέρδη από τη διαχείριση των κοιτασμάτων αυτών.

θυσιάζει ακόμη και την ανάγκη συμμόρφωσης της διαδικασίας αυτής με τους όρους και τους περιορισμούς που καθορίζει και περιέχει ο κυρωτικός νόμος».

⁵² Θυμίζεται ότι αν και στον νόμο 3948/1959 δεν προβλεπόταν σύμβαση διανομής, ωστόσο εκτός από τη σύμβαση μίσθωσης, προβλεπόταν η δυνατότητα άσκησης των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δι' αυτεπιστασίας, δηλαδή η άσκηση αυτών με δαπάνες του Δημοσίου και με την δυνατότητα ανάθεσης μελετών και έργων σε τρίτο με απευθείας ανάθεση ή μειοδοτική δημοπρασία.

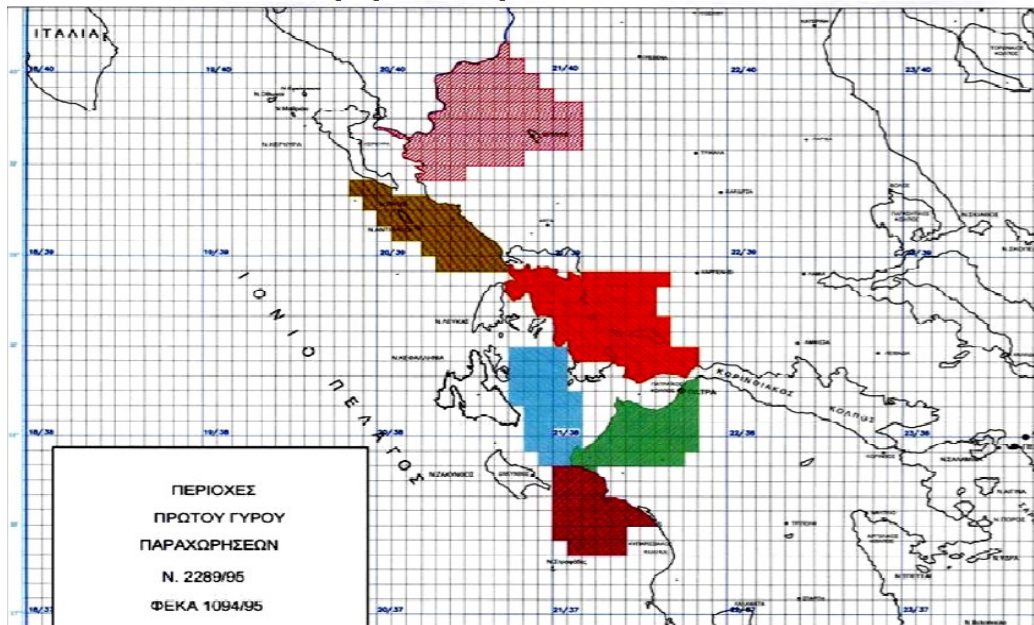
⁵³ Βλ. ΚΕΛΕΜΕΝΗΣ,Γ., ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΥ Λ., «Μίσθωμα, Αποζημιώσεις και λοιπά ανταλλάγματα στη σύμβαση παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 308-309

4.2.α. Ειδικότερα οι συμβάσεις του 1ου γύρου αδειοδοτήσεων για «Κατάκολο», «Πατραϊκό Κόλπο (Δυτικά)» και «Ιωάννινα». Μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές.

Έπειτα από τη με αριθμό Δ1/Α/33 (ΦΕΚ Β' 76/2012) απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ με την οποία εκκινήθηκε διαγωνιστική διαδικασία ανοικτής πρόσκλησης (open door), όπως αυτή προβλέπεται στο αρ. 2 παρ. 17 περ. γ του ν. 2289/1995, αναδείχθηκαν οι τελικοί ανάδοχοι –μισθωτές για τις Περιοχές στο Κατάκολο, στον Πατραϊκό Κόλπο και στα Ιωάννινα. Και οι τρεις συμβάσεις συνομολογήθηκαν και υπογράφηκαν στην Αθήνα την ίδια ημέρα, την 14 Μαΐου 2014. Λόγω της κύρωσης της κάθε σύμβασης με τυπικό νόμο, εντάσσονται και αυτές στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Οι παραχωρηθείσες περιοχές με τις ανωτέρω συμβάσεις απεικονίζονται στη εικόνα 1, κατωτέρω.

Περιοχές πρώτου γύρου παραχωρήσεων σύμφωνα με το Ν. 2289/95

Εικόνα 1. Υπό παραχώρηση περιοχές πρώτου γύρου

Έτσι, (α) η σύμβαση μίσθωσης που αφορά στη συμβατική θαλάσσια περιοχή στο Κατάκολο, συνήφθη μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των συμπραττούντων εταιριών «Energean Oil & Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Α.Ε. Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων» και της «Trajan Oil & Gas Ltd»⁵⁴ και κυρώθηκε με τον Ν. 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/2014), (β) η σύμβαση μίσθωσης που αφορά στη συμβατική θαλάσσια περιοχή στον Πατραϊκό Κόλπο (Δυτικά), συνήφθη μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των συμπραττούντων εταιριών «Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.», της «Edison International S.p.A.»⁵⁵, και της «Petroceltic Resources plc»⁵⁶, και κυρώθηκε με τον Ν. 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/2014), και (γ) η σύμβαση μίσθωσης που αφορά στη συμβατική χερσαία περιοχή Ιωαννίνων, συνήφθη μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των συμπραττούντων εταιριών «Energean Oil & Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Α.Ε. Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων» και της «Petra Petroleum Inc.»⁵⁷ και κυρώθηκε με τον Ν. 4300/2014 (ΦΕΚ Α' 222/2014).

Κατά την επισκόπηση των τριών αυτών συμβάσεων ο αναγνώστης εξ αρχής διαπιστώνει ότι, παρόλο που πρόκειται για συμβάσεις με διαφορετικούς σε κάθε μία αναδόχους, η διάρθρωση των όρων και το περιεχόμενο αυτών είναι σχεδόν ταυτόσημοι. Πιο συγκεκριμένα και αναφορικά με τη διάρθρωση των όρων παρατηρείται ότι στην εισαγωγή αυτών τίθενται οι απαραίτητοι για την ερμηνεία των όρων της σύμβασης ορισμοί όπως επίσης και προοίμιο στο οποίο γίνονται οι ίδιες παραδοχές και αφορούν στους λόγους που απαιτήθηκε η κατάρτιση της εν λόγω σύμβασης. Η λοιπή διάταξη των άρθρων των συμβάσεων έχει ως εξής επιχειρώντας να εντάξουμε σε «ομάδες» κανόνων:

Οι γενικοί όροι που αφορούν στον «κορμό» της σύμβασης περιλήφθηκαν στο άρθρο 1 (αντικείμενο και βασικά χαρακτηριστικά της σύμβασης), στο άρθρο 2 (διάρκεια του Σταδίου Ερευνών), στο άρθρο 7 (διαδικασία γνωστοποίησης σε

⁵⁴ Πρόκειται για μία νεοσυσταθείσα εταιρία, που εδρεύει στη Μ. Βρετανία, η οποία ιδρύθηκε το έτος 2010 με σκοπό την έρευνα υδρογονανθράκων στην κεντρική και νότια Ευρώπη. (<http://www.trajanresources.com/>)

⁵⁵ Ιδρύθηκε το έτος 1884 κατέχοντας μεγάλη εμπειρία στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου και εδρεύει στο Μιλάνο Ιταλίας. (<http://www.edison.it/>)

⁵⁶ Πρόκειται για εταιρία που διαχειρίζεται ενεργειακά έργα στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αφρική, εδρεύει στη Μ. Βρετανία (<http://www.petroceltic.com>)

⁵⁷ Εδρεύει στο Houston Texas των Η.Π.Α. (www.petraoilco.com)

περίπτωση ανακάλυψης υδρογονανθράκων), στο άρθρο 8 (διάρκεια του Σταδίου Εκμετάλλευσης), στο άρθρο 13 (υπολογισμός και καταβολή μισθώματος), στο άρθρο 14 (φορολογία εισοδήματος του Μισθωτή), στο άρθρο 15 (λοιπά συμβατικά ανταλλάγματα καταβλητέα από τον Μισθωτή), στο άρθρο 16 (τρόπος υπολογισμού της αξίας των υδρογονανθράκων) και στο 20 (δυνατότητα μεταβίβασης δικαιωμάτων του Μισθωτή σε τρίτο). Στα άρθρα 21, 24, 26, 29 και 30 ρυθμίζονται ειδικές περιπτώσεις που διέπουν την προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης, και συγκεκριμένα η κατά καλή πίστη εκπλήρωση των σκοπών της σύμβασης και των διατάξεων αυτής, οι περιπτώσεις κήρυξης του Μισθωτή έκπτωτου, οι περιπτώσεις συνδρομής γεγονότος ανωτέρας βίας, οι περιπτώσεις τροποποίησης των όρων της σύμβασης και το δίκαιο που τη διέπει.

Σε δεκατρία άρθρα κάθε σύμβασης περιλήφθηκαν κατά τρόπο ρητό υποχρεώσεις και δικαιώματα των συμβαλλόμενων Μερών. Ειδικότερα, οι υποχρεώσεις του Μισθωτή περιλήφθηκαν στα άρθρα 3, 5, 7, 9, 12, 17 και 18, όπου γίνεται διάκριση των υποχρεώσεων του αναδόχου σε κάθε Στάδιο (Έρευνας και Εκμετάλλευσης, όπως επίσης και στο ενδιάμεσο της ανακάλυψης εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος υδρογονανθράκων), υποχρεώσεις υποβολής ετήσιων προγραμμάτων εργασιών και προϋπολογισμού, παροχής πλήρους πληροφόρησης του Εκμισθωτή και ειδικότερων γνωστοποιήσεων αναφορικά με τις εργασίες έρευνας αλλά και παραγωγής και μέτρησης των ανακαλυφθέντων υδρογονανθράκων, η υποχρέωση τήρησης όλων των περιβαλλοντικών διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης και μέσα σε αυτά και της υποχρέωσης του Μισθωτή να πωλεί στο Δημόσιο παραχθέντες υδρογονάνθρακες σε περίπτωση πολέμου ή άλλων περιστάσεων έκτακτης ανάγκης. Στα άρθρα 6, 10, 25 και 27 ρυθμίστηκαν τα δικαιώματα του Μισθωτή, για το δικαίωμά του παραίτησης κατά το στάδιο έρευνας και παράδοσης –επιστροφής της Συμβατικής Περιοχής, πρόσληψης τρίτων εργολάβων και υπεργολάβων για την εκτέλεση κάθε απαιτούμενου έργου καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, όπως επίσης και σε ποιες περιπτώσεις αναστέλλονται οι υποχρεώσεις του. Στο άρθρο 22 συμφωνήθηκαν τα δικαιώματα του Εκμισθωτή και στο άρθρο 19 παρατέθηκαν υποχρεώσεις αμφοτέρων των Μερών για τα ζητήματα τήρησης αρχείου, σύνταξης αναφορών και διενέργειας επιθεωρήσεων δεδομένων.

Ιδιαίτερης σημασίας για την εξέλιξη των συμβάσεων αποτελούν και τα άρθρα 4 και 23 στα οποία ρυθμίζεται ο τρόπος επίλυσης διαφορών που θα ανακύψουν κατά την εκτέλεση των Εργασιών Πετρελαίου⁵⁸. Σύμφωνα με τα άρθρα αυτά, συμφωνείται μεν η παραπομπή των διαφορών σε διαιτησία, όπου η διαδικασία θα διέπεται από τους κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου και η απόφαση που θα εκδοθεί από την πλειοψηφία των διαιτητών θα είναι οριστική και δεσμευτική, ωστόσο η προσφυγή στη διαιτησία δεν τίθεται ως πρωταρχική ή μόνη επιλογή, αλλά κατ' ουσίαν ως εξαιρετική ή ως δεύτερος βαθμός κρίσης. Τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν σε περίπτωση που ανακύψει μεταξύ τους διαφορά να απευθύνουν τη διαφορά αυτή στο Αποκλειστικό Εμπειρογνώμονα. Ο Αποκλειστικός Εμπειρογνώμονας διορίζεται, *επιλέγεται*, από τον Εκμισθωτή, και καλείται να διευθετήσει τη διαφορά λαμβάνοντας υπόψη τους όρους αναφοράς που θα προτείνει κάθε Μέρους⁵⁹. Την απόφαση οφείλει να εκδώσει εντός 60 ημερολογιακών ημερών από την αποδοχή του διορισμού του και αυτή είναι κατ' αρχήν οριστική και δεσμευτική έναντι των Μερών⁶⁰. Όλα τα ανωτέρω ρυθμίζονται από το άρθρο 23. Ωστόσο, κρίθηκε ορθότερο κατά την ομαδοποίηση των άρθρων να ενταχθεί στην κατηγορία των διατάξεων που αφορούν στην επίλυση διαφορών και το άρθρο 4 σύμφωνα με το οποίο τα Μέρη συμφώνησαν να συστήσουν εξαμελή τεχνική συμβουλευτική επιτροπή. Οι αρμοδιότητες αυτής της επιτροπής περιλήφθηκαν στην υποπαράγραφο 4.4 και περιορίστηκαν σε επτά. Κάθε μία από αυτές τις αρμοδιότητες συνδέεται με επιμέρους υποχρεώσεις του Μισθωτή που ρυθμίζονται σε άλλα άρθρα της σύμβασης την τήρηση των οποίων υποχρεώσεων η εξαμελής τεχνική επιτροπή αναλαμβάνει να επιβλέπει, να εξετάζει και να ελέγχει. Επίσης, όμως η εν λόγω επιτροπή οφείλει να συνεδριάζει σε τακτικό χρόνο (τουλάχιστον μία φορά το τρίμηνο, αρ. 4.5) και να εκδίδει αποφάσεις με ομόφωνη μόνον ψήφο (αρ. 4.9). Εάν δεν καταστεί εφικτή η ομόφωνη απόφαση, ούτε με τη συμμετοχή των

⁵⁸ Όπου «Εργασίες Πετρελαίου» κατά τον ορισμό που ρητώς συμφωνείται στην εισαγωγή των συμβάσεων σημαίνει τις Εργασίες Έρευνας ή τις Εργασίες Εκμετάλλευσης.

⁵⁹ Αρ. 23.1 περ. (α), (γ) και (δ).

⁶⁰ Αρ. 23.1 περ. (ε) «Με την εξαίρεση των περιπτώσεων απάτης ή προδήλου σφάλματος, η απόφαση του Αποκλειστικού Εμπειρογνώμονα είναι οριστική και δεσμευτική έναντι των Μερών και λαμβάνεται εντός τριάντα (30) Ημερολογιακών Ημερών μετά τη λήξη της Περιόδου Υποβολής. Η απόφαση του Αποκλειστικού Εμπειρογνώμονα δύναται να παραπεμφθεί σε διαιτησία μέσω προσφυγής επί νομικού και όχι επί πραγματικού ζητήματος...»

συμβαλλόμενων μερών, τότε το ζήτημα θα πρέπει να παραπεμφθεί στον Αποκλειστικό Εμπειρογνώμονα για οριστική διευθέτηση (αρ. 4.10).

Όλα τα ανωτέρω ισχύουν και για τις τρεις συμβάσεις του 1^{ου} Γύρου Αδειοδοτήσεων και είναι προφανής η ομοιότητα μεταξύ αυτών. Μόνον πέντε είναι οι διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ των δύο συμβάσεων και οι περισσότερες εξ αυτών εξηγούνται από τις ιδιομορφίες του αναληφθέντος από τον κάθε Μισθωτή έργου αναφορικά με τις γεωλογικές και γεωφυσικές διαφορές της υπό Έρευνας Συμβατικής Περιοχής, αφού οι δύο συμβάσεις αφορούν σε θαλάσσια περιοχή και η μία σε χερσαία έχοντας σε κάθε μία διαφορετικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τις εργασίες αναζήτησης. Έτσι, η πρώτη διαφορά αφορά στο άρθρο 2 σχετικά με τη συνολική διάρκεια του σταδίου των ερευνών και τη διάκρισή του σε φάσεις, όπου η σύμβαση για το Κατάκολο περιορίζεται σε δύο φάσεις συνολικής διάρκειας πέντε ετών, ενώ η σύμβαση για τον Πατραϊκό Κόλπο και τα Ιωάννινα, υποδιαιρούν το στάδιο αυτό σε τρεις φάσεις συνολικής διάρκειας η πρώτη οκτώ ετών και η δεύτερη επτά. Είναι σαφές πως το γεγονός ότι αφορά σε διαφορετικό έργο (project) συνεπάγεται πως και η δεσμευθείσα επένδυση για τις εργασίες έρευνας θα παρουσιάζει διαφορές. Ομοίως διαφορές ως προς τα ποσοστά εντοπίζονται στην κλιμάκωση του προσδιορισμού του μισθώματος για τη σύμβαση που αφορά στον Πατραϊκό Κόλπο, καθώς στις άλλες δύο συμβάσεις τα ποσοστά για τον προσδιορισμό του συμφωνηθέντος μισθώματος είναι όμοια. Διαφοροποίηση μεταξύ των συμβάσεων υπάρχει και στο άρθρο 15 στο οποίο προσδιορίζονται οι αποζημιώσεις, και συγκεκριμένα ο στρεμματικός φόρος, καθώς επίσης και τα πρόσθετα ανταλλάγματα και πάλι ως προς τα ποσά, καθώς ως προς το είδος των ανταλλαγμάτων που συμφωνούνται και πάλι διαπιστώνεται ταύτιση.

4.2.β. Αποκλίσεις των συμβάσεων από τις διατάξεις του Ν. 2289/1995

Κατ' αρχήν, ο ν. 2289/1995, όπως ισχύει και ίσχυε και κατά τον χρόνο σύναψης των εξεταζομένων συμβάσεων, αφήνει μεγάλα περιθώρια ελευθερίας στους όρους που δύναται να περιληφθούν σε σύμβαση. Από τη μία, όπως ανωτέρω εκτέθηκε, διαπιστώσαμε την πλήρη ταύτιση μεταξύ των συναφθέντων κατά τον 1^ο γύρο

αδειοδοτήσεων συμβάσεων. Ωστόσο, από την άλλη, δεν θα καταγράψουμε το ίδιο συμπέρασμα, εάν εξετάσουμε συγκριτικά τις διατάξεις του ν. 2289/1995 με τους όρους των εν λόγω συμβάσεων. Μία τέτοια συγκριτική μελέτη θα μας οδηγήσει στο να διαγνώσουμε σε ποια σημεία οι συμβάσεις συμμορφώνονται με το κοινό δίκαιο των υδρογονανθράκων και σε ποια αποκλίνουν από αυτό.

Σε πολλά σημεία του περιεχομένου των συμβάσεων γίνεται αναφορά στον Ν. 2289/1995, είτε παραπέμποντας σε αυτόν, είτε όμως αποκλείοντας την εφαρμογή του. Αναλυτικότερα, αναφορικά με το αντικείμενο της σύμβασης που περιλήφθηκε στις εν λόγω συμβάσεις κατ' αρχήν εντοπίζεται η συμμόρφωση του όρου με τον ν. 2289/1995. Η συμφωνία περί του αποκλειστικού και ακατάσχετου χαρακτήρα των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης που περιλήφθηκε στους όρους 1.1 και 10.1 των συμβάσεων, είναι σε απόλυτη αρμονία με τις ρυθμίσεις των διατάξεων του αρ. 2 παρ. 22 και 30 του ν. 2289/1995. Εντούτοις, στον όρο 10.6 των συμβάσεων περιλήφθηκε ρήτρα με την οποία, κατά παρέκκλιση του νόμου, επεκτείνει υπέρ του μισθωτή τον αποκλειστικό χαρακτήρα, όχι μόνο στο δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης, αλλά και στο δικαίωμα αναζήτησης υδρογονανθράκων, «*Ουδεμία κρατική αρχή θα χορηγεί σε οποιοδήποτε τρίτο άδειες αναζήτησης Υδρογονανθράκων στη Συμβατική Περιοχή (ή οποιοδήποτε μέρος αυτής) για τη συλλογή σεισμικών και άλλων δεδομένων με σκοπό την αξιολόγηση του δυναμικού σε πετρέλαιο και αέριο χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του Μισθωτή*»⁶¹.

Μία ακόμη σημαντική απόκλιση των συμβάσεων από τα όσα προβλέπει ο νόμος 2289/1995 αφορά και στα συμβαλλόμενα μέρη, όπως και ανωτέρω επισημάνθηκε, αφού κατά το αρ. 2 παρ. 17 του νόμου, στην υπογραφή συμβάσεων παραχώρησης το Ελληνικό Δημόσιο εκπροσωπείται από την Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε. που ενεργεί ως άμεσος αντιπρόσωπος αυτού, ωστόσο στις υπό εξέταση συμβάσεις το Δημόσιο εκπροσώπησε ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Η κύρωση των συμβάσεων με τυπικό νόμο εξασφάλισε την εγκυρότητα των συμβάσεων και έλυσε οποιοδήποτε θέμα νομιμότητας αυτών.

Στα ζητήματα που αφορούν στη συμβατική διάρκεια, διαπιστώνεται στο γενικότερο πλαίσιο η συμμόρφωση των διατάξεων των συμβάσεων με όσα προβλέπει

⁶¹ Βλ. ΚΟΣΜΙΔΗΣ ό.π., (supra σημ. 32), σελ. 258-262

ο νόμος περί υδρογονανθράκων. Έτσι, η συμφωνηθείσα διάρκεια τόσο του σταδίου ερευνών όσο και του σταδίου εκμετάλλευσης υπακούουν στα όρια που θέτει ο νόμος, έως 7 έτη για χερσαία περιοχή, έως 8 για θαλάσσια για το στάδιο ερευνών και διάρκεια 25 ετών του σταδίου εκμετάλλευσης με δυνατότητα δύο παρατάσεων διάρκειας πέντε ετών εκάστη (αρ. 5 παρ. 1 και αρ. 5 παρ. 8 του ν. 2289/1995, και όροι 2.2, 2.3, 8.1 των συμβάσεων). Μία μόνη παρέκκλιση εισάγεται με τον όρο του άρθρου 27 των συμβάσεων σύμφωνα με την οποία είναι δυνατή χρονική παράταση και σε περίπτωση της αναστολής του σταδίου ερευνών.

Σημαντική παρέκκλιση από τις διατάξεις του νόμου, και μάλιστα λειτουργούσα σε βάρος του Εκμισθωτή-Δημοσίου, αποτελεί ο όρος που περιλήφθηκε στις περιπτώσεις παραβάσεων υποχρεώσεων και κήρυξης έκπτωτου του Μισθωτή που έχει ως έννομη συνέπεια την πρόωρη λύση της σύμβασης. Συγκεκριμένα, στον όρο του άρθρου 21.2 συμφωνείται ότι *«Ο Εκμισθωτής συνομολογεί ότι δεν θα ασκήσει το δικαίωμά του να κηρύξει το Μισθωτή έκπτωτο των δικαιωμάτων του κατά την παρούσα Σύμβαση που του παρέχεται εκ του Νόμου περί Υδρογονανθράκων στις περιπτώσεις του Άρθρου 10 παρ. 8 και 9 του Νόμου περί Υδρογονανθράκων, παρά μόνο εάν...»*. Οι παράγραφοι 8 και 9 του άρθρου 10 του ν. 2289/1995, αναγνώριζαν στον Εκμισθωτή-Δημόσιο το δικαίωμα με μόνη έγγραφη δήλωσή του να κηρύξει έκπτωτο τον Ανάδοχο όταν αυτός υπαίτια δεν εκπλήρωνε ουσιώδεις υποχρεώσεις του που αφορούσαν στην τήρηση προγραμμάτων ερευνών, μελετών, ανάπτυξης και παραγωγής, καθώς και στην υποχρέωση του Αναδόχου να μεταφέρει υδρογονάνθρακες του Εκμισθωτή με τους αγωγούς του στην περίπτωση που ο τελευταίος αιτηθεί προς τούτο. Το νομοθετικά αυτό αναγνωρισμένο δικαίωμα του Εκμισθωτή που αποτελεί και βασική ρήτρα για την διασφάλιση τήρησης των ουσιωδών υποχρεώσεων του Αναδόχου, αφού η τήρηση των ως άνω προγραμμάτων διασφαλίζουν την προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης, αποκλείστηκε ή επιεικέστερα περιορίστηκε σημαντικά με τον όρο του άρθρου 21.2 των συμβάσεων, αφού προκειμένου να κηρυχθεί έκπτωτος ο Μισθωτής, προβλέπεται η συνδρομή προϋποθέσεων στο πρόσωπο του Εκμισθωτή και η τήρηση από αυτών προθεσμιών που ξεπερνούν ακόμη και τις προβλεπόμενες στη σύμβαση προθεσμίες για επίλυση

των διαφορών. Αποτέλεσμα αυτού είναι ουσιαστικά να ατονεί το δικαίωμα του Εκμισθωτή να κηρύξει έκπτωτο τον Μισθωτή.

Τέλος, πρέπει απαρέγκλιτα να γίνει αναφορά στον όρο του άρθρου 14 των συμβάσεων που αφορά στη φορολογία, η οποία έχει γεννήσει πολλά ερωτηματικά αναφορικά με το, εάν υπακούει στις επιταγές του Συντάγματος. Το άρθρο 14 των συμβάσεων, το περιεχόμενο του οποίου ταυτίζεται απολύτως και στις τρεις συμβάσεις, ρυθμίζει το φορολογικό καθεστώς στο οποίο θα υπαχθούν οι Μισθωτές κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης- παραγωγής υδρογονανθράκων στις Περιοχές Εκμετάλλευσης. Παρατηρώντας τις ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις θα διαπιστώσουμε ότι οι φορολογικές υποχρεώσεις στα κύρια σημεία τους ταυτίζονται με τα όσα στο άρθρο 8 και 9 ρυθμίζει ο νομοθέτης στον νόμο 2289/1995. Συγκεκριμένα, και στο άρθρο 14.1 των συμβάσεων συστήνεται ως μόνη φορολογική υποχρέωση των Μισθωτών η καταβολή φόρου εισοδήματος με συντελεστή 20% επί καθαρού φορολογητέου εισοδήματός του, και η καταβολή περιφερειακού φόρου ποσοστού 5%. Ωστόσο, οι συμβαλλόμενοι περιέλαβαν στη σύμβασή τους την *απαγόρευση* εφαρμογής μεταξύ τους των διατάξεων των άρθρων 8 και 9 του νόμου 2289/1995, με μόνη εξαίρεση την εφαρμογή της παραγράφου 5 του αρ. 8 του νόμου, που αφορά στον τρόπο προσδιορισμού του τύπου και της δήλωσης για τον φόρο εισοδήματος με απόφαση των αρμοδίων Υπουργών Οικονομικών και ΠΕΚΑ⁶².

Ο αποκλεισμός εφαρμογής γενικού φορολογικού κανόνα, όπως είναι τα άρθρα 8 και 9 του νόμου 2289/1995, με άρθρο σύμβασης δεν είναι αποδεκτός από το ελληνικό δικαίκο σύστημα. Ωστόσο, το γεγονός ότι οι συμβάσεις κυρώθηκαν με τυπικό νόμο, κατ' αρχήν φαίνεται να επιτρέπεται από την ελληνική έννομη τάξη, παρά το γεγονός ότι η θεωρία έχει εκφράσει τον προβληματισμό της για το ζήτημα που ανακύπτει, του κατά πόσο συνταγματικά ανεκτό μπορεί να είναι η τροποποίηση, ή αντικατάσταση γενικού φορολογικού κανόνα από έναν ατομικό νόμο. Ειδικότερα, όπως αναφέραμε και στο κεφάλαιο που αφορούσε στις διατάξεις του νόμου 2289/1995, με το άρθρο 8

⁶² Το άρθρο 14 των υπό εξέταση συμβάσεων ξεκινά ως εξής: «Το φορολογικό καθεστώς της παρούσας Σύμβασης ρυθμίζεται αποκλειστικά από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, μη εφαρμοζομένων των άρθρων 8 και 9 του ν. 2289/1995 (ΦΕΚ 27 Α'), με εξαίρεση την παρ. 5 του άρθρου 8 και τις παρ. 10 και 11 του άρθρου 9 του ίδιου νόμου».

του νόμου, θεσπίστηκε μία φορολογική υποχρέωση θέτοντας τη νομική βάση επιβολής του φόρου και ορίζοντας τα βασικά του στοιχεία, όπως αυτά απαιτεί η διάταξη του αρ. 78 παρ. 1 του Συντάγματος⁶³. Ο φόρος δε, αυτός λόγω του ότι επιβάλλεται χωριστά για το εισόδημα που προέρχεται από κάθε σύμβαση που συνάπτει ο ανάδοχος, χαρακτηρίζεται ως ειδικός φόρος. Με τον αποκλεισμό εφαρμογής των φορολογικών διατάξεων του νόμου 2289/1995 στις υπό εξέταση συμβάσεις, οι αντισυμβαλλόμενοι Μισθωτές πέτυχαν την αυτοτελή φορολογική τους υποχρέωση και μάλιστα χωρίς αυτή να βασίζεται σε τυπικό νόμο, όπως ρητώς απαιτεί η διάταξη του αρ. 78 παρ. 1 του Συντάγματος, αλλά σε κυρωμένη ατομική διοικητική σύμβαση, οι όροι της οποίας είναι αποτέλεσμα «ιδιωτικής» διαπραγμάτευσης. Οι αντιρρήσεις που έχουν διατυπωθεί από τη θεωρία στηρίζονται ακριβώς σε αυτό το επιχείρημα, καθώς ο προβληματισμός για το κατά πόσο το άρθρο 14 των συμβάσεων συμμορφώνεται στις επιταγές του Συντάγματος, αφού «*ακόμη και στο πλαίσιο της πρακτικής της κύρωσης των διοικητικών συμβάσεων από την Βουλή, θα πρέπει ο Ν. 2289/1995 να αποτελεί τη νομική βάση είσπραξης και υπολογισμού του φόρου*⁶⁴». Πάντως η νομολογία φαίνεται ότι, όταν απασχολήθηκε με τη συνταγματικότητα ή όχι ενός τέτοιου όρου κυρωθείσας σύμβασης, έχει αποδεχθεί τελικώς την πρακτική αυτή και τη συμμόρφωσή της με το Σύνταγμα⁶⁵.

Επειδή όμως σε κάθε περίπτωση, ο νόμος αυτός επί της ουσίας είναι μία σύμβαση που προέκυψε έπειτα από διαπραγμάτευση, θα πρέπει ο ρόλος της διάταξης αυτής του άρθρου 14 να προσεγγιστεί και από τη σκοπιά των συμβάσεων, θέτοντας μόνο κάποια βασικά σημεία, καθώς το ζήτημα αυτό απαιτεί αυτοτελή έρευνα και

⁶³ Το άρθρο 78 παρ. 1 του Συντάγματος προβλέπει: 1. Κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες τους, στις οποίες αναφέρεται ο φόρος.

⁶⁴ Βλ. ΑΝΔΡΙΑΝΕΣΗ, Α.Μ., ό.π. (supra σημ. 45), σελ. 379-380

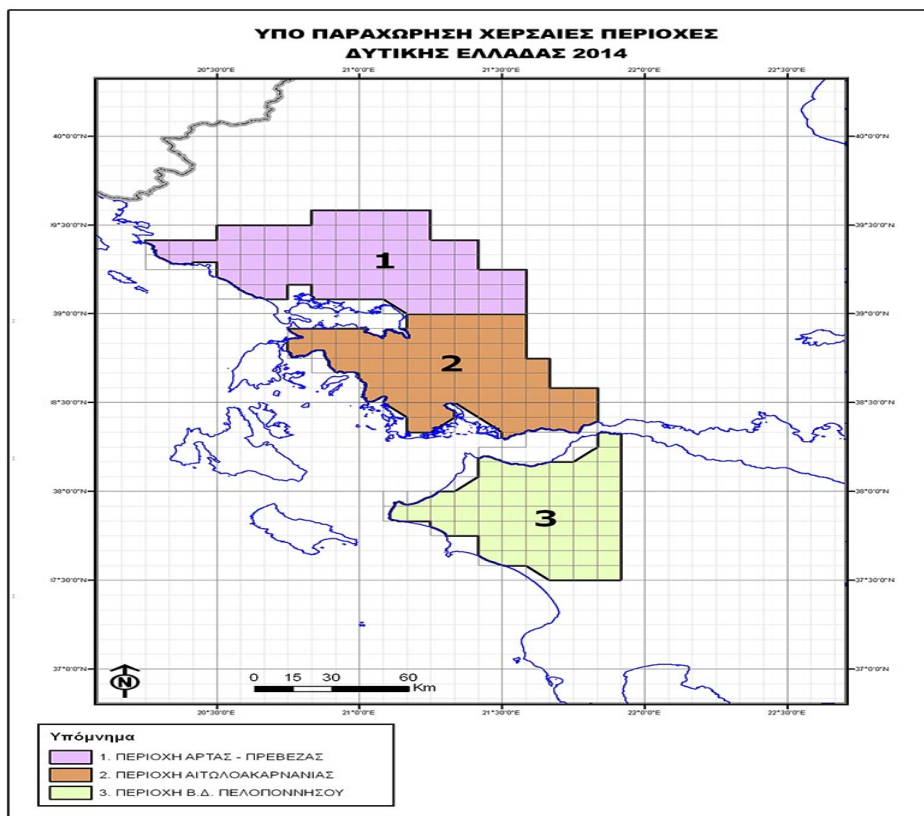
⁶⁵ Σχετική η 355/1994 ΣτΕ (Διδικ, 1995, σ. 469), κατά το σκεπτικό της οποίας έγινε δεκτό ότι «*οι εν λόγω συμβάσεις κυρώθηκαν νομοθετικά και απέκτησαν ισχύν νόμου, όπως ρητώς αναφέρεται στις κυρωτικές διατάξεις (άρθρ. μόνο παρ. 2 Ν.Δ. 4110/1960, άρθρ. 1 παρ. 1 Ν.Δ. 221/1969). Συνεπώς, μετά την κύρωση, άμεσο έρεισμα της απαλλαγής δεν είναι πλέον οι συμβάσεις αυτές, αλλά οι νομοθετικές διατάξεις που τις έχουν κυρώσει, οι ρυθμίσεις, άλλωστε, των οποίων, όπως προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές της ψηφίσεώς τους εργασίες (βλ. ιδίως την επί του Ν.Δ. 4110/1960 εισηγητική έκθεση), υπαγορεύθηκαν από λόγους δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα από την ιδιαίτερα σημασίας για την εθνική οικονομία ανάγκη δημιουργίας βιομηχανίας αλουμινίου στη χώρα*».

ανάλυση που εκφεύγει της παρούσας μελέτης. Ένα ουσιαστικό ερώτημα που ενδεχομένως να ανακύψει στον αναγνώστη είναι, αφού στην ουσία της διάταξης αυτή είναι όμοια με τη διάταξη της ρύθμισης του νόμου (αρ. 8), για ποιο λόγο περιλήφθηκε ο αποκλεισμός εφαρμογής των σχετικών διατάξεων του ν. 2289/1995. Η απάντηση βρίσκεται στους κανόνες που διέπουν το δίκαιο των επενδύσεων. Μία εκ των βασικών αναγκών των επενδυτών είναι να προστατέψουν την επένδυσή τους, όσο περισσότερο γίνεται, από μη επιθυμητές νομοθετικές αλλαγές. Με τη ρήτρα σταθεροποίησης (stabilization clause), φαίνεται οι επενδυτές να απολαμβάνουν υψηλού επιπέδου προστασία από αιφνίδια εξωτερικά γεγονότα, όπως είναι η τροποποίηση κάποιου νόμου, τα οποία πιθανολογούνται ότι δύνανται να επηρεάσουν σημαντικά επενδυτικές συμβάσεις κατά τρόπο που να αυξήσουν το ρίσκο της επένδυσής τους. Όταν μάλιστα η επένδυση απευθύνεται σε χώρα πολιτικά ασταθής ή αφερέγγυα, ή όταν το ρίσκο της επένδυσης είναι πολύ μεγάλο, τότε ο επενδυτής θα απαιτήσει τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία της επένδυσής του προκειμένου να προχωρήσει σε αυτήν.

Κατά τους λοιπούς όρους των άρθρων των συμβάσεων που αφορούν στις κύριες και παρεπόμενες υποχρεώσεις του εκμισθωτή και μισθωτή, στους όρους τροποποίησης των συμβάσεων και στο εφαρμοστέο δίκαιο, αυτοί δεν αποκλίνουν από τα όσα προβλέπει ο Νόμος περί Υδρογονανθράκων, και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί θετική η ρύθμιση των υποχρεώσεων των Μισθωτών στα άρθρα των υπό εξέταση συμβάσεων, αφού είναι πολλά τα σημεία στα οποία εξειδικεύονται περαιτέρω οι υποχρεώσεις αυτού έναντι του Εκμισθωτή –Δημοσίου.

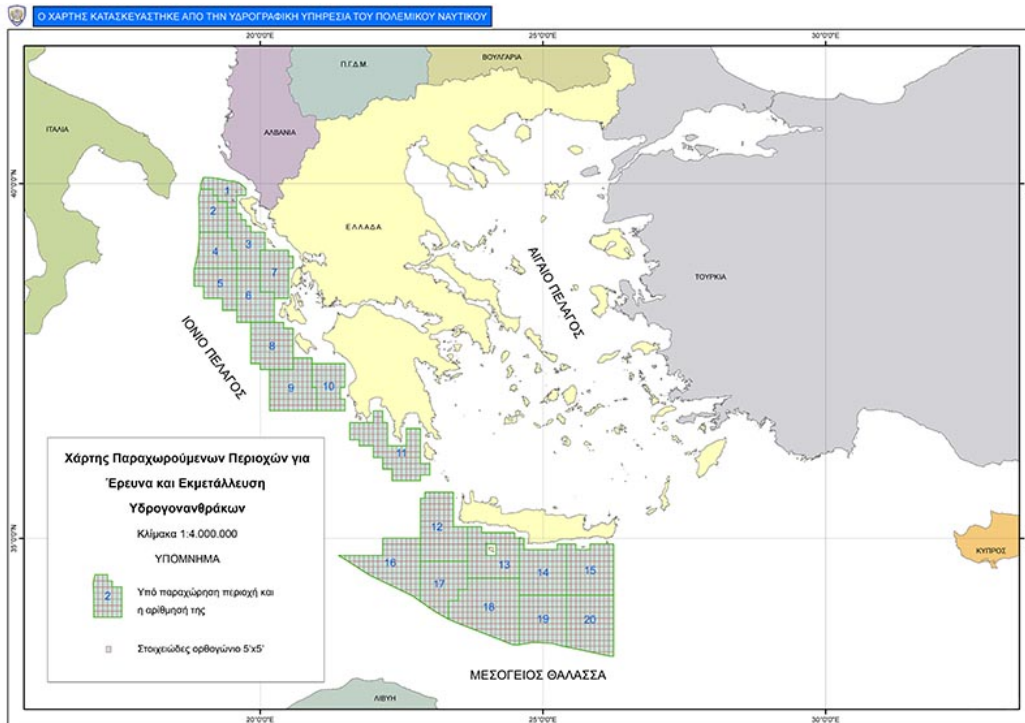
4.2.γ. 2ος Γύρος Αδειοδοτήσεων- Συμβάσεις

Στις 14-4-2014 το αρμόδιο ΥΠΕΚΑ προέβη στην προκήρυξη για την εκδήλωση ενδιαφέροντος, κατ' αρ. 2 παρ. 17 περ. β, για τρεις χερσαίες περιοχές της δυτικής Ελλάδας, «Αρτα-Πρέβεζα», «Αιτωλοακαρνανία» και «Βορειοδυτική Πελοπόννησος», όπως αυτές φαίνονται στην παρακάτω εικόνα, έπειτα από εκδήλωση ενδιαφέροντος από την εταιρία «ENEL TRADE SpA»

Εικόνα 2. Υπό παραχώρηση χερσαία οικόπεδα Δυτικής Ελλάδας

Στις 13-11-2014 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. η ανακοίνωση της Ελληνικής Δημοκρατίας του 2^{ου} Γύρου Αδειοδοτήσεων καλώντας κάθε ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο να υποβάλει αίτηση για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων για υπεράκτιες περιοχές της Δυτικής Ελλάδας και νοτίως της Κρήτης και συγκεκριμένα για 20 οικόπεδα, όπως φαίνονται στην εικόνα κατωτέρω.

Εικόνα 3. Απεικόνιση των υπό παραχώρηση περιοχών⁶⁶

Προηγουμένως, την 31-07-2014, είχε εκδοθεί προς δημοσίευση, εκτός από την πρόσκληση για τον 2^ο Γύρο και η Υπουργική Απόφαση Δ1/Α/12892 για την προκήρυξη των περιοχών αυτών παραπέμποντας στο Π.Δ. 127/1996 που καθορίζει ως είδος σύμβασης για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονοανθράκων τη σύμβαση μίσθωσης, όπως επίσης και τους όρους αυτής. Τον Νοέμβριο του 2014 η Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από το ΥΠΕΚΑ, δημοσίευσε και το μοντέλο σύμβασης που πρότεινε⁶⁷ και τέθηκε προς διαπραγμάτευση. Το προτεινόμενο μοντέλο σύμβασης είναι και πάλι σύμβαση μίσθωσης έχοντας απόλυτη ταύτιση με τις ήδη υπογραφείσες και κυρωθείσες συμβάσεις για το Κατάκολο, τον Πατραϊκό Κόλπο (Δυτικά) και τα Ιωάννινα,

⁶⁶ Όλες οι εικόνες που περιλήφθηκαν στην παρούσα εργασία έχουν ληφθεί μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του ΥΠΕΚΑ.

⁶⁷ Δημοσιευμένο και στην επίσημη ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ. www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=875&language=el-GR

παρουσιάζοντας τις ίδιες αποκλίσεις και ομοιότητες με αυτές συγκριτικά με τον ν. 2289/1995.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση που προηγήθηκε είχε ως κύριο σκοπό την έκθεση των νομοθετικών εξελίξεων στον τομέα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των Υδρογονανθράκων εντός της ελληνικής επικράτειας από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι και σήμερα. Εύκολα ο αναγνώστης διαπιστώνει πόσο στενά συνδεδεμένο πορεύεται όλα αυτά τα χρόνια το νομοθετικό έργο με τις γενικότερες πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις, και μάλιστα όχι μόνον στα στενά γεωγραφικά ελληνικά όρια, και σίγουρα θα αναγνωρίσει την προσπάθεια του έλληνα νομοθέτη να παρακολουθήσει τις νομοθετικές επιλογές άλλων νομικών συστημάτων.

Η εν λόγω ανάλυση της εξέλιξης των νομοθετικών κειμένων αναδεικνύει, ποιες ήταν οι διατάξεις που περισσότερο απασχόλησαν τον έλληνα νομοθέτη. Έτσι, από αυτές, εάν θέλαμε να αναζητήσουμε τον κύριο πυρήνα των εν λόγω νομοθετικών κειμένων, θα μπορούσαμε να εστιάσουμε στις διατάξεις που αφορούσαν στους τρόπους παραχώρησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων του Δημοσίου έρευνας και εκμετάλλευσης, στον τρόπο ανάδειξης του τελικού αναδόχου, στα επιμέρους στοιχεία αυτής της παραχώρησης αναφορικά με τη διάρκεια, αλλά και με τα κυριαρχικά δικαιώματα επί των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων, όπως επίσης και με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμβαλλόμενων μερών.

Όπως αναλύθηκε στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας, ο νομοθέτης αρχικά αναγνώρισε το δικαίωμα του ελληνικού Δημοσίου να παραχωρεί τα εν λόγω δικαιώματα της έρευνας και εκμετάλλευσης με απευθείας ανάθεση είτε να ασκεί αυτά «δι' αυτεπιστασίας». Η επιλογή του αυτή μάλλον προδίδει, είτε τη δυναμική με την οποία σκοπούσε το Δημόσιο να εισχωρήσει στον τομέα αυτό, είτε, όμως, και την απουσία σοβαρής έρευνας γύρω από το πόσο περίπλοκη επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Ωστόσο, με το

πέραςμα των χρόνων και φτάνοντας μέχρι το σήμερα, το νομικό πλαίσιο κατά το μέρος που αφορά, τόσο τους τρόπους αναζήτησης υποψήφιων επενδυτών, όσο και τους τύπους σύμβασης με τους οποίους χωρεί η παραχώρηση των δικαιωμάτων αυτών, φαίνεται να έχει εναρμονιστεί με μία πιο ρεαλιστική εικόνα της δραστηριότητας αυτής σε παγκόσμια κλίμακα.

Περαιτέρω βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση έγιναν και με τους επιλεχθέντες τύπους συμβάσεων, τη σύμβαση μίσθωσης και τη σύμβαση διανομής της παραγωγής, για την παραχώρηση των δικαιωμάτων αυτών. Όμως, δεν θα μπορούσαμε να μην αναδείξουμε τη διστακτικότητα του Δημοσίου να προβεί στην παραχώρηση με σύμβαση διανομής της παραγωγής, αφού μέχρι και σήμερα επιμένει να επιλέγει μόνον τον τύπο της μίσθωσης. Για ποιο λόγο μπορεί να συμβαίνει αυτό, όταν η τάση σε άλλα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της γειτονικής μας Κύπρου, είναι το μοντέλο της σύμβασης διανομής της παραγωγής, είναι ένας προβληματισμός που μόνον από υποκειμενική σκοπιά μπορεί να απαντηθεί. Πάντως, δεν μπορεί να επικριθεί έντονα μία πιο συντηρητική κρατική επιλογή σε έναν επιχειρηματικό τομέα που το ίδιο το Δημόσιο δεν διαθέτει, προς το παρόν, το ανθρώπινο δυναμικό που θα διασφαλίσει τα έννομα συμφέροντά του, τα οποία στην περίπτωση της σύμβασης διανομής της παραγωγής εκτίθενται σε μεγαλύτερο κίνδυνο απ' ότι στην περίπτωση της σύμβασης μίσθωσης των δικαιωμάτων αυτών.

Παρακολουθώντας τις νομοθετικές εξελίξεις τις τελευταίες επταετίες δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το ότι, πια για το Ελληνικό Δημόσιο, ο τομέας των υδρογονανθράκων τέθηκε ως προτεραιότητα με την προσδοκία προσέλκυσης σοβαρών επενδυτών. Η διακοπή από το 1999 των αδειοδοτήσεων για την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων, καθώς και το γεγονός ότι το ισχύον, με τον ν. 2289/1995, νομοθετικό πλαίσιο, που είχε εφαρμοστεί κατά τον πρώτο γύρο παραχωρήσεων το 1997, δεν κατάφερε να προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγάλων πετρελαϊκών εταιριών, αποτέλεσαν το κίνητρο για την τροποποίηση του ν. 2289/1995. Έτσι, με τον ν. 4001/2011, ο έλληνας νομοθέτης επιχείρησε και πέτυχε να εκσυγχρονίσει το νομικό πλαίσιο που ίσχυε μέχρι τότε, συστήνοντας έναν κρατικό φορέα με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, την Ε.Δ.Ε.Υ. Α.Ε., που θα διαχειρίζεται

τα δικαιώματα του Δημοσίου επί της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, σε συμμόρφωση των διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και με σκοπό την αξιοποίηση του ενεργειακού πλούτου της χώρας σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Η υπογραφή το 2014 των τριών συμβάσεων μίσθωσης για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο Κατάκολο, στον Πατραϊκό Κόλπο και στα Ιωάννινα αποτέλεσαν την επιβράβευση των προσπαθειών των προηγούμενων ετών, αφού σε πρώτη ανάγνωση φαίνεται να κατάφερε το Ελληνικό Δημόσιο να προσελκύσει το επενδυτικό ενδιαφέρον στο οποίο εξ αρχής στόχευε. Ο στόχος αυτός ωστόσο φαίνεται πως επετεύχθει μόνον, όταν το Ελληνικό Δημόσιο προσέφερε στους επενδυτές ακόμη περισσότερα κίνητρα από αυτά που είχε ήδη εντάξει στον τροποποιηθέντα νόμο 2289/1995, ακόμη και για διατάξεις αυτού που συνταγματικώς δεν θα μπορούσαν να παραβλεφθούν, όπως τις διατάξεις για τη φορολογία του εισοδήματος από την παραγωγή υδρογονανθράκων. Η λύση με την οποία ξεπεράστηκε μία τέτοια προβληματική επιλογή, ήταν η κύρωση και των τριών συμβάσεων με τυπικό νόμο.

Η κύρωση αυτή βέβαια, εκτός από το ότι «νομιμοποίησε» τις όποιες αποκλίσεις των συμβάσεων από τον νόμο 2289/1995, που μέχρι τότε ήταν ο μόνος νόμος που ρύθμιζε τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ίσως να «πέτυχε» και την παγιοποίηση αυτού του τρόπου παραχώρησης με τόσο ευνοϊκούς όρους για τον επενδυτή. Η πρακτική αυτή είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα δεσμεύσει την Ελλάδα σε κάθε επόμενη πιθανή διαπραγμάτευση με υποψήφιους επενδυτές, και κάθε επόμενη σύμβαση θα προσθέτει ή θα παγιοποιεί τις αποκλίσεις από τον νόμο περί υδρογονανθράκων, ενισχύοντας την πιθανότητα οι διατάξεις του νόμου αυτού να ατονήσουν τελικά, αφού πλέον η δραστηριότητα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων θα διέπεται νομοθετικά από τις συμβατικές διατάξεις που θα κυρώνονται με τυπικό νόμο. Χαρακτηριστικό είναι ότι το προτεινόμενο μοντέλο σύμβασης που δημοσιεύθηκε από το αρμόδιο ΥΠΕΚΑ για τον επόμενο γύρο αδειοδοτήσεων βρίσκεται σε απόλυτη ταύτιση, όχι με τις διατάξεις του ν. 2289/1995, αλλά με τους συμβατικούς όρους των τριών συμβάσεων που υπεγράφησαν τον Μάιο

του 2014. Μία τέτοια εξέλιξη, πάντως, θα μπορούσε ακόμη και να προκαλέσει στο μέλλον μία αλλαγή πρακτικής από μέρους του Ελληνικού Δημοσίου, κάνοντας πιο ελκυστική την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης με σύμβαση διανομής της παραγωγής, ώστε να καταφέρει το Ελληνικό Δημόσιο να ξανά αποκτήσει διαπραγματευτικά εργαλεία που με βεβαιότητα απώλεσε με τη δημοσίευση και κύρωση των υπογραφεισών συμβάσεων μίσθωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΔΡΙΑΝΕΣΗΣ, Α.Μ., υπό τον τίτλο «Φορολογικό Δίκαιο Υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015

ΚΕΛΕΜΕΝΗΣ, Γ., ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΥ Α., «Μίσθωμα, Αποζημιώσεις και λοιπά ανταλλάγματα στη σύμβαση παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015

ΚΟΣΜΙΔΗΣ Τ. υπό τον τίτλο «Συμβάσεις Παραχώρησης Δικαιωμάτων Έρευνας και Εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: Γενική Θεωρία και Εφαρμογές (με βάση τις συμβάσεις του Πρώτου Διεθνούς Γύρου Αδειοδοτήσεων)», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015

ΚΟΣΜΙΔΗΣ, Τ.Θ., «Οι συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (κατά τον ν. 2289/1995): Μία πρώτη προσέγγιση», ΝοΒ 60(2012)

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, Π.Μ. υπό τον τίτλο «Συνεργασίες Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα στην Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων», «Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015

LOWE S. JOHN, Oil and Gas Law in a Nutshell, Sixth Edition, West Academic Publishing, 2014

MARTYN R. DAVID, Upstream Oil and Gas Agreements with precedents, Thomson Sweet & Maxwell, 1996

Materials on International Petroleum Transactions, Third Edition, Rocky Mountain Mineral Law Foundation, 2010

*The sun is the past,
The earth is the present,
The moon is the future*

Από το άρθρο του Nikola Tesla, "The problem of increasing human energy", The Century Magazine, June 1900